

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ

ČOVJEK, CRKVA
I DOMOVINA

U OTAJSTVU
U S K R S A
I B O Ź I Ć A

Glas Koncila

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ

ČOVJEK, CRKVA I DOMOVINA
U OTAJSTVU USKRSA I BOŽICA

Kardinal Josip Bozanić, *Čovjek, Crkva i Domovina u otajstvu Uskrsa i Božića*,
Glas Koncila, Zagreb, 2009.

B I B L I O T E K A
Blago riječi, svezak 3.

N A K L A D N I K
Nadbiskupski duhovni stol – Glas Koncila
Kaptol 8, 10001 Zagreb, p. p. 216
Tel.: 01/4874-326; faks: 01/4874-328
e-mail: web-izlog@glas-koncila.hr
www.glas-koncila.hr

Z A N A K L A D N I K A
Nedjeljko Pintarić

U R E D I O
Nedjeljko Pintarić

I L U S T R A C I J E
Josip Botteri Dini

© Glas Koncila, Zagreb, 2009.

Nijedan dio ove knjige ne smije se umnožavati, fotokopirati
ni na bilo koji način reproducirati bez pismenog dopuštenja nakladnika.

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ

ČOVJEK, CRKVA
I DOMOVINA
U OTAJSTVU
USKRSA I BOŽIĆA

PREDGOVOR

Mons. dr. Ivan Devčić

POGOVOR

Prof. dr. Stjepan Baloban

ZAGREB, 2009.

P R E D G O V O R

U rukama su nam božićne i uskrсне poslanice Josipa Bozanića, zagrebačkog nadbiskupa i kardinala svete rimske Crkve. Svaku od tih poslanica crkvena je i društvena javnost u svoje vrijeme očekivala i prihvaćala s velikim zanimanjem, i svaka je od njih doživjela velik odjek kad se pojavila. Sada ih, zahvaljujući Glasu Koncila, imamo sve skupljene i objavljene u jednoj knjizi. To omogućuje da bolje uočimo njihovu međusobnu povezanost i kontinuitet pastirskog učenja njihova autora.

Poznato nam je da su ove poslanice, kao i slična pisma i poruke ostalih naših biskupa i Hrvatske biskupske konferencije, bile različito prihvaćane i tumačene, ovisno o tome čita li ih se iz crkvene i vjerničke perspektive, ili s nekih drugih motrišta, kojima je striktno crkveno i vjerničko gledanje strano.

Vjernici su ih prihvaćali i doživljavali kao izraz pastirske brige i odgovornosti nadbiskupa Bozanića za svoju Zagrebačku nadbiskupiju, ali i za Crkvu u našem narodu. Vjernici su osjetili da ove poslanice na izvrstan način svjedoče o njegovoj velikoj ljubavi za Božji narod, koji želi, u skladu sa svojom pastirskom i učiteljskom službom, očuvati u pravoj vjeri i pomoći mu da u njezinu svjetlu promatra i tumači društvena i povijesna zbivanja u kojima mu je dano živjeti i sudjelovati. Vjera naime zahvaća cijeloga čovjeka, u njegovoj tjelesnoj i duhovnoj, individualnoj i socijalnoj, kulturnoj i narodnoj, privatnoj i javnoj dimenziji. Zato ju nije moguće ograničiti samo na jedno područje, npr. da bude, kako neki izvan Crkve žele, samo »privatna stvar« pojedinca, bez »uplitanja« u javni život.

Crkva i vjernici žive u određenome narodu i kulturi. U tome smislu ljubav prema Crkvi i briga za nju i vjernike uključuje i ljubav prema kulturi i narodu kojemu pripadaju. Zato su Bozanićeve poslanice prožete istinskom ljubavlju prema hrvatskome narodu i hrvatskoj domovini. U njima se osjeća njegovo iskreno rodoljublje i domoljublje, što ga potiče da se zauzima za zalječenje ratnih i poratnih rana, ideoloških podjela, za uklanjanje nepravdi, za obranu dostojanstva svake ljudske osobe, za izgradnju društva po mjeri *Očenaša*. Pritom ni u jednom trenutku ne gubi iz vida kršćanski univerzalizam, utemeljen na Kristovoj volji da spasi svakoga čovjeka.

U izvancrkvenim krugovima ove su poslanice bile često čitane i interpretirane u ideološkom i dnevnopolitičkom svjetlu. Na taj se način prvenstveno tražilo protiv koje su političke ili ideološke opcije usmjerene, a koju zagovaraju. Takvo je čitanje i tumačenje imalo za posljedicu neshvaćanje njihove prave poruke i neprepoznavanje želje njihova autora da svjetlom evanđelja pomogne našem društvu prevladati određena zastranjenja i zaliječiti podjele i rane. Ujedno ih se gotovo redovito shvaćalo kao »miješanje Crkve u politiku« ili kao nepoštivanje odvojenosti Crkve i države.

Drugi vatikanski sabor kaže da biskupi, kao nasljednici apostola, imaju u Crkvi »ulogu samog Krista, Učitelja, Pastira i Svećenika« (CD 21). Za izvršavanje svoje učiteljske i pastirske službe oni su od apostolskih i otačkih vremena koristili, uz ostale načine, i pastirske poslanice ili okružnice. U njima su izlagali kršćanski nauk, upozoravali na različita dogmatska krivovjerja i moralna ponašanja neprimjerena Kristovu učniku i svakomu čovjeku, pomagali vjernicima svjetlom vjere osvjetljavati društvene i povijesne stvarnosti, da bi ih mogli preobraziti u duhu evanđelja. Poznate su nam takve poslanice sv. Pavla, apostola, sv. Ignacija Antijohijskoga, crkvenog oca

i mučenika, mnogih papa iz svih razdoblja Crkve, posebno enciklička pisma suvremenih Petrovih nasljednika. Iz naše crkvene povijesti posebno valja podsjetiti na poslanicu naših biskupa od 20. rujna 1945., u kojoj su osudili komunističke zločine i progone; zatim na poslanicu *Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata*, upućenu vjernicima na 1. korizmu nedjelju 1976., te *Pismo hrvatskih biskupa*, od 4. listopada 1989. godine, kojim podržavaju demokratske promjene. I poslije tog vremena naši su se biskupi svojim porukama, bilo pojedinačno bilo zajednički, u raznim prigodama i povodima obraćali vjernicima i javnosti. Prisjetimo se samo *Pisma Hrvatske biskupske konferencije o pedesetoj obljetnici završetka II. svjetskog rata*, od 1. svibnja 1995., gdje biskupi progovaraju o pamćenju ratnih žrtava te o kajanju i pomirenju.

U tome dugom kontinuitetu korištenja poslanica za izvršavanje biskupske pastirske i učiteljske službe nalaze se i božićne i uskrsne poslanice kardinala Josipa Bozanića. Proslava božićnog i uskrsnog otajstva njihov su teološki i liturgijski povod. Kardinal Bozanić, kao vjeran i odgovoran crkveni pastir, tumači vjernicima, jednostavnim i razumljivim jezikom i stilom, dubine tog otajstva, ali i njegovo značenje za njihov život u društvu i svijetu, kao i za društvo u cjelini. Poželjeti je da ih sada, kad su sve zajedno objavljene u jednoj knjizi, svi prihvate i čitaju, tražeći onu plemenitu nakanu s kojom ih je njihov autor napisao. A to će pomoći našoj Crkvi i našem društvu, u prijelomnim i bremenitim vremenima na prijelazu iz totalitarizma u demokraciju, sačuvati vjernost čovjeku i onim vrijednostima koje su oblikovale naše narodno biće. Znamo da su to poglavito vrijednosti proizišle iz Kristova evanđelja.

*Mons. dr. Ivan Devčić,
riječki nadbiskup*

KRŠĆANSKA VJERA JE VIŠE OD OBIČNOG HUMANIZMA¹

1. Kršćanska vjera ima kao cilj razvitak i »spasenje« cijeloga čovjeka, individualno i društveno, duhovno i tjelesno, premda smo svjesni da smo još uvijek na putu prema punini i da su naša djela i naša rješenja, i ona najbolja, uvijek nepotpuna i podložna promjenama i usavršavanju. Vjerničko isticanje duhovnih i vječnih dobara i ciljeva ne bi smjelo umanjiti važnost ovozemaljskih uvjeta života. Vjera u Boga i u vječni život mora čak pojačati naše napore za humaniji život na zemlji: »Iščekivanje nove zemlje nipošto ne smije oslabiti, nego, dapače, mora razbuditi skrb za oblikovanjem ove zemlje, gdje raste ono Tijelo nove ljudske obitelji koje već može pružiti neki obris novog svijeta« (Drugi vatikanski koncil, *Gaudium et spes*, 39). Što su vjernici autentičniji kršćani, to su veći promicatelji »integralnog humanizma«, kako bi rekao Jacques Maritain.

Ipak, da se izbjegnu jednostrana shvaćanja i nesporazumi, potrebna su neka razlikovanja. Kršćanska vjera je nešto više od običnog humanizma, jer u prvom redu mora svjedočiti o Bogu kao transcendentnom temelju čovjeka i svijeta, a Crkva nije jednostavno socijalna ustanova, iako je velikim dijelom i to, ali na svoj specifični način. Nadalje, potrebno je lučiti, ali ne posve odvajati vremenito od

¹ Iz Pastirskog pisma nadbiskupa zagrebačkog Josipa Bozanića za korizmu 2001.: »Osobna i društvena dimenzija korizme«.

vječnog, duhovno od tjelesnog i materijalnog. Isti Koncil pridaje autonomiju zemaljskim vrjednotama, ali ne tako da bi one bile posve neutralne i bez odnosa s vrjednovanjima što ih kršćani i Crkva donose u svjetlu Evanđelja (usp. *Galudium et spes*, 36).

Kršćanska se vjera odnosi na osobni i društveni moralni život, podržavajući i dopunjujući sve ono što nam je kao ljudima zajedničko. A u brojnim situacijama ona jest, i treba biti, ujedno i kritika onoga što je nespojivo s istinskim humanizmom. To je također dio evangelizacijskog poslanja, oblik služenja društvu i civilizacijska uloga. »Ostvarenje poslanja evangelizacije na socijalnom području, a to je jedan od vidova proročke uloge Crkve, uključuje također prokazivanje zla i nepravdi. No, valja istaknuti da je navještaj važniji od prokazivanja, i da ovo posljednje ne smije zanemariti ono prvo, koje mu daje pravo opravdanje i snagu više motivacije« (Ivan Pavao II., *Sollicitudo rei socialis*, 41).

2. Kršćanstvo se tijekom povijesti brinulo i za čovjekove zemaljske i vremenite potrebe. O tome svjedoče bolnice, škole, razni oblici karitativnog djelovanja. Moralni apeli u propovijedima i teološki traktati govorili su o raznim dužnostima i pravima ne samo na temelju ljubavi nego i pravde kao preduvjeta i zahtjeva ljubavi.

Moderno doba izoštrilo je pitanje pravde. Ona je tijekom povijesti bila visoko cijenjena u moralnom pogledu i izvan kršćanstva, dijelom i konkretizirana u pozitivnim zakonima, ali *socijalna pravda* je većinom bila prepuštena milosrđu/karitasu i osobnoj savjesti pojedinaca. Teškoće

nastale razvitkom industrijske civilizacije zahtijevat će veće naglašavanje pravde na socijalnom području. To će se osjetiti u socijalnoj skrbi i zakonodavstvu modernih država, ali i u Crkvi. Drugi vatikanski koncil pozvat će vjernike da se ne zadovolje pukom individualističkom etikom nego da u svom životu odgovore socijalnim zahtjevima svojega vremena (usp. *Gaudium et spes*, 30). Socijalna pravda (u novije vrijeme često izražena pojmom solidarnosti, osobito u socijalnoj misli Ivana Pavla II.), bit će jedan od stupova katoličkoga socijalnog nauka. Štoviše, biskupi okupljeni na Sinodi 1971. godine u uvodu svom dokumentu *Pravda u svijetu* kažu: »Borba za pravdu i sudjelovanje u preobražaju svijeta u potpunosti nam se ukazuju kao sastavni dio propovijedanja Evanđelja: to jest poslanja Crkve za otkup čovječanstva i njegovo oslobođenje od svake potlačenosti«. To potvrđuje i Ivan Pavao II. naučavajući da je provođenje socijalnog nauka Crkve »sastavni dio nove evangelizacije« (usp. *Sollicitudo rei socialis*, 41; *Centesimus annus*, 5). On vidi kršćane kao promicatelje pravde i solidarnosti u svjetskim razmjerima, a Crkvu poziva na odlučniju povlaštenu opciju za siromašne i marginalizirane (usp. *Tertio millennio adveniente*, 51).

3. Da ne nastane pomutnja s obzirom na različite kompetencije Crkve i svjetovnih čimbenika, valja istaknuti da je područje Crkve u prvom redu na vjersko-moralnoj i odgojnoj razini. Crkva nema »tehničkih« rješenja, ona »ne predlaže gospodarske i političke programe, niti daje prednost jednima na račun drugih, samo ako se ispravno poštuje

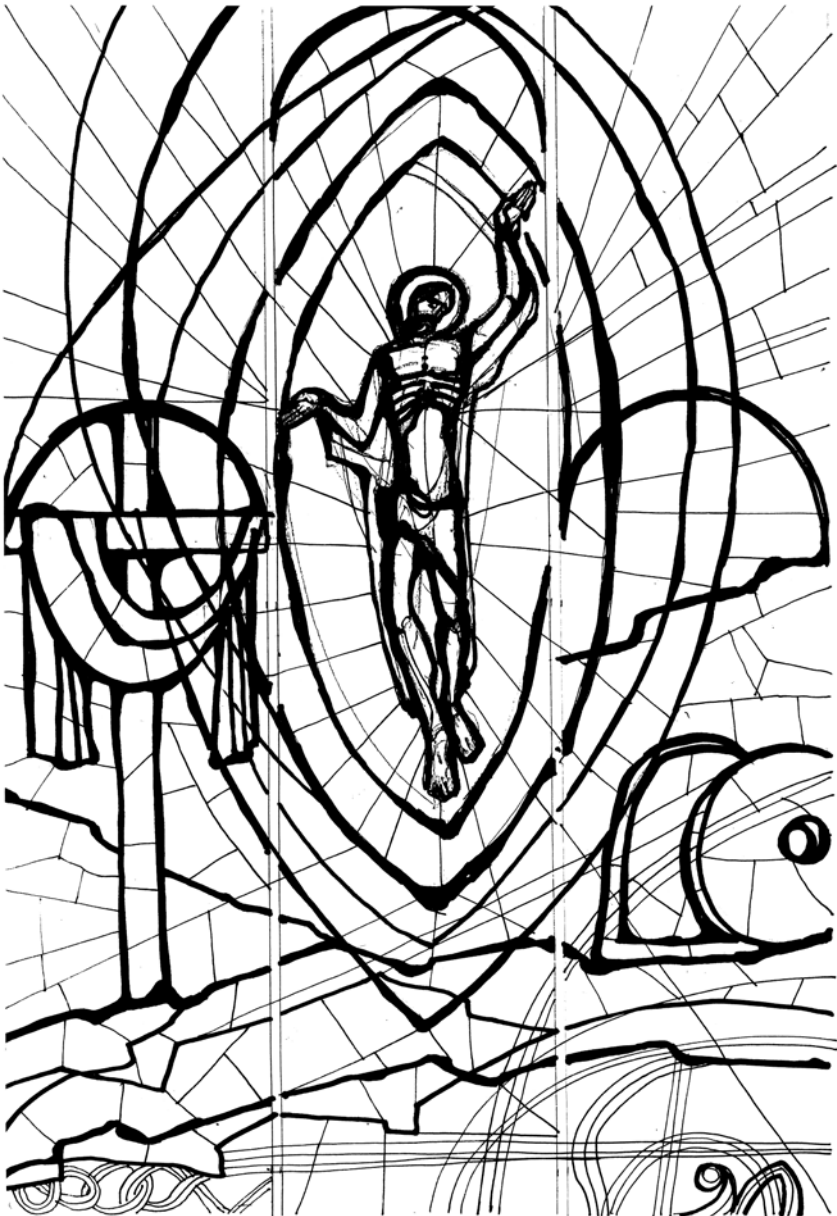
i promiče dostojanstvo čovjeka i njemu samome je ostavljen nuždan prostor da izvrši svoju službu u svijetu» (Ivan Pavao II., *Sollicitudo rei socialis*, 41). Ona se redovito obraća svojim vjernicima, ali danas sve više i ljudima »dobre volje« te cijelom svijetu, uvjereni da njezina socijalna poruka ima opću ljudsku valjanost. Stoga je u svom socijalnom nauku izradila niz temeljnih smjernica za suživot u humanom i pravednom društvu.

No, kad bi ostala samo na općoj načelnoj razini, njezina poruka ne bi bila dostatno učinkovita. Ona mora utjecati i na konkretan život, ali čuvajući svoju vjersko-etičku perspektivu i poštujući kompetencije i stručnost ostalih foruma u društvu.

Kršćani, a ni njihovi biskupi, ne mogu ispustiti iz vidokruha konkretnu situaciju. Oni su pozvani izreći svoj sud i donijeti svoje eventualne napomene i prijedloge te, dobro znajući za njihovu kontekstualnu vrijednost, pružiti ih kao prilog Crkve u traženju općeg dobra u danim okolnostima. A dobronamjerni će promatrači i čitatelji priznati da i naša Crkva ima, unatoč nedostacima, mnogo toga što može obogatiti opće dobro u našem hrvatskom društvu. Nije kompetencija Crkve kao takve da predlaže konkretna gospodarska, socijalna i politička rješenja. Njih će predlagati i donositi vjernici kao građani, pojedinačno i organizirano, na svoju odgovornost na temelju svoje stručnosti i po svojoj vlastitoj savjesti. Stoga Drugi vatikanski koncil sve članove Crkve živo potiče da surađuju sa svima kojima je na srcu »radost i nada, žalost i tjeskoba ljudi našeg vremena, osobito siromašnih i svih koji trpe«.

KRISTOVO USKRSNUĆE
OBNAVLJA LJUDSKO
DRUŠTVO

Uskrs, 2009.

1. Kristovo svjetlo obasjava čovječanstvo

Predraga braćo i sestre! Proteklih smo tjedana skrušena srca živjeli dane pripreme i tražili od Boga milost obraćenja, oprostjenje i mir. Do svih vas koji, nakon korizmenoga hoda, željno čekate slavlje uskrsnuća Gospodinova neka dopre moja vazmena čestitka: Gospodin je uskrsnuo i živ je među nama!

U vazmenome bdjenju živimo odlučujući, uvijek aktualan događaj središnjega otajstva kršćanske vjere. Božja slava raspršila je tamu noći, a Kristovo svjetlo obasjava čovječanstvo, pobjednički otklanjajući prijetnju grijeha i smrti. Njegovo uskrsnuće, zahvaljujući krštenju, priteljovljuje nas Njemu, postaje našim uskrsnućem i boravištem nade.

Ljubav Boga, koji je ljude obdario blaženstvom božanskoga života, povjerila se čovjekovu slobodnom odgovoru. Ljubav se daruje i ne prisiljava nikoga tko odbija biti ljubljen. No, isto tako, davanje milosti kojom Bog upućuje ljude u vječni život, u sudioništvo u životu Presvetoga Trojstva, objavljuje istinu da čovjek ne može pronaći smisao svoga života, ni životnu radost izvan odnosa s Bogom.

2. Kriza poziva na preispitivanje načina rada i života

U sadašnjemu društvenom trenutku veoma se duboko usađuje osjećaj straha. Glasno se predviđaju poteškoće i nesigurnosti, sve do zatvaranja u ozračje nepodnošljive budućnosti. Gotovo da se može govoriti o *ideologiji krize*, oslonjenoj na financijske pokazatelje i olako hranjenoj bezbrojnim primjerima, koje se dublji korijeni ni perspektive ne žele dodirnuti.

Iako moja poruka ima duhovni karakter, prepuštajući stručnu analizu onima koji su pozvani to učiniti, smatram da svi imamo pravo i dužnost stvari nazivati pravim imenom. Sadašnja financijska kriza govori o dubljjoj krizi sustava gospodarske, političke i kulturne moći. Pogađa pojedince, obitelji i čitava društva te sve poziva na preispitivanje načina rada i života. Potrebno je objektivno upozoriti na uzroke koji su do ovoga doveli, sa sviješću da smo kao kršćani pozvani biti nositeljima nade, ne samo riječima nego i djelima.

Opravdanja za pritiješnjenost životom nikada nije bilo, niti će ga biti teško naći u svakodnevicu. U kontekstu ideologiziranja krize i generiranja govora koji sustavno usađuje malodušje, mi vjernici pozvani smo da, kao Crkva i kao pojedinci, svjedočimo blizinu svima koji su u potrebi. U tome smislu svako je vrijeme istodobno i zahtjevno i teško, ali i radosno i lako. Stoga vas pozivam da ne prestanete

razmatrati Ljubav koja je izabrala sućutnu slabost, onu istu koja čovjeka nije stvorila za smrt, nego za život i vječno blaženstvo te u križu darovala put povratka u zajedništvo s Bogom. Kao kršćani, po riječima svetoga Pavla, znamo obilovati, ali znamo i oskudijevati, sve možemo u Onome koji nas jača (usp. *Fil 4,2*).

3. U Kristovu križu sadržan je najveći »profit«

Kriza o kojoj se danas govori, s motrišta onoga društva koje je na ljestvici vrijednosti visoko, a negdje i najviše postavilo financijski profit, ima svoje izvorište u činjenici ograničenosti takvoga profita, u neodgovornosti i neosjetljivosti za čovjeka i za cjelovitost ljudskoga življenja. U svome izvornom značenju riječ *profit* upućuje na činjenje nečega u korist nekoga ili nečega (*pro-facere*), odnosno na: »napredovanje«, »povećavanje«, »uspjeh«, i to ne u sebičnome smislu. Naš hrvatski jezik lijepo je taj pojam preveo s riječju *zarada*, ali kao da i nju ne razumijemo u punini značenja. *Profitirati* znači *za-raditi*, odnosno *raditi za*, svoj rad uložiti za nešto ili nekoga. Glavni sadržaj nije sebična korist, nego rad koji ima svrhu. *Profit* sužen samo na financijsku korist pojedinca ili skupine te na materijalnu dobit postaje nijekanje svoga smisla, noseći sa sobom opasnost da razgrađuje sve odnose u ljudskom društvu.

U Kristovu križu sadržan je najveći *profit*, najveće djelo za druge, ne ostavljajući sebi nikakvu materijalnu korist. Štoviše, izokreće logiku zemaljskoga napredovanja i uspjeha. On se daje nama, obespravljajući se u onome što mu pripada kao Bogu i čovjeku, do neprepoznatljivosti. Njegove riječi s Posljednje večere: »Ovo je moje tijelo koje će se *za vas* predati... krv koja će se *za vas* proliti«, u daru uskrsnuća upućuju nas na smisao našega života, na davanje na koje nas Otac poziva. U Vazmenome hvalospjevu

slušamo dirljive riječi o Božjoj blizini: »O, neshvatljive li ljubavi Očeve: da roba otkupiš, Sina si predao.« U tome pristupu zaradi kao iskorištavanju drugoga ili nastojanju da se živi iskorištavajući druge nema mjesta. Smisao kršćanskoga života na ovom svijetu nalazi se u nastavljanju Božjega djela otkupljivanja svijeta.

4. Uskrsnuće mijenja lice povijesti

Naviještanje Krista uskrsloga može imati mnoštvo značenja i važnih trenutaka, ali u tome je najvažnije donošenje novosti koja je sposobna zapaliti ugašenu ili pritajenu nadu u čovjeku našega doba. To je moguće samo ako se živi zajedništvo s Uskrsnulim koji je postao čovjekom i bio raspet.

U društvu u kojemu izgleda sve zatvorenija mogućnost novih planova, zajedničkoga hoda i žrtve osmišljene dobrotom, gubi se vedrina, polet i očekivanje novosti. Dobiva se dojam kao da su o svemu drugi već odlučili i da se ništa ne može promijeniti. To izaziva zatvorenost, pesimizam, povlačenje u sebe i besmisleno kruženje u samosažaljivosti.

Uskrs, u svojoj punini neočekivane Radosne vijesti, pruža novost života sa svojim iznenađenjima, vrijednostima, među kojima se nalazi i žrtva. Iz Kristova vazma izranja i smisao budućnosti, mijenjajući lice povijesti i dajući novi uvid u sve što narušava mir. Uskrsnuće mijenja lice povijesti i opećaju je kršćanskim biljegom.

Za učenike Krista uskrsloga, kršćanski identitet je dar života u sadašnjem vremenu, i ujedno poslanje: pozvani smo djelovati hrabro i predano u naviještanju Evandjelja i u borbi protiv siromaštva i nepravde, posvuda gdje je ugrožen i obescijenjen život. Nada koja nam je po uskrsnuću darovana obvezuje nas na obnavljanje društva, na unošenje svjetla Evandjelja u naše vrijeme i prostor, kako bi svijet postao gostoljubivim domom svakom čovjeku.

5. Kršćanski život je kritika svemu što niječe ljubav

U vremenima koja odišu prijetnjama, postupanja ljudi su različita. Ipak, gdje god se kao kršćani nalazili, znamo što nam je činiti. Svojim ponašanjem potičimo i druge da svi budemo svjesniji dara koji smo od Boga primili. Svojom vjerodostojnošću – ne osvrćući se na zlonamjerne primjedbe i prozivanja kojih će uvijek biti – budimo kritika svemu što niječe ljubav. U našem društvu ima puno pokazatelja lutanja. Ističem samo dva.

Teško je shvatljivo da se, na nekim razinama, u odgoju djece površno i neodgovorno unose potpuno neprimjereni sadržaji, a da se potom čudi zastrašujućim posljedicama nasilja i zlostavljanja. Može li netko misliti da zrnje koje je zasijano neće pokazati plodove? Zato pozivam obitelji da budu odgovorne i ne prepuštaju svoju djecu, svoje najdragocjenije blago, kao plijen onima kojima je najmanje stalo do dobra njihove djece.

Uskrs je izazov i u svijetu gospodarstva. Ekonomski i društveni potresi redovito se prelamaju na leđima radnika. Dok tvrtke ostvaruju profite, nema nikakvog razloga stvarati tehnološke viškove i otpuštati zaposlenike. I banke u Hrvatskoj dužne su dati veći doprinos hrvatskom gospodarstvu, osobito obiteljskom i malom poduzetništvu, ali visoke kamatne stope to ne obećavaju. Državne i lokalne vlasti pozvane su tako voditi društveni život da se potrebnim za-

konima i drugim mjerama zaštite najslabiji i najugroženiji. Pozivam posebno poslodavce da pri zapošljavanju paze na dostojanstvo majki. Nerijetko se događa da se žene, majke i buduće majke zapošljava na takav način da ih se bez posebnih poteškoća, brzo može i otpustiti.

Ti nam pokazatelji ne smiju biti izgovorom za nepokretnost. Nakon Uskrsa vjernici nisu izgubljeni. Bog nas je pronašao, ostao prisutan i blizak te nas pozvao da i mi budemo blizu svima koji su u potrebi.

6. Gospodarska kriza je izazov za veće zajedništvo i solidarnost

Stoga pozivam ponajprije vas, subraćo u svećeništvu, vas župnici, redovnici i redovnice, vas, drage zajednice koje živite od Kristova svjetla, da budete još djelotvorniji i gorljiviji u svojim nastojanjima očitovanja solidarnosti. Nastavite i dalje u svojim sredinama tražiti siromašne i ugrožene, potaknite mlade da se uključe u karitativni rad, da svoje slobodno vrijeme koriste pomažući starijima i nemoćnima. Gdje se više umnoži potreba, tamo je Crkva uvijek prisutnija. Mi znamo da ćemo uvijek pored sebe imati siromaha i nevoljnika (za nas to nije tek socijalna, nego teološka kategorija), ali to nas ne smije zatvarati u sebičnost i ostavljati bešćutnima. Štoviše, siromaštvo nas upućuje na granicu naše ljudskosti i na potrebu za većim zajedništvom i solidarnošću.

Posebno pozivam sve župnike da pojačaju djelovanje župnih karitasa. U svakoj župi treba djelovati župni karitas, koji će poticati vjernike na velikodušnost i organizirati pomoć potrebnima. Neka ti karitasi posebno vode brigu o siromašnim obiteljima na području župe.

Jednako tako pozivam sve koji se ovih tjedana pripremaju za slavlja kršćanske inicijacije: krštenja, potvrde i euharistije (prve pričesti), da paze na smisao tih slavlja. Kao Crkva uvijek smo isticali što je u našim slavljinama važno. Ne dopustite da rastrošnost ljudi koji ne poznaju smisao kr-

šćanstva zasjeni ljepotu kršćanske skromnosti. Nedopustivo je da materijalni darovi, pod okriljem kumstava prigodom crkvenih slavlja, budu toliko istaknuti da samo slavlje izgubi svoju bit. Snažno to ističite i otklanjajte svaku primisao da to traži Crkva!

Uskrs je radostan u svojoj otajstvenosti koja pokazuje neizrecivost bogatstva u siromaštvu koje nosi svaki čovjek.

7. Svima neka ne ponestane snage uskrsnoga jutra

Braćo i sestre, moje su misli i molitve poglavito uz one koji su najprisnije združeni Kristu Patniku: uz bolesne i starije koji teško podnose križ nemoći i teret godina, uz tužne kojima je smrt oduzela zemaljsku blizinu najdražih, uz one kojima je narušeno povjerenje u ljude i poljuljana nada, uza sve koji ne vide smisao patnje. Krist je pobijedio smrt. Imajte snage pogledati na križ iznad svoje postelje da biste vidjeli Isusa koji je došao radi vaše muke.

Blizu sam svima koji se, unatoč mnogim nesigurnostima i pitanjima, žrtvuju u odgoju i obrazovanju. Vi ste pozvani pratiti djecu i mlade dajući im sredstva s kojima će lakše rasti i sazrijevati s pogledom na Boga Radosne vijesti. Ne mislim pritom samo na škole i visoka učilišta, na znanost i kulturu, nego na osobit način i na obitelji.

Riječi uskrsne čestitke neka odjeknu u nosivim institucijama hrvatskoga društva i u srcima najodgovornijih za postavljanje i čuvanje temelja pravednosti, zajedništva i solidarnosti koje prepoznaje odsjaj Kristove istine.

Svećenicima i đakonima, redovnicima i redovnicama, katoličkim udrugama i pokretima neka ne ponestane snage uskrsnoga jutra kako bi bili istinski svjedoci svetosti i Božje blizine u svijetu.

Konačno, sretan Uskrs vama, mladi! S udivljenjem gledam vašu sve primjetniju privrženost Crkvi i njezinim

inicijativama. Vi, koji tražite iskrenost, lako uviđate gdje se nalazi životna istina. U svome poletu ne zaboravite da u Crkvi ima mjesta za vašu mladost. Ne bojte se uložiti je i težiti prema zreloj vjeri, a potičite na dobro i one koji se još ne usude približiti Isusu i vidjeti da je njegov grob prazan.

Svjetlo koje je obradovalo vazmenu noć slavom Gospodnjega uskrsnuća neka u nama oživi duh Božjega posvojenja te nas, obnovljene u duši i tijelu, učini uvijek vjernim služiteljima Istine, kako je to činila Presveta Bogorodica Marija.

BOG HITI USUSRET
ČOVJEKU KOJI JE
IZGUBIO UPORIŠTE

Božić, 2008.

29 x 4 84

1. Najradosniju vijest trebamo čuti i ponovno slušati

Radujmo se svi u Gospodinu. Danas nam s neba pravi mir side. U božićnoj noći čujemo radosni navještaj koji nadilazi svaku našu čežnju, ali ne ostaje zaustavljen u toj noći, nego taj navještaj pretvara noć u dan, u blagi dan. A očitovanje u vjeri po Apostolu naroda, sv. Pavlu, govori: »Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove? Nevolja? Tjeskoba? Progonstvo? Glad? Golotinja? Pogibao? Mač? [...] U svemu tome nadmoćno pobjeđujemo po onome koji nas uzljubi« (*Rim 8,35.37*).

Bog nam u Božiću daruje dioništvo u otajstvu svoje bližine po Kristu. Ako smo s Kristom sjedinjeni, nestaju strahovi, jer on i zlo okreće na dobro, s njime nestaju nezdrave težnje, a život dobiva smisao. Čak ni naše odbijanje, naš grijeh ne može uništiti njegovu ljubav.

I ove se godine pred nama i u nama događa Riječ, Rođenje, Bogočovjek; događa se najradosnija vijest da je Bog došao k nama i ostao među nama, kako bi nas učinio sretnima. Mi trebamo tu Vijest, trebamo je čuti i ponovno slušati. Nužna je za naše ljudske rane, one u vlastitu srcu, u obiteljima, u društvu.

2. Pozvani smo u vjeri prihvatiti Božju ljubav

Bog nam dolazi u Djetetu koje izgleda nedovoljno snažno da bi ikoga spasilo. Rađa se siromašan u jaslama; prijeti mu progonstvo; mora bježati iz svoje zemlje. Evanđelisti iznose na vidjelo velik broj poveznica između Isusova rođenja i njegove muke i smrti. Sav je njegov život obilježen križem. No, tu rečenicu, da bi bila kršćanska, treba nadopuniti. Sav je njegov život – usprkos križu – Radosna vijest. A nije li nam on rekao da »nije učenik nad učiteljem« (*Lk 6,40*)?

Bog je prihvatio našu slabost; ponio je u sebi težinu zla izlažući se odbijanju, poniženju i umiranju. Ljubav prema čovjeku, ljubav prema svijetu što ga je stvorio, očitovala se u mudrosti križa, u sili Božjoj koju ovozemaljska mudrost ne razumije. Neuvjetovana i milosrdna ljubav objavljuje se u potpunosti u Raspetome, ali je vidljiva i u betlehemscome Djetetu.

Pozvani smo u vjeri prihvatiti Božju ljubav na takav način da po nama progovara: služenje, opraštanje, ljubav prema bližnjima. To je put koji osvjetljuje ljepotu i nadu življenja. Tim se putem učvršćuje obitelj, izgrađuje kršćanska zajednica i oplemenjuje društvo.

I dok se čini da evanđeoski navještaj nema puno zajedničkoga s našim stvarnim problemima, niti se tiče naše svakidašnje brige: rada, doma, uspjeha, sigurnosti, možemo se pitati uspijevamo li uopće, pod teretom neposrednih interesa, otkriti i vidjeti životna pitanja na koja Krist daje odgovor i želi da ga svaki od nas čuje.

3. Isus nije uzmicao

Posljednjih se mjeseci diljem svijeta, pa tako i u hrvatskome društvu, često čulo govoriti o *krizi* i *recesiji*. One znače životnu nesigurnost, tegobe i uzmicanja, povlačenje i odstupanje od zacrtanoga. S njima se lako u ljudima izaziva malodušnost i nepovjerenje; osjećaj pritiješnosti i neslobode. Tim se rječnikom koriste oni koji svoje uporište pronalaze u zemaljskome, koji su se suočili s nestalnošću gospodarske zbilje, s neizvjesnom dinamikom težnje prema probitku ili planiranom napretku.

Bog, Isusovim dolaskom, ide čovjeku ususret. »Samo Riječ Božja ostaje«, rekao je Benedikt XVI. na Biskupskoj sinodi u listopadu ove godine. Njegova je Riječ konačna, stvarateljska i obnoviteljska. S Isusom u svijet ulazi nova prisutnost: milosrdna i oslobađajuća; Riječ života.

U kršćanskome se slavju gore spomenute riječi ne koriste. Često se mogu susresti druge koje govore baš o suprotnoj dinamici. Krist nije uzmicao i nije dopuštao da ga tko odvede s njegova puta. Krist nije dao da zavodljivost kraćih putova mijenja Božji put.

Sjetimo se samo kušnjâ u pustinji u kojima na primamljivost ponuda odgovara vjernošću uporištima koja jamče zajedništvo s Bogom. Sjetimo se čuđenja učenika kada im je govorio o križu i Petrova odvrćanja od muke. Isusov je odgovor bio: Odlazi, nosi se od mene, sotonu! Znao je da onima koji tako govore, nije na pameti što je Božje, nego što

je ljudsko (usp. *Mk* 8,33). Sjetimo se i posljednjega pokušaja kojim se ljudska mudrost htjela obračunati s Isusovom poslušnošću Ocu, s njegovim prihvaćanjem ljudskosti u svjetlu spasonosne žrtve: »Neka sada siđe s križa pa ćemo povjerovati u nj« (*Mt* 27,42). Isus nije uzmicao, jer mu je uporište bila Očeva volja, njegova ljubav koja je progovorila u darivanju Sina nama ljudima. Zar ima većega dobra od dobra koje otvara našu smrtnost vječnosti?

4. Križ i betlehemska špilja uporišta su novih početaka

Uistinu, zbog čega se u svijetu osjeća kriza, nesigurnost? Pred čime se i zašto uzmiče? Koji su razlozi posustajanja? Da bi se odgovorilo na ta pitanja, dovoljno je postaviti njima komplementarna: Na čemu je građena sigurnost? Kamo se to uputilo i koji su bili ciljevi? Kakva je bila hrana izdržljivosti i koja su uporišta izabrana? I ranije se znalo da svjetska ekonomija tim putem ne može stalno biti u rastu, ali se to nije htjelo spominjati jer nas suvremeno društvo uči živjeti danas, trošiti danas, a sutra će se vidjeti.

Mi se kršćani ne čudimo, jer sve ono u dnu čega ne vidimo Boga držimo nestalnim i prolaznim. Sve što za konačni cilj nema vječnost, osuđeno je na vremenitost koja razočarava. Ako Bog nije postavljen kao temelj, gradi se na prividu ljudske veličine.

Ove smo godine proslavili desetu obljetnicu beatifikacije bl. Alojzija Stepinca pod sloganom: *Meni je živjeti Krist*. Upravo nam njegov život pokazuje ispravan put koji u sebi ne krije razočaranje i tjeskobu. Na Božić, ratne 1941. godine, kada se cijelim svijetom širila mučna tjeskoba krvoprolića, vjernicima je rekao:

»Vjeran kršćanin znade da nema veličine na ovome svijetu pred kojom bi strepio Gospod Bog, niti sitnice koja bi izmakla oku Njegovu, niti skrušena srca kojemu se ne bi htio smilovati, niti zločina koji ne bi mogao kazniti.

Klečeći dakle, danas u duhu pred malim Isusom u jaslicama, oživimo u sebi vjeru i ufanje u Božju providnost« (J. Batelja – C. Tomić [prir.]: *Alojzije Kardinal Stepinac, nadbiskup zagrebački. Propovijedi, govori, poruke [1941. – 1946.], Propovijed u katedrali, na Božić, 25. prosinca 1941.*, Zagreb 1996., str. 77.).

Ta Božja providnost pohitala je ususret čovjeku koji je izgubio uporište i nastanila se u noćnoj tišini u jaslama obasjanim zvijezdom, spajajući nebo i zemlju. Ta Providnost je u zemlju zasadila drvo križa koje je s neba na zemlju spustilo plodove trajne prisutnosti u Euharistiji, u Crkvi. Ta je Providnost u srca posijala sjeme Božje poniznosti po kojoj nebo čini zemlju novom. Križ i betlehemska špilja uporišta su novih početaka čovjeku umornom i opterećenom idolima koje si je sam stvorio.

5. Božić nam donosi obzorje beskonačnoga dobra

Naše suvremeno društvo stvara velike izvore dobara, ali ih ujedno brzo troši. Umnaža i životne ponude: dojmove, osjećaje, iskustva. Stvara umjetne vrijednosti kako bi se još više moglo trošiti, povećavajući žurbu i nemir. Rađa neprestane promjene, pokretljivost, izvanjska događanja, obilje predstava...

No, istodobno proizvodi tjeskobu i životni umor. Sve to stvara krhotine življenja, koje površnim skupljanjem nepovezanih dijelova čovjeka ostavljaju nezadovoljnim, razočaranim i praznim. Nažalost, često se to događa i s raznim duhovnim ponudama.

Moderno društvo prisiljava nas da stavimo u središte: stvari, novac, bogatstvo, uspjeh, zaboravljajući čovjekove prave vrijednosti: zajedništvo, solidarnost, vjeru, nadu...

Usmjerujući pogled prema vlastitoj nutrini, vidimo da u nama živi želja za puninom, za iskustvom istinske sreće. Ipak, sve više postajemo svjesni da postoji nerazmjer između želja koje nosimo u sebi i mogućnosti da ih ostvarimo. Ostvarivost ostaje djelomičnom, a kao najbolji pokazatelj je nužnost umiranja. Da bi se čovjek obranio od smrti, da bi prigušio strah i tjeskobu, da bi se osjetio sigurnim, upušta se u trku za užicima, posjedovanjem i moći. Takav stav rađa sebično dosizanje svojih ciljeva i lažnu samodostatnost. U nemogućnosti da dodirne stvarni odgovor na pitanje ži-

votne bezmjernosti i sreće, jača osjećaj nutarnjega razdora, lomova koji postaju izvorom malodušja i očaja.

Kako mogu odvagnuti svoj život u ograničenosti zemaljskoga, ako ne u mjeri neizmjernoga i vječnoga? Božić nam donosi obzorje beskonačnoga dobra. Bog je taj kojega tražimo s one strane zemaljske zbilje; on nas pomoću stvorenoga privlači svojom prisutnošću koja po njegovoj stvori-
teljskoj i otkupiteljskoj ljubavi živi u svijetu.

6. Obitelj traži i zakonsku i ekonomsku potporu države i društva

Bog, rođen od Oca prije svih vjekova, Svevladar, izložen je hladnoći i opasnosti, u potrebi za najosnovnijim životnim prostorom. U posvemašnjemu siromaštvu, iz kojega se nema kamo uzmaknuti u materijalnome smislu, ipak je živio jedno bogatstvo – obitelj. Bogatstvo ljudskosti i ljubavi kojim je očitovao važno uporište našim nesigurnostima.

Rođenje Božjega Sina u obitelji izaziva nas na zalaganje za kulturu koja u svoje središte stavlja: osobu, uzajamno sebedarje, život, obitelj, kreativnost u dobru, nadu. Vjernost i stalnost supružnika, rađanje i odgajanje djece, vjerski odgoj, to su čvrsti temelji društva. U takvome se ozračju može tražiti jamstvo za zadovoljstvo, jer se u kršćanskoj kulturi trajno računa s dimenzijom križa. Takav oblik društvene stabilnosti traži i zakonsku i ekonomsku potporu države i društva i ne može se izjednačiti s niti jednim od oblika zajedničkoga življenja. Štoviše, treba izbjegavati sve što može potamniti njegovu vrijednost i dovesti u pitanje njegovu nezamjenjivu ulogu.

Upravo zbog toga pozivam sve nas koji vjerujemo u Krista da se životno zaustavimo na radosnome događaju božićne svetkovine i da uđemo u ljepotu koju nam Bog daje okusiti najviše u zajednici koja slavi i koja ne prekida svoje slavlje sa završetkom obreda. Slavlje Božića poziva nas na

razmatranje onoga što je bitno u životu, a što je od drugotnog značenja, iako potrebno.

U slavlju Božića snažnije osjećamo radosti i boli onih koji su u potrebi. Osjećamo radost obitelji združenih u ljubavi; radost prihvaćene i voljene djece; radost prijatelja koji su spremni na žrtvu; radost solidarnih ljudi s onima koji su u potrebi. Blizina Boga koji je iskoračio prema nama i zagrlio nas u Isusu Kristu sili nas da budemo bližnji jedni drugima, da stvaramo veze međusobne pripadnosti, vjernosti i nesebičnosti, a naročito u izgrađivanju Crkve.

7. *Caritas* je trajno očitovanje Božjega utjelovljenja

Neka ovogodišnje slavlje 75. obljetnice *Caritasa* Zagrebačke nadbiskupije bude dodatni poticaj za življenje otajstva Rođenja Gospodinova. *Caritas* je trajno očitovanje Božjega utjelovljenja, spuštanja neba na zemlju i čitanja zemaljske zbilje kao prostora kršćanske kulture, iznikle na ljubavi prema čovjeku, ali ne i na navezanosti na stvoreni svijet.

Molimo za one koji žive u nevjeri, u sumnji, za one koji su zatočnici praktičnoga materijalizma i sebičnosti, za sve koji su ravnodušni, za žrtve nasilja, sukoba i društvenih nepravda, za rastavljene i osamljene, za bolesne i napuštene, za nezaposlene i beskućnike.

Što zaželjeti kao čestitku za Božić, nego ponoviti riječi proroka, ispunjene Kristovim dolaskom: »Narod koji je u tmini hodio svjetlost vidje veliku« (Iz 9,1). I dok tmine zastiru pogled, toliko je dobrih ljudi koji sjaje ljubavlju. Neka nam Gospodin udijeli milost da ne previdimo veliku svjetlost Bogočovjeka na zemlji. Po zagovoru Presvete Bogorodice Marije neka Gospodin izlije svoga Duha na sve obitelji, osobito na djecu, a bolesnima ulije snagu i strpljivost koja izvire iz Kristove poniznosti i radosti.

USKRS JE
OTKRIVENO LICE
ISTINSKE ZBILJE

Uskrs, 2008.

1. Krist je graditelj i temelj života i povijesti

Na početku liturgije bdjenja u vazmenoj noći u crkvama odjekuje usklik: »Svjetlo Kristovo!«, koji najavljuje svjetlo života, svjetlo uskrsne svijeće, simbola Isusa Krista. Kao vjernici na taj predivan zov života odgovaramo: »Bogu hvala!«. Zahvaljujemo Bogu, jer u Isusu Kristu, pravome Bogu i pravome čovjeku, povratniku od mrtvih, uspijevamo vidjeti svjetlo istine, pronalazimo snagu i smisao svojim trpljenjima te nadu koja otvara vječnost.

Krist je po svojem uskrsnuću postao graditeljem i temeljem života i povijesti čovječanstva. On je kamen koji smo mi, graditelji ljudskog društva, često odbacivali, a koji je Bog postavio kao zaglavni, ključni kamen koji drži cijelu građevinu. Koliko god naprezali snage i trudili se ostvarivati nove zamisli, bez Boga ćemo se trajno susretati sa svojom nemoći da damo odgovor na sva pitanja koja su oko nas i koja se rađaju u nama. Radosna vijest vazmenog svjetla govori o pogledu prema Bogu, koji nam u Isusu, raspetomu i uskrsnomu za nas, dolazi ususret. »Ako Gospodin kuću ne gradi, uzalud se muče graditelji« (*Pz* 127,1).

Svjetlo vazma Gospodnjega može vidjeti onaj čovjek koji je otvoren za Božje svjetlo. Ono dokida strah. Na Uskrs ne bismo smjeli prečuti Isusov zov: »Ne bojte se!« (*usp. Mt* 28,5). Teško da postoji čovjek kojemu nije potrebna ta rečenica koju je anđeo izgovorio ženama na Isusovu grobu. Nije

mu važno hoće li strah obuzeti stražare, jer oni su trebali čuvati ljudsku mudrost i nakane. Ne treba se bojati onaj tko računa s Bogom, tko – usprkos grijehu – zna gdje je vrelo novoga života.

2. U vrtlogu vlastite sebičnosti nema nade

»Što tražite živoga među mrtvima?« (*Lk 24,5*), riječi su koje od uskrsnoga jutra s Isusova groba odjekuju u životu svakoga kršćanina i kršćanke. Zašto tražite na pogrešnome mjestu Onoga koji može nositi vaš život i dati mu smisao? Svijet ne može pronaći nadu ako se zadržava u vrtlogu vlastite sebičnosti, gdje svatko – grčevito se držeći svojih ideja – zapravo brani uske interese, bilo gospodarske, bilo političke naravi. Takvim pristupom i dalje se traži i pokušava pronaći život tamo gdje on ne postoji i gdje boravi smrt.

Ako se ljude u malodušju i očaju, prepune dvojba, pitanja i tjeskoba, pritiješnjene svakidašnjim poteškoćama preživljavanja, tješi uvjerenjem da su za život dostatne političke strategije, veliki programi međunarodnih institucija, snaga novca i stvaranje zemaljskog ugleda, ili pak opijenost raznim zastranjivanjima u uživanju, čini se najveća moguća prijevara, koja ostavlja duboke brazde razočaranja i tamu duha. Njezini su plodovi očiti: od neozbiljnog poigravanja životnim vrijednostima, preko suptilnih uporaba sredstava nepravde, koja se toleriraju te tako oslabljuju ljudsku volju da se zauzima za dobro, do nasilnog ponašanja, koje nerijetko proljeva krv na ulicama, uzrokuje plač u obiteljima, izostavlja odgojna pitanja u školama. A sve to na najneposredniji način pokazuje što znači življenje u okvirima do kojih nije doprlo svjetlo uskrsnuća.

Dok tama Velikog petka dolazi bez kašnjenja i bez imalo dvoznačnosti, začuđuje da se moramo suočavati s osporavanjima kršćanskih vrijednosti. Nije teško pokazati da je društvo prožeto njima sretno društvo koje ne poznaje nasilje i netrpeljivost; ne prihvaća zlostavljanja i ne trpi laž. Zbog toga je na nama, dragi vjernici, da ponajprije mi prihvaćamo obraćenje iz dana u dan. Vjerujemo da će takvim nastojanjem i Hrvatska biti radosnija zemlja.

Puno je onih koji su se, pred strahom od Krista, okomili na Crkvu. Boje se da bi nasljedovanje Krista za njih zapravo bio gubitak. Boje se da bi življenje u skladu s Evanđeljem značilo »izgubiti« život poput Krista te vješto izostavljaju ona područja Isusova djelovanja i nauka koja se ne uklapaju u njihov koncept. No, je li važnije u životu činiti ono što čini većina, makar i u strahu, ili pobijediti strah prihvaćanjem otkotrljanoga kamena s groba, stavom i djelima koja daju smisao životu?

Na Veliki petak postaje vidljivo koliko je svijet izgubio Božji dah, koliko ljudi žele bezobzirno uređivati i upravljati stvorenim, prosuđivati i osuđivati ljude prema vlastitim zakonitostima i mjerilima, dok Uskrs dariva novost koja se ne zadržava tek na simptomima. Slaveći Svjetlo u noći, slavimo novi početak života, u koji ulazimo po sakramentima kršćanske inicijacije, da bi Bog u nama svojim Duhom preobrazio smrt i besplodnost u novu zbilju u kojoj smo s Kristom suuskrsnuli.

3. Besplodnost raznolikih insceniranja zbilje

Bog je stvorio novu zbilju, u kojoj je radost dobila svoje predivno mjesto na kojemu ne postoji prijetnja nemira i tjeskobe, čime je kršćanima darovana ozbiljnost radosti. Uskrs je otkriveno lice istinske zbilje. U hrvatskome jeziku riječi zbilja i ozbiljnost veoma su bliske. Tamo gdje živi ozbiljnost života, radost ima svoje uporište i puni smisao.

Živeći u suvremenome hrvatskom društvu nije teško primijetiti da nedostaje te kršćanske »radosne ozbiljnosti« kulture Evandjelja, koja ne predviđa potrebu za Bogom, pobjednikom nad smrću i koja ne dopušta da se život na različitim razinama vrti između djetinjastih nadanja i još djetinjastijih razočaranja. Kao djecu Božjega kraljevstva, kao sinove i kćeri Svjetla, boli nas čudna infantilizacija društva, koja se toliko puta vidi u neodgovornom postupanju, u neozbiljnim stavovima na mjestima gdje bi morala postojati razvidna ozbiljnost i čvrstoća životnih uporišta. Infantilizacija društva usko je povezana s viktimizacijom. Krivci za našu bijedu uvijek su drugi, ustručavamo se preuzeti odgovornost u rješavanju svojih poteškoća i problema, čekamo da diktat dođe od drugih...

U zbilji bez stvarnih oslonaca i bez životnog smisla, koji uspijeva izdržati i pred prijetnjom smrti, ne možemo govoriti o ozbiljnosti. Oznake djetinjastog pristupa vide se u naglim odstupanjima, protegnutima od prekomjernog oduševljenja do bezrazložne bezvoljnosti i ravnodušnosti; od euforije do

apatije. To se očituje i u zakonodavstvu, osobito s obzirom na razloge donošenja i načine provođenja nekih zakona. U društvu koje izabire površnost, kriteriji se mijenjaju iz dana u dan, a snage potrebne za izgradnju zbiljskih odnosa raspršuju se bez istinskoga učinka u besplodnosti raznolikih insceniranja zbilje. U ozračju pretjerivanja nestaje istina, a tamo gdje je istina poljuljana ili se čini nepotrebnom, put do nezadovoljstva je najkraći.

4. Uskrsnuće ne dopušta odbacivanje životne zbilje

Kristovi su učenici, nakon njegove smrti, prošli kroz očajanje, stid, sumnje... Ipak, postojale su Isusove riječi i geste koje su dozrijevale ispod suhe kore i klijaše istinom da Bog nije nikada bio prisutniji kao u tim trenucima prividne odsutnosti. Kristovo uskrsnuće ne dopušta odbacivanje životne zbilje, makar ona izgledala beznačajnom i obilježnom zemaljskim porazima. Zreo i ozbiljan kršćanin ne vjeruje u buduću, nego u vječnu život. Budući da je taj život vječan, on već traje, a svojom slobodom i istinom pozvani smo ga prihvatiti kao dar kojim u našoj povijesti Bog započinje tu vječnost.

U svojoj enciklici o kršćanskoj nadi papa Benedikt XVI. pita: »Što je zapravo život? I što doista znači vječnost?« te odgovara: »Postoje trenuci u kojima nam iznenada jasno sine: da, to bi bio taj pravi život – mora da je takav. U usporedbi s tim, ono što u svakodnevici nazivamo životom zapravo nije život. (...) Možemo ... na neki način osjetiti predokus vječnosti, koja nije beskrajno nizanje dana u kalendaru, već nešto što ispunja čovjekovo srce nepomućenom radošću, gdje obuhvaćamo cjelinu i cjelina nas obuhvaća« (*Spe salvi*, 11.12).

5. Osudom izmišljenoga krivca ne oslobađa se čovjek

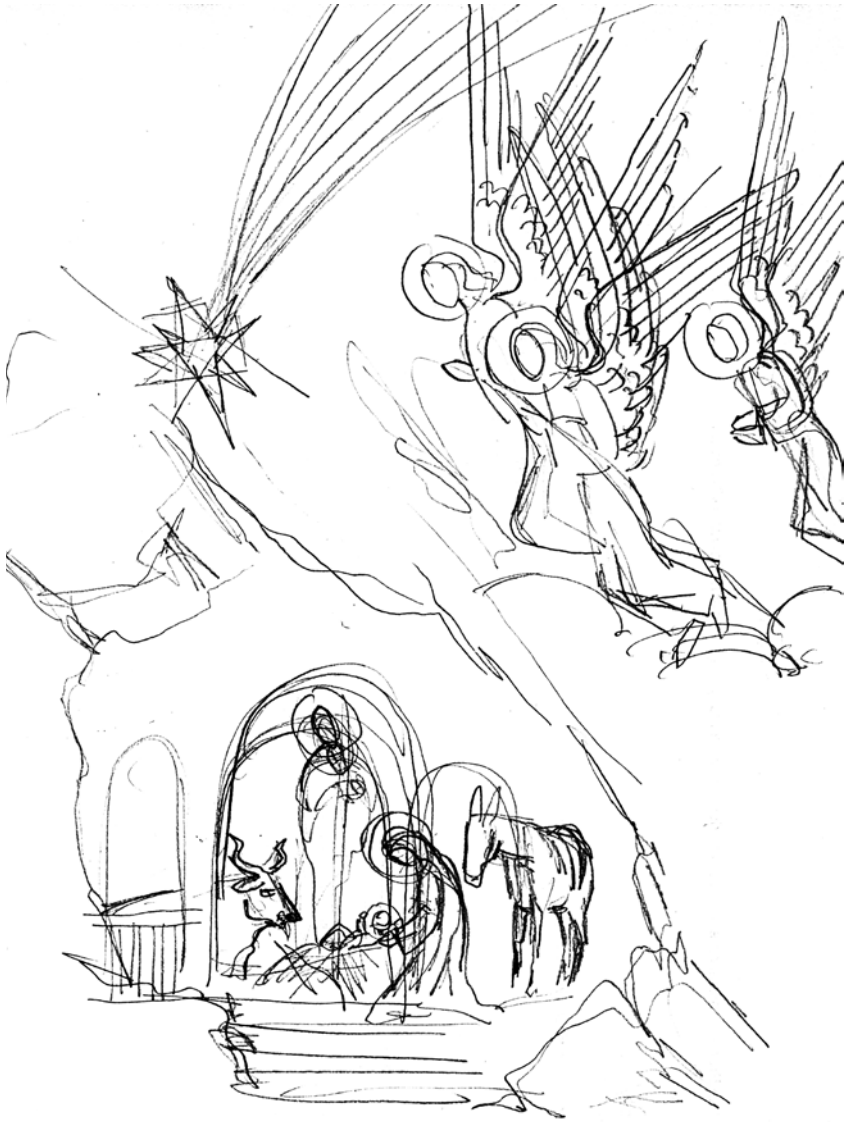
Po uskrснуću smo Kristovi suvremenici. Svakim sakramentalnim slavljem sudjelujemo u Kristovoj smrti i uskrснуću. Ali jesmo li to pokušali živjeti? Kad smo to doživjeli priznajući pred Bogom, u sakramentu pomirenja, svoje grijehe i neprihvatanje vječnosti? Znamo da smo s Kristom uskrsnuli jer ljubimo bližnje, kako piše sveti apostol Ivan. No, jesmo li stvarali ozračje životnosti; jesmo li pokušali koga »vratiti u život« dobrotom, nesebičnošću, istinom o Njemu, koju smo mu priopćili s puno ljubavi?

Isusov križ objavljuje da se na svijetu obilježenom grijehom ne može izgraditi ništa vrijedno, ako se ne prijanja uz istinu. Križ nas uči da se osudom izmišljenoga krivca ne oslobađa čovjek i čovječanstvo; da se odbijanjem sebedarja i žrtve umnaža i produljuje borba čovjeka protiv čovjeka. Isusova je smrt čin ljubavi izrastao iz poslušnosti Bogu. To je potvrda života koji se događa i u našim životima kada dopustimo da nas Bog pridigne nakon priznanja svoje krhkosti i ozbiljnog prihvaćanja Evanđelja. Ako uočim u sebi tamu grijeha, zasigurno će me obradovati plamen uskrсне svijeće u tami vazmenog bdjenja.

U kršćanskoj vjeri ljudski se život dovršuje u ljubavi, a ljubav u proslavi. Usklik i hvalospjev *Aleluja* krana je te proslave.

NAŠA JE LJUBAV
MOGUĆA JER JE ON
UČINIO PRVI ISKORAK
LJUBAVI

Božić, 2007.

1. Utjelovljenje Božje Riječi obuhvaća i sažimlje cijelu povijest

Objavivši veliku radost o rođenju Isusa Krista, anđeo nas je pozvao da se ne bojimo. U božićnom glasu anđela mi kršćani čujemo i uskrsni glas nebeskoga glasnika koji pokazuje da se Evandjelje otvara i zatvara s radošću. Onima koji imaju otvoreno srce za Boga anđeo govori: *Ne bojte se!* Uskrsna radost koja nadilazi smrtnost čovjeka i povijest svijeta ima svoj početak u otajstvu Božića, u otajstvu Isusa koji, živeći među nama kao pravi Bog i pravi čovjek, dokida razdvojenost vremena i vječnosti. U granicama ljudske konačnosti otvara se božanska beskonačnost. Taj istinski događaj mi vjernici promatramo s udivljenjem, klanjajući se Ljubavi koja je za nas postala siromaštvom.

Uz povijesni događaj popisa pučanstva, izvršenog po naredbi rimskoga cara Augusta, uz opis protkan veličanjem jedne zemaljske vladavine koja je uspostavila politički mir, nalazi se i jednostavno pripovijedanje o događaju rođenja Božjega Sina koji ulazi u dramu ljudskih života: »I dok su bili ondje, navrši joj se vrijeme da rodi. I porodi sina svoga, prvorođenca, povi ga i položi u jasje jer za njih nije bilo mjesta u svratištu« (*Lk 2,6-7*). Samo dvije rečenice za neusporedivo najvažniji događaj Augustova popisa pučanstva, samo dvije rečenice za događaj koji je postavio razdjelnicu vremenskim razdobljima naše kulture prije i poslije Krista.

No, utjelovljenje Božje Riječi, iako se može čitati kao prekretnica, ne dijeli nego spaja, obuhvaća i sažimlje cijelu povijest. Vremenito se otvara vječnosti. Otajstvo koje je Bog podario svijetu otvara perspektivu vječnosti onima koji su upisani u Božji dlan i koje nijedna zemaljska vlast ne može »popisati«, jer oni pripadaju Božjem vremenu. Čitav svijet usmjeren je prema jednom događaju, prema Božjem utjelovljenju u kojem je ispunjenje svih očekivanja i svake nade. Svojim dolaskom u ovaj svijet Bog daje svakom čovjeku mjesto u svojoj povijesti pozivajući ga na odgovornost za povjereni mu dio ljudske povijesti.

2. Božić uprisutnjuje zbilju Božje darežljivosti

Svakoga se Božića susrećemo sa zbiljom koja progovara snagom slabosti i siromaštva. Bog se ne nameće veličinom, nego privlači poniznošću i blagošću. Želi ublažiti tvrdoću srca gledajući nas očima Djeteta. Sveti Pavao ističe: »Premda bogat, radi vas posta siromašan, da se vi njegovim siromaštvom obogatite« (*2Kor* 8,9). Bog koji svoju mudrost i svemoć odražava u ljepoti i veličini stvorenoga, postavši čovjekom preuzima naše siromaštvo i naša trpljenja. Božja ljubav je za svakoga od nas premostila nepremostiv jaz između sjaja nebeske slave i hladnoće betlehemske štale. Božić uprisutnjuje zbilju nesebičnosti i Božje darežljivosti.

Ljubav je vodila Boga da svoju slavu objavi u obliku koji je naizgled sasvim suprotan slavi. Tako se može naslutiti dosljednost njegova zemaljskog života od jaslca do križa. Jednako se lako naslućuje njegova nazočnost u siromašnim osobama i onima koje trpe: »Jer ogladnjeh i dadoste mi jesti; ožednjeh i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnušte me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i dođoste k meni... Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste« (*Mt* 25,35-36.40). Osobe pogođene bijedom, onom materijalnom, društvenom ili duhovnom, oblik su prisutnosti Isusa Krista. One su »sakrament betlehemsčkoga Djeteta i kalvarijsčkoga Patnika«.

3. Jaslice u susretu s Kristom u bližnjima koji trpe

Lijepo je u raznim ozračjima našega življenja, ovih dana, susretati iskrenu pobožnost i njezine znakove, od jaslica i borova u javnim i privatnim mjestima, do molitve u obiteljima. Dragocjeno je i vanjskim znakovima prizivati Božić koji je otvoren životu i vječnosti bez sebičnih interesa. Ali najzahtjevnije je, najkršćanskije i najspasonosnije susretati Isusa u braći i sestrama. Bog je prisutan u sakramentima, u svojoj riječi, u svojoj zajednici predvođenoj pastirima; prisutan je u pojedinim vjernicima, osobito u onima koji svojim životom utjelovljuju Kristovu svetost. No, postoje oni koji na izravan način uprisutnjuju i upućuju na lik siromašnoga Djeteta iz Betlehema.

Napravili smo puno jaslica, kako bismo svratili pozornost na otajstvo Božića, ali ne smijemo zaboraviti da su najdragocjenije jasllice izgrađene u susretu s Kristom u bližnjima koji trpe neimaštinu i bijedu na različite načine: u nedostatku osjećaja najbližih, u nedostatku obrazovanja, u bolesti, u društvenoj zanemarenosti, u samoći, u očaju, u materijalnim potrebama... Isusa susrećemo i tamo gdje siromaštvo poprima lice okrutnosti, jer Božja riječ je neopoziva: Što god ste učinili jednomu od najmanjih, meni ste učinili (usp. *Mt* 25,40)

Ovoga smo Božića zato pozvani da u mislima i u srcu izgradimo jasllice u kojima će biti mjesta za ljudske boli: za napuštenu, iskorištavanu i zlostavljanu djecu, za djecu koja

su razdirana bôlju zbog rastave roditelja, za mlade kojima su ukradeni snovi i veliki ideali i koji su gurnuti u gorčinu droge i alkohola, za obitelji bez doma, za branitelje kojima je nepoštovanje prema njihovoj žrtvi zamaglilo pogled na vrijednost dara vlastita života, za nezaposlene, za osamljene, za stare i bolesne, za strance, za zatvorenike, za diskriminirane žene, za pripadnike drugih naroda i rasa, za žrtve rata i terorističkih napada... Da bi naš Božić imao kršćanski smisao, u jaslicama hrvatskoga kršćanskog srca mora biti mjesta za te ljude!

4. Danas u Hrvatskoj nitko ne smije ostati bez najpotrebnijega!

Potreban nam je Božji Duh da dokinemo nedopustivo stanje trpljenja naših bližnjih. Stoga potičem sve nas kršćane da budemo osjetljivi na bijedu ljudi oko sebe. Kako li je bolno, a za nas kršćane i sramotno, slušati i gledati da danas u Hrvatskoj netko mora gladovati ili ne imati najosnovnije za život. Tu je naše kršćanstvo na kušnji. Iako se ponekad u društvu i pretjeruje s isticanjem siromaštva da se ponudi konzumizam kao ideal života, za nas kršćane nisu potrebne statistike da bismo živjeli kršćanski. Uistinu, danas u Hrvatskoj nitko ne treba, a kao kršćanin uzdižem vapaj: ne smije biti gladan! Danas u Hrvatskoj nitko ne treba i ne smije ostati bez najpotrebnijega!

Ako netko pokraj nas vjernika gladuje, smrzava se, umire napušten, uzalud nam naše kršćanstvo, nemamo pravo zvati se kršćanima. Ako ne vidimo bližnjega u potrebi, nismo razumjeli dar Božića, ni dar Euharistije. Naša slavlja, zajedništvo, veselje i mir trebaju izrastati na tlu ispunjanja riječi Gospodinove: *Što god ste učinili jednomu od ovih najmanjih, meni ste učinili.*

Plod brige za drugoga izrasta iz stabla odgovora na Božju ljubav. Genij hrvatskoga vjernika uglazbio je predivan stih božićne pučke poezije: »Ljubav Božja prevelika primi pravu put čovjeka; s neba siđe dolje radi grešnika, rodi se u štali radi čovjeka.« Naša je ljubav moguća, jer On je učinio prvi iskorak ljubavi.

5. Ljubav prema potrebnima ima i drugi oblik

Suočeni sa zbiljom Božića i s ljubavlju kao načinom Božjega djelovanja, shvaćamo da mnoštvo društvenih problema i razna nezadovoljstva izviru iz ljudske sebičnosti. Sebičnost rađa oholost, isključivost, nametljivost, gramzivost; sebičnost zahtijeva prava koja krše tuđa prava i ne poštuje tuđe osjećaje. Za budućnost hrvatskoga društva sebičnost je pogubna. Koliko god taj izriječ bio načelan, lako ga je uočiti u profesionalnom radu, u djelovanju institucija, u pretvaranju stručnosti u sredstvo profita i sebične koristi.

Sebičnost posebno treba biti strana životu i djelovanju crkvene zajednice koja svoju bit gradi na velikodušnom daru i pozivu Božjem. Nesebičan čovjek, čovjek prožet Božićem, nije sklon korupciji. Sebičnost je razlog razdora, razaranja i pokvarenosti u društvu.

Ljubav prema siromašnima i potrebnima ima i drugi oblik koji se danas u Hrvatskoj dovoljno ne ističe. Pomoć bližnjemu ponajprije je odgovornost u izvršavanju zadataka na mjestima na koja nas je Bog postavio. Svaki čovjek ima neponovljivo mjesto u povijesti. Svakomu je od nas dana zadaća da izvršimo svoje poslanje. Kršćanska ljubav prema bližnjemu izražava se savjesnim obavljanjem svoga posla. Bilo bi manje tuge, razočaranja i gorčine u obiteljima, u društvu, u narodu i državi da svatko na svome mjestu živi odgovorno i nesebično ono što mu je povjereno.

Ne mislim pritom samo na političare i dužnosnike koji nose najvidljiviju odgovornost za život naroda, nego na svako, upravo na svako zanimanje. Božić pita kako živim božićno otajstvo, Božji silazak čovjeku na hrvatskim poljima i u učionicama, u raspodjeli dobara, u plaćanju radnika, u poštivanju slabijih. Mislim li na Boga u svome odnosu prema prirodnim ljepotama zemlje i mora te daru Domovine? Vodi li me ljubav prema bližnjemu u zaštiti istine na radnim mjestima, poglavito ako su drugi obespravljeni? Mislim li na Isusa u trenutku kada sam iskušavan napašću korupcije, davanja povlastica i zakidanja tuđih prava? Umijem li prepoznati Božje lice u trenucima odlučivanja, od donošenja zakona do svjedočenja istine koja ne gazi tuđu žrtvu?

6. Ima puno božićnog svjetla u našoj sredini

Božićna sukobljenost svjetla i tame podloga je za razmatranje i usvajanje otajstva Djeteta koje govori o važnosti čovjekova života. Premda se olako kaže da se u povijesti čovječanstva napreduje iz razdoblja u razdoblje, ne smijemo neodgovorno previđati duhovna i društvena zla koja pogađaju naše vrijeme, a ta su: nesigurnost, relativizam, društvena ravnodušnost, praktični materijalizam, razaranje obitelji, individualizam, socijalne nepravde, međunarodne napetosti, terorizam, ratovi...

Upravo radi toga i tomu usprkos – iako ima puno toga što svijet i naš život zastire tamom – bezbroj je svjetlosnih pahulja što ih gledamo u božićnoj noći ove godine. Predivno je vidjeti mlade kršćane koji se – bez obzira na primamljivije ponude svijeta – u radosti kršćanskoga poleta dragovoljstvom i darivanjem svoga vremena odlučuju pomagati drugima. Svjetlo naše budućnosti su i mnogi bračni drugovi koji otvoreni životu spremno prihvaćaju djecu. Lijepo je vidjeti kršćane raznih struka i zvanja zauzete djelima nesebične ljubavi za druge. Brojne su udruge i zajednice koje preuzimaju brigu za nezbrinute, prikupljaju hranu, odjeću i druge potrepštine za one koji sami više nisu u stanju stjecati potrebno za sebe i svoje obitelji. Ponosni smo na karitativno djelovanje naših zajednica. Govor Božića živi i po nesebičnim zdravstvenim i socijalnim djelatnicima u njezi bolesnika, starijih i nemoćnih osoba. Tamu otklanjaju svi oni koji

imaju srca za žrtve nasilja, svi koji promiču dijalog među kulturama i odgajaju za mir. Svjetlo ove noći svi su oni koji služenjem životnoj radosti drugih daruju neprospavane sate za sigurnost naših dana. Božić se ogleda i u srcima onih koji u tišini pomažu samohranim majkama i roditeljima s djecom s poteškoćama u razvoju.

Ususret Svjetlu koje silazi s neba uzdiže se naša zahvala Bogu za sve ljude koji su u Kristu prepoznali svoje dostojanstvo do te mjere da vole svakoga čovjeka te mu otvaraju blago Evanđelja poštujući njegovu religioznost, svjetonazor i društveni položaj.

7. Pozvani smo da budemo djeca Svjetla

Postavši čovjekom, Bog upućuje na dragocjenost svakoga života, čak i onoga naizgled srušenoga. Čovjek i danas, ma koliko pokušava bježati od toga, traži odgovor na pitanje života. Božić je krik istine da ljudski život ima smisla. Božićna noć naviješta da svako rođenje djeteta ima neizmjernu vrijednost, da Bog neizmjerno ljubi taj ljudski, slabašni i krhki drhtaj života.

Pozvani smo da budemo djeca Svjetla. Ako se Krist po vjeri rađa i živi u nama, mi se rađamo i živimo u njemu kao djeca Svjetla te postajemo novi ljudi za novi svijet. Prihvatanje Krista, prihvaćanje je radosti koja nadilazi zemaljski život, radosti koja širi srce i potiče velikodušnost prema svim ljudima u spremnosti na dobra djela i uz cijenu žrtve. Čovjek preporođen u Kristu prihvaća Božji dar u svom srcu i postaje graditeljem mira u obitelji, u vjerničkoj zajednici, u društvu i narodu.

Božji Sin postao je čovjekom, jednim od nas, kako bi nas jedino ljubavlju privukao k sebi. On ostaje s nama i prati naš hod, ali i hod svakoga naroda. Najpotpuniji oblik njegove prisutnosti jest Euharistija. Siromaštvo jaslca i siromaštvo križa ponovno se spajaju u sakramentalnom znaku euharistijskoga kruha i vina. Pričestiti se Kristom znači dijeliti njegovu žrtvu i Očevu ljubav za sve ljude i za cijeli svijet. Euharistija nas osposobljuje za življenje dara Božića. Ona budi u nama svijest o poslanju i služenju te potiče na odgovornost u vjeri.

8. Čuvajmo nedjelju!

U Hrvatskoj je danas previše onih koji misle da nije potrebno sudjelovati na nedjeljnoj euharistiji kao izrazu svoga kršćanstva. Ali htjeti biti kršćanin bez nedjeljne mise, isto je kao da netko želi biti kršćanin bez Krista. I ovom prigodom ponavljam svima nama kršćanima: ostanimo vjerni – ustreba li i uz visoku cijenu – nedjeljnom susretu s Gospodinom u Euharistiji! Čuvajmo nedjelju! Neka poštivanje nedjelje nema okus zapovijedi kao tereta, nego slatkoću susreta s Onim koji odmara umorne i opterećene, s Onim koji dokida samoću i daje utjehu.

Upravo stoga potrebno je snažno naglasiti zanos kršćanskih nastojanja ljudi dobre volje koji nam pružaju oslonce za prepoznavanje nade, jer Božić je izniman blagdan nade. Znamo da malakšemo bez nade i bez primjera koji odgajaju za nadu. Nada nas održava na životu i čuva ritam svakodnevnih koraka. No, uz mnoge nade, kako kaže papa Benedikt XVI., potrebna nam je velika nada. »Ta velika nada može biti samo Bog koji obuhvaća svemir i koji nam može ponuditi i darovati ono što sami ne možemo doseći. Upravo svijest o daru izraz je nade. Bog je temelj nade – ali ne bilo koji bog, nego Bog koji ima ljudsko lice i koji nas je ljubio do kraja – svakoga pojedinačno i čovječanstvo u cjelini« (*Spe salvi*, 31).

Neka rođenje Djeteta, zagovorom Blažene Djevice Marije, Isusove i naše Majke, donese svjetlo, nadu, ljubav i mir Crkvi, našim obiteljima, hrvatskom narodu i čitavom čovječanstvu.

NOVI SVIJET
PO MJERI USKRSA

Uskrs, 2007.

1. Noć drame ljudskoga života

Ušavši u Veliki tjedan, ušli smo u slavlje koje traži prihvaćanje Božje istine. Ušli smo u one dane liturgijske godine koje u otajstvu vjere promatramo kao noć drame ljudskoga života u kojoj je pobijedena smrt. Kada je nebeski Otac u svojoj neizrecivoj ljubavi naumio otvoriti vrata svoga Doma, odredio je da to bude jedna betlehemska noć, noć u kojoj je nebesko svjetlo pronašlo čovjekovo srce. A onoga petka kada su se ljudi – zarobljeni grijehom – htjeli osloboditi Božje blizine, pribijajući na križ Pravednika, zemlja je potamnijela. Tada se čula i najveća uvreda koju je čovjek mogao uputiti Bogu ljubavi: »Ako si Sin Božji, siđi s križa!« (*Mt 27,40*).

I danas se na našim životnim putovima čuje krik koji čovjeka osuđuje na nezadovoljstvo, neispunjenost, izgubljenost, razočaranost, iako ga neki – stojeći ispod križa – izvikuju kao pobjednički poklik: Neka siđe s križa, pa ćemo mu vjerovati! (*usp. Mt 27,42*). Tamu i mrak Velikoga petka i Velike subote osjećamo i danas, dodirujemo ih, probijamo se kroz njih kušajući bol koju čovjek sebi i drugima stvara svakoga dana, iako znamo da smo pozvani na radost i stvoreni za radost. Nažalost, toliki je broj ljudi prikovanih na križeve svijeta: na križeve gladi i žeđi, na križeve nasilja, na križeve ovisnosti, na križeve laži...

2. U najsretnijoj zori čovječanstva rođen je novi svijet

Nestrpljivost ljudske ljubavi i nemirenje s tamom jednu je ženu tjerala na grob. Sve se događa u zoru uskrsnoga jutra, »još za mraka« (Iv 20,1). Toga je uskrsnog jutra sve započelo trkom, najprije Marije Magdalene, a zatim i dvojice učenika, Petra i »onoga kojega je Isus ljubio« (Iv 13,23). Marija predstavlja kršćansku zajednicu koja, željna života i ljubavi, ne može prihvatiti Učiteljevu smrt, ali ga traži na pogrešnome mjestu. I dvojica učenika predstavljaju zajednicu koja nije usvojila logiku umiranja.

No, toga jutra, »još za mraka«, nebo je zaigralo od radosti, jer je silnom mnoštvu ljudskih sinova i kćeri zauvijek omogućilo povratak u kuću Očevu. Bog se nije pomirio s odlaskom svoje djece iz Očeve kuće. On nas traži i u raljama posljednjeg neprijatelja života – u grozoti smrti. Širom je otvorio vrata neba, Doma koji jedini daje smisao života svakom čovjeku.

Svjetlo Kristova uskrsnuća obasjalo je sav stvoreni svijet, ali ponajprije ljude koji u teškom životnom hodu mogu vidjeti razvaljena vrata smrti i gledati put prema nebu koje ih očekuje. A život, i u boli ili – upravo u boli – nošen je nadom. Pobjednički krik smrti i pakla o mrtvome Isusu uzmiče, ostavljajući prostor pjesmi, zaljubljenosti u život koja počinje riječima: *Krist je uskrsnuo!*

Na grob stižu oni koji ljube Isusa. To je uvjet uskrsne vjere. Kao ljudi imamo oči kojima je moguće proniknuti znakove života, ali one nisu posvemašnje jamstvo da ćemo dohvatiti puninu značenja onoga što se događa. U susretu s tragovima smrti Bog nas vodi onkraj smrti, objavljujući da Isusov grob nije mjesto završetka života, već naprotiv mjesto susreta Gospodara života s čovječanstvom.

3. Uvjet uskrsne vjere

Naš Bog jest Bog koji daruje radost i nadu, no na nama je da ih prihvatimo. Nije teško vjerovati u Boga koji s nama dijeli naše boli, ali teže je s njime dijeliti radost, jer ona nas obvezuje da gledamo dalje, da podignemo pogled i da ne ostanemo zatvoreni u sebe. On je u našim očima zapalio iskru koja omogućuje promatranje svijeta njegovim pogledom i življenje u njegovu otajstvu. To ima svoje duboke praktične posljedice.

Kao Crkva, zajednica smo uskrsnutih koji u vjeri grade novi svijet pun solidarnosti, nasuprot obeshrabrenosti izazvanoj sebičnošću. Na taj način i mi uzlazimo na križ sebedarne ljubavi. Slaviti Vazam, vazmenovati, znači ljubiti. Uskrs tom ljubavlju daje križevima smisao. Nažalost, ne uspijevamo uvijek živjeti Vazam na takav način da u djelo provodimo ljubav kojom nas Bog ljubi.

Krista možemo naći samo u vrtu života, na svadbi s onima koji su prihvatili navještaj blaženstava, osobito sa siromašnima. Točno je da nas prate tmine, ne samo glede naših pitanja i dvojba, nego i u zaslijepljenosti koja nudi svijet bez Boga. Kao kršćani pozvani smo svima darovati život u izobilju kako bi pečat smrti koji nas obilježuje mogao biti preobražen u zajedništvo ljudi koji sudjeluju u slavi Uskrsloga. Uskrsli Isus je dohvatljiv samo u osobnome susretu i prihvaćanju Božje riječi.

4. U bujici riječi istina je sve manje poštivana

Mentalitet svijeta u kojemu živimo nastoji iskoristiti sve prilike da bi poticao potrošivost, istrošenost i banaliziranje istine. Ideolozi potrošivosti ne žele dopustiti da Kristov vazam pomogne ljudima uskrsnuti iz njihove okovanosti; njima smeta prisutnost lica koje zrači istinskom srećom, jednostavnošću i čistoćom srca onih koji vole i koji su voljeni.

Uskrs je novost u kojoj ljubav nije mogla završiti smrću. Srce Kristovih vjernika obdareno je očima uskrsnuća. Zato ne dopuštaju da ih zagluše povici koji govore da Boga nema, ili smijeh koji traži da on siđe s križa. A ritam takvih povika u dragoj nam domovini Hrvatskoj nekako se pojačava. Kao Crkva nalazimo se između dvije zbilje: velikih riječi pohvala i očekivanja, riječi koje poteškoće lako pretaču u strah i malodušnost, te gromoglasnih neslaganja i ideologije kojoj nije u središtu istina. U buci se ne čuje bitno, potiče se kultura laži koja bježi od zahtjevnosti šutnje. Krist je predan mučiteljima nakon što je vika ispunila uši neistinom. A Uskrs se dogodio daleko od mnoštva i daleko od zaglušujućih povika, gdje je moguće poljuljati stajališta slabih.

Danas, kada je u bujici riječi istina sve manje poštivana, a čovjek sve više izložen olakom blaćenju, smišljenim podmetanjima i proizvoljnim optužbama, potrebno je gajiti kulturu šutnje, što ne znači povlačenje u samodopadnost svojih sigurnosti, naprotiv potrebno je progovarati šutnjom koja ima plodove uskrsnuća. Šutnja je u danom trenutku

glasnija od suprotstavljanja riječima. Šutnja je prostor u kojem progovara Božja riječ. Kršćani su pozvani živjeti iz te šutnje slušajući Riječ i ne dati se uvući u zamke laži koja teži razgrađivati niti šutljivoga govora o ljubavi. A danas se više protiv života, protiv braka, protiv obitelji, protiv istine koju je objavio Krist. Hoćemo li imati dovoljno snage da kršćanskom šutnjom budemo glasniji i da od Duha Svetoga izmolimo pravu, hrabru i odgovornu riječ koja budi na život? Valja pohitati na Kristov grob »još za mraka«...

U kulturi koja je u trajnome previranju i promjenama, s obilježjima traženja pravâ, usredotočenih na nezavisnost pojedinačnih prohtjeva, na težini dobiva ono što se čuje, ono što je neposredno i spontano. Govori se o potrebi za promjenama u svakome segmentu života, od političkoga do obiteljskoga i osobnoga. Privatizacija na taj način nije samo u području gospodarstva, nego je zahvatila kulturološko biće u kojemu se izražava vjera. Loši postupci kojih smo svjesni u odnosu na materijalno vlasništvo još su vidljiviji u odnosu na ljudsku osobu. Iz nastojanja da se život »privatizira«, da se brzo potroše emocije, lako se rađa iskorištavanje drugih ljudi radi vlastitoga zadovoljstva. To je gnijezdo podmićivanja i podmitljivosti, nepoštovanja dobra drugih na svim razinama, olakoga prodavanja najvećih životnih dragocjenosti. To stvara nepovjerenje u čovjeka, oslabljuje zajedništvo i sprečava snagu pripadnosti, i crkvene i nacionalne, kao i upućenosti na vrhunaravno. A Uskrs progovara o nemogućnosti zemaljskoga da zatvori život i da utemelji konačni smisao ljudskoga života.

5. Kršćanin je čovjek koji svetkuje dan Gospodnji

Predragi vjernici, kada se u društvu suočimo s poteškoćama, pokušajmo ih promatrati očima uskrsnuća; pokušajmo vidjeti na koji način te poteškoće imaju duboko teološke korijene. Neprihvatanje Boga gura društvo u stanje ravnodušnosti, sebičnosti, nepokretnosti i straha. To je noć u koju nije prodrla zora Uskrsa; to je noć koja nije prosvijetljena Kristovim vazmom. Zato nam valja pohitati »još za mraka« i čuti objavu da je Isus Krist živ i prisutan.

Poštovanje osobe, uzajamno povjerenje, odgovorna sloboda, dijalog i suradnja, ljubav i mir... uskrsnoga su jutra stavljani na dar čovjeku kako bi imali svoj protudar u našoj pažnji prema slabima, napadnutima, nezaštićenima, siromašnima i starijima. Uskrs ne dopušta zatvaranje u sebe. Uskrs nas poziva da se vjernički zauzimamo u društvenome tkivu, kako na župnoj, tako i na općoj razini koja tvori naše hrvatsko društvo.

Uskrs je u dnu svakoga našeg euharistijskog slavlja. I ne samo slavlja, nego euharistijskoga življenja. Zato u svojoj postsinodskoj pobudnici *Sacramentum caritatis* papa Benedikt XVI. piše: »Vjernici su odmah shvatili koliko euharistijsko slavlje duboko utječe na stil njihova života. Sveti Ignacije Antiohijski izrazio je tu istinu govoreći o kršćanima kao o onima 'koji su prispjeli k novoj nadi' te ih je opisivao kao one koji žive 'u skladu s nedjeljom' (*iuxta dominicam viventes*)« (*Sacramentum caritatis*, 72). Uskr-

snik, čovjek koji živi zbilju Kristove pobjede nad smrću, jest čovjek koji svetkuje dan Gospodnji, ali koji ga svetkuje nedjeljnim načinom življenja.

Gospodin Isus, raspeti i uskrsnuli, neka sve vas, dragi Kristovi vjernici, obdari snagom nove nade, ljubavlju i radošću Duha Svetoga kako biste u svojoj sredini, a posebno u svojim obiteljima, svjedočili novi svijet rođen u najsretnijoj zori čovječanstva. Otvorimo se vjeri i znakovima prepoznate Isusove blizine.

ŽIVLJENO
KRŠĆANSTVO VRAĆA
ČOVJEČANSTVU
IZGUBLJENA UPORIŠTA

Božić, 2006.

1. Božje svjetlo ulazi u ljudsku tamu

U život svijeta, u tamu svih njegovih zala, u tamu osobnih čovjekovih grijeha prodire i postaje vidljivim Božje svjetlo koje raspršuje mrak, nudeći novi život. Božić je mogućnost prihvaćanja Božje prisutnosti. Ponovno smo pred događajem povijesti koji postaje milosnim događajem.

»Narod koji je u tmuni hodio, svjetlost vidje veliku; onima što mrklu zemlju obitavahu svjetlost jarka obasja. Ti si radost umnožio, uvećao veselje...« (*Iz 9,1-2*). Bog koji dolazi na svijet jest Umnožitelj radosti. Bog s nama, razlog je našega veselja. I kada se kao ljudi pitamo zašto se u svijetu i oko nas događaju tolike strahote, izazvani smo djelovanjem Boga koji šalje svoga Sina i daruje ga ljudima, ne kako bi osudio svijet, nego kako bi svijet spasio. Razlog za tolika zla valja tražiti u ljudskome neprihvatanju Boga; u zatvorenosti u grijeh sa svim posljedicama koje iz njega proizlaze.

Može izgledati tek kao slučajna podudarnost, ali primjećujemo da se u Bibliji upravo noć i tama postavljaju poput pozornice čudesnih Božjih zahvata. Na početku vremena, kada je zemlja bila pusta, u noći svijeta u kojoj tama prekrivaše bezdan, Bog je progovorio svjetlom (usp. *Post 1,2-3*). U gustome se mraku pojavila goruća zublja kada je Bog sklopio savez s Abrahamom te mu obećao darovanu zemlju (usp. *Post 15,17ss*). Bila je ponoć kada je faraon, nakon Božjih zahvata, odlučio osloboditi Božji izabrani narod iz Egipta (usp. *Izl 12,29ss*). U toj je noći izabranicima poka-

zan put prema oslobođenju. Koliko god nas zbunjivala tama i koliko god ponekad bila prijetnjom ostvarivanju dobra, ona može postati ozračjem prepoznavanja Božjega svjetla.

Upravo tako se dogodilo i kada je došla »punina vremena« (*Gal 4,4*). U srcu noći, Marija iz Nazareta omogućuje rođenje Svjetla, vidljivoga onima koji nisu zatvorili oči srca za Boga. Od trenutka te svjetlosne noći, svaka noć i svaka ljudska tama postaju prostorom obnavljanja Božjega blagoslova. Blagoslovljene su noći koje osvjetljuje Gospodin, od prapočetaka do danas, kada i mi često proživljavamo nepodnošljivu dužinu i dramu noći koje kao da nemaju svoju zoru. Zbog toga nema ljepšega navještaja od objave da je noći oduzeta moć tame.

2. Tko želi neutjelovljeno kršćanstvo?

A kakva je noć svijeta, kakva je hrvatska noć u kojoj dočekujemo dolazak Boga ovogodišnjega Božića? Dok smo desetke godina kao vjernici bili lišeni tipičnih znakova božićnoga slavlja u društvenome životu kojim je vladala komunistička ideologija te zbog toga osjećali pritiješnjenost, a često i nepravedno zlostavljanje, nemogućnost donošenja svjetla u prostore koji su trebali Božju riječ i kršćansku prisutnost, danas se na neprimjeren način zlorabe kršćanski simboli. Sadržaji kršćanskih slavlja utapaju se u ozračja koja nemaju nikakvih vrijednosnih poveznica s kršćanstvom, do te mjere da kršćani mogu biti zatečeni, zbunjeni i povrijeđeni. No, najveća je poteškoća što se u toj pretrpanosti, u gomilanju ispraznosti prečesto izgubi ljudskost, skromnost, poniznost i istinska privrženost Bogu. Kršćanski događaj Utjelovljenja, događaj Krista koji je postao čovjekom, ne smije biti lišen čovječnosti. Kao Crkva pozvani smo svoju vjeru živjeti utjelovljeno, što će zacijelo biti i razlogom osporavanja.

Svjedoci smo, gotovo svakoga dana, da se od crkvenih predstojnika s jedne strane očekuje da evanđeoski i pastirski progovore o stanju u društvu, da u svjetlu vjere upućuju na dobro, a s druge strane olako se ne samo odbacuje njihovo zauzimanje za dobro nego ih se čak i proziva da prekoračuju ovlasti svoje službe. Drugi pak očekuju da se kao Crkva, dakle i mi pastiri i vi vjernici, podvrgnemo ili prilagodimo

mo interesima koji nemaju nikakvih dodirnih točaka s Evanđeljem. Čak nas se poučava što bismo trebali reći i učiniti, a što nikako ne bismo smjeli. Oni koji nikada nisu prihvatili Kristovo utjelovljenje i dalje žele neutjelovljeno kršćanstvo.

3. Crkvu se želi koristiti prema vlastitim mjerilima

Življenjem u konkretnim društvenim i kulturnim okolnostima kao kršćani uočavamo da hrvatsko društvo ponekad pokazuje zabrinjavajuće znakove umora, nedostatak radosti i oduševljenja, znakove depresije, međusobnih razdora i interesa kojima u središtu nije čovjek. Izgleda da takvo stanje potiče ona ideologija – bez obzira na trenutnu denominaciju – koja prodiere iz istoga bezbožničkog korijena koji ne rađa plodovima vječnosti, jer se životni ciljevi i konačna svrha zatvaraju u ovozemaljsko.

Živimo u društvu i kulturi koji djeluju kao da su se izgubila uporišta sposobna nositi vrijednosti na koje deklarativno prisežu; u društvu u kojemu se različite interesne skupine bore kako što više oslabiti zbiljska uporišta, omalovažiti nosive vrjednote da bi se ljudima i njihovim potrebama lakše upravljalo i držalo ih ovisnima o iluziji. Jer zavaravanje otvara prostore sadržajima koji zamjenjuju Istinu. Nije stoga čudno što se u našem društvu može uočiti pojava neobičnih slavlja u kojima je za Božić Bog gotovo nepotreban, jer se promiče neka čudna »potrošačka građanska religija«, proturječna i razorna za čovjeka.

Kako i u drugim dijelovima Europe, tako i u nas politika doduše uočava stanovitu potrebu za religijskim dimenzijama i ključem čitanja kulturnoga, a ponegdje i nacionalnoga identiteta, ali uvijek postoje i nastojanja da

se kršćanstvo i Crkva koriste prema vlastitim mjerilima i potrebama, te stoga nije čudno da će se i ljudi kojima je kršćanstvo svjetonazorski daleko i neprihvatljivo, ili oni koji u katolištvu ne prepoznaju življenu vjeru – iako se možda deklariraju katolicima – nego u njemu nalaze oslonac za svoju ideologiju, osjetiti pozvanima zazivati Crkvu kada je društvo u krizi ili prozivati Crkvu kada je po svojoj vjernosti Utjelovljenju proročki neugodna, dajući joj eventualno ulogu društveno-etičke korekcije kojoj bi se smjer svakoga časa mogao premještati prema hiru promjenjivih utjecaja.

4. Zahtjevnost Kristova utjelovljenja

Dragi vjernici, Kristovo nas utjelovljenje uči da ne prihvaćamo dvojbene pohvale i laskanja, niti da lako klonemo i potonemo u malodušnost pred napadima i pogrdama protiv Crkve, najčešće širenima medijskim prostorom od ljudi koji su podlegli plaćeničkomu mentalitetu. Naprotiv, Kristovo nas utjelovljenje uči da se ne mirimo sa savezništvima koja bi od proročkoga naroda stvarala šutljivu skupinu preplašenih poslušnika. Kristovo utjelovljenje nas poziva da kao vjernici u svojim životnim sredinama prepoznamo druge vjernike, da se uzajamno podupiremo u radosti te da pomazemo ljudima dobre volje u znanosti i kulturi, u gospodarstvu, politici i medijima koji nesebično podnose žrtvu, dajući svjedočanstvo utjelovljenja Istine, uz cijenu da budu marginalizirani i ismijavani.

U božićno se vrijeme sve pokušava pokazati u ljepšem svjetlu. Koriste se velike riječi o miru i zajedništvu, pokreću se humanitarne akcije, razmjenjuju se najbolje želje... I sve to tako kao da duboke rane prethodnih mjeseci nije nitko uzrokovao; kao da nitko nije unosio nemir i podjele u hrvatsko društvo i među ljude koji traže istinsko dobro; kao da nikomu nije nanesena bol; kao da nismo svjedoci nasilju na ulicama, u obiteljima; kao da ne osjećamo teret izgubljenoga poštovanja prema svetinjama, prema životu od njegova začeca do naravne smrti, prema nedjeljnom blagdanu, prema bolesnim i starijim osobama, prema onima koji

su dali živote i ostali invalidi radi naše slobode... Svakom se iskrenom stavu traženja Boga, pomirenja, opraštanja i ljubavi radujemo, ali nemamo pravo zanijekati zahtjevnost Kristova utjelovljenja. Nemamo pravo popustiti napastima zaobilaženja snage kršćanskoga Križa.

5. Koliko Božić stvarno prihvaćamo?

Življeno kršćanstvo, dodirnuo otajstvom Božića, vraća čovječanstvu izgubljena uporišta, jer Bog je svjetlo koje tama ne obuzima. Utjelovljenje Boga u ljudsku povijest vraća čovjeku dostojanstvo. Bog je došao kako bi nas osposobio za ljubav. To je istinski sadržaj Božića. Kao vjernici znamo, uporište za radost, pouzdanje, sebedarje moguće je naći samo u Bogu. Božić nas uči da zemaljski život više nije zemlja progonstva, nego hod prema nebeskome domu.

Možda je današnji Božić samo naizgled drukčiji od prvoga, jer on je, bez obzira na sve, još uvijek Božić siromašnih, napuštenih, obilježenih prijetnjom zla. To je Božić pomirenja i žuđenoga mira. Početak života Djeteta s nama navještaj je nade, prvi neizostavni korak za preporađanje i za uskrišavanje na novi život.

Kad se nađemo pred Božićem, zahvaća nas udivljenost koja najčešće oduzima riječi. Ponekad ne znamo izraziti svoje unutarnje osjećaje. Osjećamo se ogoljenima pred Ocem koji nam je u stvaranju darovao bezgraničnu radost i sličnost sa sobom, a mi smo – odbijajući Boga – unijeli tamu. Okružujemo se stvarima, podliježemo sebičnosti te, sami nesretni, unesrećujemo i druge. Željeli bismo ponovno pronaći onaj dah što ga je Bog podario svijetu u stvaranju i osjetiti dar Duha Svetoga po kojemu je svijetu darovan Spasitelj.

Utjelovljeni Bog s nama izazovno nas pita jesmo li mi s njim; želimo li biti s njim? Koliko ga prihvaćamo u osobnome životu; koje je njegovo mjesto u obitelji? Prihvaćamo li ga na mjestima odgoja, ljudskoga rasta i kulturnoga razvoja? Prihvaćamo li ga u društvenome, znanstvenome, gospodarskome i političkome životu; ne poput ukrasa ili pokušaja osiguravanja i širenja vlastitih interesa i utjecaja, nego kao iskreno nastojanje da ti Božji darovi budu na službu svim ljudima? U kršćanstvu Bog nije protivnik čovjeka, nego postaje čovjekom kako bi se solidarizirao sa svakim čovjekom, jer nam je objavio da mu je stalo do radosti svakoga od nas.

6. Božić je istina o bogolikosti čovjeka

I dok će nekome izgledati da se svake godine u ovo doba ponavlja isto i da je božićno vrijeme tek mala stan-ka u međusobnome rivalstvu, sukobima i razdorima, kao kršćani iznova pronalazimo izazovnu radost Utjelovljenja, događaja koji nadilazi ljudsku povijest i od nje stvara bo-žansko-ljudsku zbilju, ne dopuštajući ravnodušnost onih koji se zovu kršćanskim imenom. Utjelovljenje Isusa Krista izaziva, štoviše – poziva. Kršćanin od Krista uči kako biti promicateljem zajedništva, mira i solidarnosti. U božićnim će danima povjerenje u Isusa Krista svjedočiti nekoliko desetaka tisuća mladih iz europskih zemalja koji na naš poziv, a u organizaciji ekumenske zajednice iz Taizéa, do-laze u Zagreb na hodočašće povjerenja na zemlji. Stvarnost nemirnoga svijeta povećava u nama pozornost prema tra-govima Božje prisutnosti, među kojima iznimno mjesto zauzima Euharistija. Svako euharistijsko slavlje, a posebno nedjeljno, naviješta istinu o svijetu i o nama. Na putovima naših pitanja i nemira, posustajanja i razočaranja, Božanski suputnik je euharistijski bliz, utjelovljen za nas, kako bismo mi bili utjelovljenje njegove blizine za druge.

Radost je došla na ovaj svijet da se mi osposobimo za darivanje radosti drugima. Poput pastira koji su se vratili s mjesta Rođenja »slaveći i hvaleći Boga za sve što su čuli i vidjeli« (Lk 2,20), želim da svima vama bude udijeljena milost radosti, draga braćo i sestre, osobito onima koje je

križ pritisnuo tako snažno da teško vide znakove Božje prisutnosti u svojem životu.

Bog je odagnao tamu, kako bi njegovo svjetlo pokazalo istinu o predivnom svijetu i najdragocjenijem stvorenju – čovjeku. Božić je istina o bogolikosti čovjeka. Zagledajte se u tu istinu kroz oči ljudi kojima ćete čestitati Božić.

SINODA – POZIV NA
NOVI POČETAK

Uskrs, 2006.

1. Vazam je ispunjenje Božjega susreta s čovječanstvom

Ovo vam pismo pišem kao vazmeno, a temeljno je raspoloženje vazmenoga vremena radost. Vazmeno vrijeme ne obuhvaća samo pripremu za proslavu Uskrsnuća, nego je protegnuto na oživotvorenost Kristova Vazma, na događaj Pedesetnice, na Crkvu. Uskrsnuli daje apostolima svoga Duha na dan Uskrsnuća. Uvečer toga dana ponavlja gestu stvaranja koja je učinjena u prapočetcima (usp. *Post* 2,7), a na Pedesetnicu, prevladavajući jaz nesporazuma, obnavlja jedinstvo ljudskoga roda (usp. *Dj* 2,6). Događaj sklapanja Saveza na Sinaju povezuje se s duhovskim događajem u Jeruzalemu, pri čemu vatra i vjetar očituju Božju prisutnost koja sklapa novi savez, ne samo za jedan narod i ne u tijelu, nego za sve ljude i to u duhu. Cijeli je kršćanski život obilježen Duhom Svetim koji nam je dan da nas preporodi na novi život: da nas suobliči Kristu svećeniku, u našem pri-nošenju Ocu; Kristu proroku, u svjedočenju novoga života; Kristu kralju, u brizi za stvoreno.

Radosna vijest nije dana kršćanima da bi bili tužni i malodušni. Je li moguće da nam je Bog tako blizu kao što to ustima ispovijedamo, a da o tome oduševljeno ne govorimo životom? Danas Bog nama povjerava naviještanje; šalje nas iz euharistijske dvorane da bismo pronijeli veliku vijest kako nas Bog ljubi. Otac nebeski svakomu od nas progovara: *Ti si moj sin, moja kći; u tebi je moja milina*. Učimo u sebi i oko sebe prepoznavati djelo njegova Duha.

Vazam je naš prelazak u novi i vječni savez. On nam omogućuje da postanemo sposobni živjeti kao sudionici stvarateljskoga djela Boga Oca, poslušni njegovoj volji kao Sin i sa Sinom, u zajedništvu ljubavi koja nas snagom Duha Svetoga oslobađa i budi čežnju za preobrazbom nas samih i čitavoga svijeta.

Pozvani smo na novi život koji je niknuo iz otajstva muke, smrti i uskrsnuća Gospodina Isusa Krista. Taj vazmeni temelj naše vjere prelazak je Božje snage u našu povijest; prisutnost je Gospodara života koji je stvorio svijet i čovjeka, koji ga obnavlja izljevajući svoj Duh ljubavi u njega. Vazam je ispunjenje Božjega susreta s čovječanstvom, punina objave njegove prisutnosti i blizine njegovu narodu.

Vazam je naša zemlja obećanja u kojoj se živi novi i vječni život: s Bogom Ocem – s Ljubavlju koja stvara; s jedinorođenim Sinom – s Ljubavlju koja otkupljuje i spašava; te s Duhom Svetim – s Ljubavlju koja posvećuje i daruje puninu života. Ta je zemlja obećanja, novo čovječstvo koje nije zatvoreno u sebe niti je rob ovisnosti; čovječstvo koje nije uvjetovano strahom da će nestati u ništavilu smrti. To je čovječstvo slobodno od bilo kakve bojazni, rođeno samo zakonom ljubavi, usmjereno prema dobru, obnovljeno »u pravednosti i svetosti istine« (Ef 4,24).

Vazam je uvijek, spajajući korizmeno i pouskrsno vrijeme prizivanje *zemlje obećanja* i spomena na hod kroz puštinju. Korizma je vrijeme snažnoga iskustva vjere, vrijeme susreta s prisutnošću Boga i njegove Riječi, vrijeme prepuno

hoda u pouzdanju i nadi, u snažnijem zajedništvu s njim koji nas vodi i prati; koji se objavljuje i koji nam govori. Pedesetnica je život Crkve koji je preporođen, ali koji ne dokida pustinju. Crkva je u obnovljenu životu još osjetljivija na prožimanje života i pustoši.

2. Koncil je siguran kompas

Proteklih smo se mjeseci na razini cijele Crkve, pa tako i u našoj mjesnoj, spominjali 40. obljetnice završetka Drugoga vatikanskog koncila. Bili su to dani zahvalnosti i razmatranja. Koncilska je obnova u proteklih četrdeset godina u život Crkve i društva utkala mnoštvo dobrih pothvata. U crkvenome je životu nastalo puno novih ostvarenja, a neka su stara oživljena ili preoblikovana. Nastojali smo oko liturgijske obnove, dublje posvijestili svoj krsni poziv i potrebu svjedočenja, ojačali suradnju vjernika laika i zaređenih službenika.

Ipak, uza sve to, suočavamo se s činjenicom da su ono što vjerujemo, i Bog u kojega vjerujemo, u svakodnevnome življenju nedovoljno primjetljivi. Na širokome društvenom polju rabi se doduše kršćanski rječnik, i kad je to primjerno i kad on postaje protugovorom; poziva se na kršćansku baštinu i gaji folklorni izraz, ali osobni život krštenih i njihova vjera kao da nemaju dodirnicu s društvenim životom: s kulturom, znanošću, umjetnošću, politikom, gospodarstvom i drugim područjima javnoga života.

Naša zagrebačka Crkva nalazi se u završnom dijelu pripreme Druge sinode Zagrebačke nadbiskupije u kojoj se na poziv blagopokojnoga pape Ivana Pavla II., želi pitati i o prihvaćanju Koncila. Naime, Koncil je siguran kompas koji nam je dan da nas usmjerava u našem vjerničkom hodu u dvadeset i prvom stoljeću (usp. *Novo millennio ineunte*, 57).

Lijepo je stoga posljednjih mjeseci slušati kako vjerničke zajednice, osluškujući što Duh govori našoj zagrebačkoj Crkvi, sve glasnije pjevaju himan Druge sinode, šireći zajedništvo i pozivajući da nam se pridruže i oni koji se još nisu uključili u taj iznimno važan nadbiskupijski događaj, u tu skladbu Gospodnjega Duha. Ovim se pismom, draga braćo i sestre, u ovo vazmeno vrijeme, radosno pridružujem vašim sinodskim naporima donoseći neke naglaske za vaše predsinodske susrete koji se priređuju u našim župama, dekanatima i na drugim razinama u našoj Zagrebačkoj nadbiskupiji.

Nitko se u Božjemu narodu, u Crkvi, ne smije naći na rubovima. Drugi vatikanski koncil ponovno je otkrio nenaumljive mogućnosti čitave Crkve. Danas je nepojmljivo da se ne dopusti Duhu Svetomu progovoriti po vjericima laicima. Oni u Crkvi po primljenim karizmama vraćaju energiju, podupiru i izražavaju jedincatost Kristova tijela. Posebnost laikata jest da 'posvećuje' svijet milošću koju je od Boga primio, ali isto tako da u Crkvi djeluje i usmjeruje je u njezinim izborima i u njezinim odlukama.

U sinodskome zajedništvu koje sve snažnije gradimo, želimo dati glas svima u Crkvi. I sada, dok već razmatrate pojedine izabrane teme iz crkvenoga života, ne zaboravite konačnu svrhu. Svaki vjernik može pridonijeti da naša Nadbiskupija dođe do jasnijih naznaka puta koji nas vodi k Bogu, a s Bogom k drugim ljudima.

3. Predsinodski susreti unose novu dinamiku u naše zajednice

Sinodski hod naše mjesne Crkve dosegao je u ovoj kalendarskoj godini novi vrhunac u predsinodskim susretima koji se održavaju u župama i drugim zajednicama vjernika. Više stotina do sada održanih susreta svjedoči o novom iskustvu zajedništva koje se rađa pod okriljem pripreme Sinode. U predsinodskim raspravama naši vjernici imaju priliku, vođeni učiteljskom riječi Crkve te razmatrajući trenutačno stanje, očitovati svoje mišljenje i prijedloge o mnogim pitanjima koja su u dosadašnjem tijeku pripreme Sinode prepoznata kao važna za našu Nadbiskupiju. Takvim doprinosom sudionici predsinodskih susreta obogaćuju jedni druge, svoje župne i druge zajednice vjernika, a dijeleći putem zapisnika zaključke pojedinih susreta s Tajništvom za pripremu Sinode, posredno obogaćuju i širu nadbiskupijsku zajednicu, budući da će rezultati rasprava biti temeljna građa za izradu radnog dokumenta same Sinode. U tom dvostrukom obogaćivanju osjeća se prisutnost Duha Svetoga, pravog pokretača svakog crkvenog djelovanja koji nadahnjuje, prati i vodi naš sinodski hod.

Poslanje primljeno na krštenju dobiva novi prostor rasta i djelovanja koji omogućuje raspirivanje karizmi i očitovanje talenata i primljenih darova. Po predsinodskim susretima nastaje nova dinamika u zajednicama vjernika kojom se učvršćuje vjernost Evanđelju i daje snagu za suočavanje s

izazovima vremena. Razmatrajući postojeću crkvenu praksu u ogledalu crkvenoga nauka otvaraju se novi vidici koji pomažu stvari sagledati u većoj širini i dubini. Gajimo nadu da će se suradnjom mnogih sudionika predsinodskih susreta te u razmjeni njihovih zaključaka i odgovora na pitanja postavljena u procesu nadbiskupijskoga savjetovanja ponuditi rješenja nekih otvorenih pitanja te donijeti pastoralne smjernice za buduće djelovanje naše mjesne Crkve.

4. Razvija se novi stil suodgovornosti

Po pripremi Sinode događa se u našoj mjesnoj Crkvi gibanje i zamah koji obuhvaća kako svećenike, redovnike i redovnice, tako i naše vjernike laike. U mnogim je vjernicima upravo po sinodskim susretima probuđena svijest o poslanju i odgovornosti za svoju Crkvu. Po pripremi Sinode u našoj je Nadbiskupiji započeo novi oblik komunikacije. Razvija se jedan novi stil suodgovornosti svih vjernika za svoju župnu i svoju nadbiskupijsku zajednicu; jednom riječju: za svoju Crkvu.

U takvoj komunikaciji međusobno se obogaćujemo i prepoznajemo kao članovi iste župe, iste Nadbiskupije. Dijeleći i razmjenjujući mišljenja o različitim pitanjima izoštrujemo svoj vjernički pogled, činimo ga dalekovidnijim i spremnijim na suočavanje s nebrojenim izazovima našega i budućega vremena. Po toj novoj komunikaciji rastemo, postajemo zreliji i spremniji upustiti se u životnu avanturu s Bogom. Na taj način unosimo Boga u sve pore života, ne uskraćujemo mu pristup niti u jedno područje.

Po sinodskoj komunikaciji želimo Boga unijeti ne samo u naše župne i druge zajednice, već i u naše obitelji, škole, na radna mjesta, u kulturu, znanost i umjetnost, u gospodarstvo, politiku, zdravstvo, medije i šport. Cijeli život želimo prožeti Bogom te, »nepoljuljani u nadi evanđelja« (*Kol* 1,23), biti drugima spremni dati obrazloženje nade koja je

u nama, ali blago i s poštovanjem (usp. *1Pt* 3,15-16). Ne znamo kamo će nas to dovesti, ali imamo pouzdanje da smo na dobrom putu, na zajedničkom putu koji želi biti hod u novosti života (usp. *Rim* 6,4).

5. Vjernici daju dušu hrvatskom društvu

U današnjemu društvu koje se po mnogočemu s pravom naziva društvom obrazovanja, učenja i komunikacije, prisiljeni smo baviti se mnoštvom pitanja, što život i iskustva čini šarolikima. No, u takvome je pristupu čovjek pod prijetnjom površnosti, možda i iz nametnute nužnosti. Stoga nam je trajno potrebno napuštanje površnoga i traženje sabranosti kako ne bi promaklo ono bitno u životu.

Zajedno s naviještanjem evanđeoske ljubavi i kršćanskoga prihvaćanja grješnika danas ne smijemo šutjeti o teškim povredama ljubavi, a kojih je uistinu bezbroj. Ovdje naznačujem samo neke: u odnosu prema Bogu, to je svakako življenje kao da Boga nema; u odnosu prema stvorenomu jest nebriga i narušavanje stvoriteljskoga sklada, obscenijivanje života od začeca do naravne smrti; u odnosu prema bližnjima to je svako iskorištavanje drugoga, nebriga za siromašne i potlačene, zloraba darova koji su dani na službu drugima, vršenje političke i gospodarske uloge bez odgovornosti, pokvarenost, korupcija, medijsko nepoštivanje istine i ljudskoga dostojanstva...

Svi smo odgovorni za ono što se događa u svijetu i naša solidarnost koja izvire iz Božje ljubavi, utjelovljene, trpeće i proslavljene, poziva nas da sve jasnije uviđamo kako problemi nisu apstrakcija, već zbilja koja zadire u ozračje naših obitelji i zajednica, našega crkvenog i građanskoga življenja. Premalo smo osjetljivi na svoje osobne nevjere koje se odra-

žavaju i na grijehе prema crkvenosti i prema društvenosti te zato molimo od Boga dar obraćenja i milost oproštenja.

Kao vjernici Katoličke Crkve u Hrvatskoj nastojimo ostvarivati velika i važna djela. U svakome djelovanju kao vjernici u to što činimo unosimo i Crkvu i svoju crkvenost. Iako to u javnosti često nije priznato niti predstavljeno na objektivан način, vjernici – uz svu svoju nesavršenost – daju dušu našem hrvatskom društvu. Naše pogriješke, s kojima se i mi sami trebamo neprestano i ozbiljno suočavati, preuveličavaju se i ističu, dok se uspjesi umanjuju, previđaju ili zataškavaju, a Crkvu se s puno strana prisiljava na prilagođivanje društvenim pomodarskim gibanjima.

Svi navedeni i ini izazovi za naš identitet pozivaju nas na molitvu i spremnost na odricanje, kako bi nam pogled postao i ostao bistar i jasno razlučio volju Božjega Duha od tzv. duha vremena. Iako bismo s pravom mogli biti ogorčeni što se mnoge činjenice iz crkvenoga života iskrivljuju, mi jedino želimo da nam se dopusti raditi za dobro. Poteškoće i zapreke kršćanima nikada nisu bile izgovorom za neostvarivanje dobra, ali zapreke trebamo poznavati, posebno one namjerno postavljene, i zalagati se za što širi prostor djelovanju dobra.

6. Otvorenost prema životu kao daru i zadaći

Za takav je stav potrebna svijest o svojoj ukorijenjenosti u vjeri i svijest o kršćanskome identitetu. Kao Crkva, uz sve nutarnje raznolikosti i rasprave, odviše se lako dopuštamo dijeliti izvana. Crkva se može dičiti svojom širinom samo ako živi ukorijenjenost u otajstvu Trojedinoga Boga. Iz toga korijena koji se nikada ne suši izrastaju mladice, a ovdje spominjem samo dvije: osjetljivost za duhovne vrjednote i otvorenost prema životu kao daru i zadaći.

Blagoslov za hrvatski narod i za europsko zajedništvo naroda kao vjernici tražimo i gradimo na molitvi kao odgovoru, proisteklu iz Božje Riječi. Taj je odgovor izražen davanjem hvale, zahvaljivanjem i usrdnom molbom za naše potrebe. Naše župne zajednice trebaju postati snažnije škole molitve, a naša liturgijska slavlja snažnije prožeta svetošću i ljepotom. Ona trebaju odražavati sjaj Božje slave.

Druga grana kršćanskoga života, koja danas zahtijeva veću brigu, jest osjetljivost za život, ona suptilna brižnost za život od začeca do smrti. Taj život nam je povjereni Božji dar i zadaća. On je danas na razne načine pod stalnom prijetnjom, obescenjan i gašen. Suprotstavljati se pobačaju i eutanaziji znači liječiti društvenu ranu koju ni u kojemu trenutku ne smijemo previdjeti, ma koliko to izgledalo nepopularno. Potrebna su nam savezništva koja ne će okupiti samo kršćane, nego sve ljude koji ponekad osjećaju preslabu zaštitu istine o ljudskome dostojanstvu. To znači ponirati u

srž i osluhnuti veličinu, zapravo otajstvenost Radosne vijesti. To nas čini ozbiljnim i djelotvornim kršćanima.

Naša stalna kušnja jest da ne računamo s Bogom, da kroz molitvu i služenje ne čujemo njegovo obećanje. Iz takvoga se stava rađa utapanje u prosječnost, prilagođavanje glavnim tijekovima koje nameće pomodarstvo, strah da se ne zahvati previše, briga oko toga da se istine naše vjere formuliraju tako da se mogu posvuda uklopiti. Sakramenti se tada svode na razinu društvenih događanja i obiteljskih proslava, moralne se norme prešućuju, ne samo glede zaštite života, nego i one koje gospodarsko i političko sebično djelovanje obilježuje kao nekršćansko. Pri toj se kušnji zaboravlja da se kršćanstvo ne može svesti na neki minimum, jer time kršćanstvo postaje neprepoznatljivim.

7. Molitva nam daje identitet

U mnogovrsnosti nadbiskupijskoga sinodskog rada i inače u kršćanskome životu molitva bi mogla izgledati poput jednoga od brojnih sastojaka, no ona ima puno temeljnije značenje. Naime, na svakome koraku svoga hoda Crkva pronalazi snagu u Gospodinu i život u zajedništvu s njim. Upravo molitva nas vodi k njemu i u njemu nas učvršćuje. Molitva nas izbavlja iz umišljenosti da smo mi nositelji obraćenja i spasenja te da mi određujemo tijek povijesti.

Molitva ne oslobađa vjernika od razmišljanja i od truda da se suoči s prilikama čovjeka današnjice. Svjesni smo svoje slabosti te u poniznosti prihvaćamo biti sredstvom snage Uskrsnuloga. Zauzetost i briga oko planiranja pastoralnoga djelovanja usredotočuju se u otkrivanju *Božjega plana*. Molitva daje prostor Kristu, kako bi vodio svoju Crkvu. Molitva vraća i ponovno uspostavlja istinu o njegovu vrhovnome gospodstvu i ne dopušta nikakvu ljudsku kratkovidnu uznositost.

Promatrajući Isusov život, mi ga susrećemo u naviještanju, razgovorima, putovanjima, a posebice u molitvi. Njegov odnos s nebeskim Ocem nije samo počinak, nego povratak na izvorište i snažnije uranjanje u istinu o sebi i o svome poslanju. Njegova se molitva ne iscrpljuje u trenutku koji bježi, a koji je predodređen za stvari koje treba učiniti. Njegova *osamljenost u molitvi* je zbijeni trenutak zajedništva s Ocem i s ljudima.

U ozračju društva koje je zaglušeno orkestriranim odvlačenjem pozornosti od bitnoga i vjernici su pod prijetnjom otuđenja koje ne dopušta otvorenost za molitvu. Umjesto da molitva ima mjesto prije svega, sve dobiva svoje mjesto prije molitve. No, ostaje istinitim da nam molitva daje identitet, usmjeruje nas, otkriva nam smisao... Nije dostatno prilagoditi programe i planove, govor i sredstva komuniciranja; nisu dostatne ni karitativne akcije, nego bujanje svetosti koje se rađa iz zajedništva s Bogom u molitvi. Nema društvene obnove, nema obnove hrvatskoga društva koja ne polazi od molitve.

Preobrazba društvenih prilika i struktura ima svoje polazište u susretu s Bogom u molitvi, koja na taj način postaje moćna snaga u povijesnim događanjima. Povijest treba čitati u molitvi, da bi se u njoj otkrili tragovi Božje nazočnosti, a zatim u svjetlu Božje riječi, molitvom proročki zahvaćamo u povijest. Sinodski hod je ponajprije hod molitelja i zato su potrebni trenutci u kojima odnos s Bogom postaje klanjanje, davanje hvale, slušanje, molba. Samo Božja prisutnost, toplina njegove blizine stvara, preobražava i obnavlja. Ona obnavlja sve u što je udahnut život i daje nam osjetiti kako je lijepo biti ljubljen od Boga.

8. Bezakonje i nepravda siju pustoš

Knjiga Mudrosti upozorava: »Svu će zemlju opustošiti bezakonje i opačina će prevrnuti prijestolja vladalačka« (*Mudr* 5,23). Bezakonje i nepravda siju pustoš. Bilo koja nepravda unosi neravnotežu u sustave vrijednosti. U duhovnome ozračju današnjice vrijednosti izgledaju kao teret. Kada se ono što zovemo vrijednostima zanemaruje ili se na ljestvici smješta iza onoga što trenutno smatramo važnijim, dolazi do neravnoteže, a baš je ona u temelju pustošenja i pustoši. To se ne odnosi samo na vrijednosti prirodnih bogatstava, na zaštitu kojih smo kao kršćani pozvani po svome kraljevskom svećeništvu u Isusu Kristu, nego i na pozornost prema životu čovjeka, kao prvoj od svih vrijednosti. Naime, ljudska sebičnost, u ime zahtjeva za učinkovitošću i tzv. napretkom, onu vrijednost koja oslobađa pretvara u teret, kojega se treba osloboditi. Kao posljedica toga jest rast neuravnoteženosti i nepravdi te otvaranje vrata smrti da bi vladala zemljom, braneći svjetlu uskrsnuća da u život vrati sve što je tama gurnula u trulež.

Razumljiv je, ali jednako tako pobuđuje i sućut, veliki napor uvjetovana i pritiješnjena čovječanstva, ovisna o vlastitim potrebama, kako s toliko zabluda i izgubljenosti luta iz jedne pustolovine u drugu, tražeći hranu koja bi ga nasitila i služeći gospodarima koji ga izrabljuju. Dramatično je vidjeti tolika ljudska nastojanja kako grčevito posežu za prolaznim, uzvisuju moć sebi stvorenih vođa, stvaraju mi-

tove i slijede ideologije. Tužno je promatrati kako se najprije vežu uz jednu vrstu prosudaba ili osjećaja, da bi ih ubrzo pretvorili u suprotne, neprestano se hvatajući stvari koje zavaravaju i zavode, a zatim ih odbacuju uz obescjenjivanje i dokidanje svake dosljednosti i dostojanstva.

Zemlja, na kojoj bi mogao procvjetati život, toliko se puta pretvara u prostor osvajanja. Čovjeka, muškarca i ženu koji rade često se svodi na iskoristivu radnu snagu ili pak na prostituirano tijelo za one koji – želeći kupiti užitek – na druge prenose vlastitu prazninu bez ljubavi. U takvoj nepravdi djeca, ona tek začeta ili već rođena, bolno su prepuštena odraslima da ih rabe kao igračke, a koliki mladići i djevojke koji sanjaju o radosnoj slobodi postaju tek klijentima prljavih lanaca droge.

U takvome ozračju politika lako postaje borba za osobnu premoć ili premoć jedne skupine nad drugom, neprestano tražeći prostore sukoba i neplodnih rasprava kojima u središtu nije istina. Poticano i nekim masovnim medijima kojima je hrana za djelovanje jednako tako moć, a ne služenje čovjeku u istini, ozračje društvenoga života i odnosi među ljudima zatrovani su napetostima koje dovode do pomanjkanja ljudske osjetljivosti i do gorčine, samoće, tjeskobe i nepovjerenja. To je utroba iz koje se u konačnici rađa nesposobnost za razvijanje općega dobra; nesigurnost koja zahvaća mladež; nespремnost bračnih drugova na uzajamnu ljubav, žrtvu, odgovornost i praštanje što među supružnike unosi lomove i rastave.

9. Kršćanin ne prihvaća ponašanje koje pustoši društvo

Kao kršćani, zahvaćeni dinamikom Kristova vazma, na raznim mjestima u tome istome društvu pozvani smo oduprijeti se svemu što vodi u osiromašivanje kršćanske kulture ljubavi. Malodušnost ne stanuje u kršćanskome srcu koje se susreće s Uskrnulim. Tako kršćanin u svojoj vjeri zna koliko su kršćanstvu protivna, štoviše da ga niječu sva ponašanja koja prihvaćaju logiku izrabljivanja, korupcije, neodgovornosti, neistine...

Znam, dragi vjernici, da vam je ponekad teško na radnim mjestima i u obiteljima svjedočiti kršćanstvo, ali ako se ne pokušamo ponašati suprotno od spomenute logike pustošenja, ima li još smisla da se zovemo Kristovim imenom? Svaki od nas zna u dubini duše što je ispravno, a što nije, samo nam je potreban otklon koji će umanjiti nelagodu i strah od okoline. Kako je lijepo čuti kad netko kaže da kao kršćanin i katolik ne želi sudjelovati u djelima i razmišljanjima koja odudaraju od poštenja; kako je lijepo vidjeti nas kršćane da ne prihvaćamo nametnuto ponašanje koje pustoši društvo, obitelji i nutarnji mir drugih ljudi, ali i nas samih.

Vazmeno otajstvo uvodi nas u ono što je ljudski i vjernički bitno, u ono što je konačni razlog našega razmišljanja o tome što nas čini Crkvom; gdje su naši nedostaci

koji priječe da se očituje to otajstvo i radost u Bogu; što su mogućnosti koje mogu odgovoriti na izazove vremena. Pretpostavka za to je nedvojbeno usvajanje vjerskih istina u svoj život, neopterećeno, oduševljeno. Sinoda nije nešto što činimo sami i gdje se očekuje samo naša umješnost. To je i dalje Božji poziv na obraćenje i novi početak. »Novost života« je ta koja daje smisao i koja nam pomaže da u svjetlu Kristove povijesti čitamo i tumačimo svoju svakodnevicu.

Pozvani smo hrabro i zauzeto umiješati se u svjetska zbivanja tamo gdje nedostaje ljubavi, gdje se napušta put pomirenja, gdje se olako zanemaruju vrijednosti, gdje se na složena i duboka pitanja daju površni odgovori, gdje je stvoreni svijet, a osobito čovjek ugrožen i gdje ljudi postaju prijetnjom jedni drugima. Naša Crkva, koja se obnavlja u vjeri, postaje blagoslovom za kršćanstvo i ljude u hrvatskoj domovini kada je spremna služiti onako kako je to Krist činio.

Papa Benedikt XVI. piše: »Taj ispravan način služenja čini djelatnika poniznim. On se ne uznosi nad drugim, koliko god da je bijedno stanje u kojem se ovaj nalazio. Krist je uzeo posljednje mjesto na svijetu – križ – i upravo nas je tom krajnjom poniznošću otkupio i trajno nam pritječe u pomoć. Tko pomaže drugima, uviđa da na taj način biva i sam pomognut; to što može pomoći drugome, nije njegova zasluga ili postignuće. Ta je dužnost milost. [...] Pokatkad nas prevelike potrebe i naše vlastite ograničenosti mogu obeshrabriti. Ali upravo će nam tada pomoći spoznaja da, u konačnici, nismo ništa drugo već sredstvo u rukama Gos-

podnjim, a ta nas spoznaja oslobađa preuzetnosti da smo mi sami i osobno odgovorni za izgradnju boljega svijeta. U poniznosti ćemo činiti ono što je u našoj moći i u poniznosti se pouzdati u Gospodina. Bog je taj koji upravlja svijetom, ne mi« (*Deus caritas est*, 35).

10. Uskrsnuće otvara put za novu dimenziju življenja

Svaki put kad je Isus govorio o svojoj mucí, uvijek je naglašavao i svoje uskrsnuće. I anđeo koji ženama navješćuje uskrsnuće, istodobno im spominje i muku: »Ne plašite se! Isusa tražite, Nazarećanina, Raspetoga? Uskrsnu! Nije ovdje!« (*Mk* 16,6). Uskrsnuće izokreće ljudsko vrednovanje. Ono je istina Raspetoga.

Kristovo je uskrsnuće stvarno, ali nije povratak u prijašnje stanje. Isus se ne vraća, nego otvara put u novu dimenziju življenja za koju nemamo riječi ni opisa – Isus je ušao u Očevu slavu. Kao što ponavlja i sv. Pavao, naše uskrsnuće ne će biti tek oživljavanje smrtnoga tijela, nego će čitav čovjek ući u život – preobražen: »Sije se u raspadljivosti, uskršava u neraspadljivosti; sije se u sramoti, uskršava u slavi; sije se u slabosti, uskršava u snazi; sije se tijelo naravno, uskršava tijelo duhovno« (*IKor* 15,42-44).

Nada koju nam je Bog otvorio uskrsnućem Kristovim temelji se u Bogu. Onaj koji nas je stvorio u svojoj vjernosti i ljubavi ne prepušta nas smrti. Temelj našoj nadi ujedno je i istina o čovjeku. Bog želi svakoga čovjeka privući k sebi; objavio nam je da sve ljude želi po križu i kroz životne tjesnace voditi k uskrsnuću i u prostranstvo svoga kraljevstva. Molimo ga da našoj Crkvi udijeli radosti i snage da se trajno obnavlja te bude otvorena za sve poticaje Duha i postojana u nepokolebljivoj vjernosti.

BOŽIĆ JE BLAGDAN
ČOVJEKOVA
DOSTOJANSTVA

Božić, 2005.

27. XII
86

1. Božićni govor o čovjekovom dostojanstvu

Na prvoj stranici Biblije zapisano je da je Bog čovjeka stvorio na svoju sliku i blagoslovio ga. Psalmist je u svoje vrijeme čak uskliknuo: »Ti ga učini malo manjim od Boga« (*Ps* 8,6). Bogu to nije bilo dovoljno, nego »kada dođe punina vremena, odasla Bog Sina svoga: od žene bi rođen, Zakonu podložan da podložnike Zakona otkupi te primimo posinstvo« (*Gal* 4,4-5). Stoga po Isusu Kristu čovjek je pozvan postati zajedničarom božanske naravi (usp. *2Pt* 1,4).

Time što je postao čovjekom, Isus je na snažan i neusporediv način progovorio o čovjeku i njegovu dostojanstvu. Za Boga je čovjekovo dostojanstvo mjera čitave povijesti, kriterij svakoga vremena i svih zbivanja. Isus je, postavši čovjekom, posvjedočio da je ono što je dostojno čovjeka dostojno i Boga, a isto tako, da ono što nije dostojno Boga nije dostojno ni čovjeka.

Isus je to na mnogo načina izrekao riječima, ali još više svojim rođenjem, životom, smrću i uskrsnućem. On se osobno uključio u život svakog čovjeka, zauzimajući se za njegovo dostojanstvo. Iščitavamo to iz njegovih riječi: »Zaista, kažem vam, što god učinite jednomu od ove moje najmanje braće, meni učinite« (*Mt* 25,40). I dodaje: »Zaista, kažem vam, što god ne učinite jednomu od ovih najmanjih, ni meni ne učinite« (*Mt* 25,45).

Put do Boga položen je u čovjeka: u svijest o osobnom dostojanstvu i dostojanstvu svakog čovjeka. Nema drugog

puta do Boga. Stoga blagopokojni papa Ivan Pavao II. u tom smislu tumači poslanje Crkve. »Budući, dakle, da je taj čovjek put Crkve, put njezina svakidašnjeg života i iskustva, njezina poslanja i napora, suvremena Crkva mora uvijek na nov način biti svjesna prilika u kojima taj čovjek živi; mora biti svjesna njegovih mogućnosti, koje stalno dobivaju nova usmjerenja te se tako i iskazuju. U isto vrijeme Crkva mora biti svjesna opasnosti koje na čovjeka vrebaju« (*Redemptor hominis*, 14).

2. Tiho i sustavno ugrožavanje ljudskoga dostojanstva

Vidimo kako svijet u kojemu danas živimo često potpuno izokreće sustav vrijednosti koji omogućuje čovjeku da živi svoju ljudskost kao »malo manji od Boga«. Svijet kao kriterij djelovanja postavlja ono što čovjeku narušava njegovu ljudskost, razara njegovo dostojanstvo i onemogućuje mu da živi životom dostojnim djeteta Božjega.

Kao mjerilo i uvjet uspjeha svijet tako često postavlja upravo odmak od osobnog dostojanstva i nemar za dostojanstvo drugog čovjeka. Kršćanine, koliko se odmakneš od svoga dostojanstva, toliko si napredan – kaže svijet. Koliko se obazireš na dostojanstvo drugog čovjeka, toliko se spuštavaš, toliko si uskraćuješ životu – kaže svijet. Relativizam, to jest prepuštanje svakomu vjetru nauka da čovjeka baca sad amo sad tamo, predstavlja se kao jedini stav dorastao suvremenom dobu (usp. J. Ratzinger: propovijed za izbor novoga Pape, Bazilika sv. Petra 24. travnja 2005.).

Ponekad se čini kao da se u nas u zamjenu za propalu komunističku ideologiju pokušava nametnuti neka tobože nova ideologija liberalizma ili čak libertinizma po kojoj bi se trebao ravnati javni život. I ova se, kao i ona prethodna, predstavlja zaštitnicom ljudske slobode, modernom i znanstvenom. Tako, dok su u suvremenom svijetu mnogima puna usta govora o ljudskim pravima, u isto se vrijeme tiho i sustavno ljudsko dostojanstvo na novi način ugrožava.

Dosta je samo pomisliti na pokušaje s eksperimentima kloniranja, na trgovinu ljudskim fetusima, na pokuse genetske manipulacije. Ubijanje nerođenog ljudskog bića opravdava se čak u ime ljudskih prava. Tome treba dodati trgovinu ljudskim osobama koja je u suvremenom svijetu u stalnom porastu, zatim trgovinu ljudskim organima. Čovjek je izvrgnut suptilnim pritiscima. Papa Benedikt XVI. kaže da čovjekom današnjice manipuliraju tržište, mediji i moda.

Profit sve više postaje apsolutnim zakonom, po onoj: samo ti dobro plati, a ja ću učiniti što tražiš. Vrhovni kriterij postaje zarada, a ne moralna, odnosno etička načela. Nadalje, u nas je u prvom planu poticanje potrošnje, a tek onda stvaranje novih vrijednosti koje bi pridonijele razvoju i napretku. O, kad bi se u nas gradilo barem onoliko novih tvrtki za proizvodnju koliko se podiže novih trgovačkih centara za prodaju uvezene robe! Kao da je nekome stalo samo da izvuče novac te da stvori što više pasivnih potrošača na štetu kreativnosti i novih poduzetničkih ideja koje su uključene u dobro šire društvene zajednice. Nažalost, u pozadini stoje najčešće uski osobni ili skupni interesi koji prelaze sve granice morala i ljudskosti.

3. Javne institucije i zakoni sve više štite bogate i moćne

Čovjek, osobito mali čovjek, u ovo je doba nemilosrdne globalizacije sve ugroženiji. Trajno se produbljuju razlike između bogatih i siromašnih; manjina postaje sve bogatijom, većina sve siromašnijom. Željena globalizacija solidarnosti gotovo se i ne nazire. Čini se da zakoni i javne institucije sve više štite bogate i moćne. Naime, i sama formalna zakonska ravnopravnost siromašnijeg ostavlja u nezavidnijem položaju. Praksa se sve više ravna filozofijom egoizma; kod donošenja odluka ne uzima se dovoljno u razmatranje opće dobro kao ni dobro konkretnog, prosječnog čovjeka, njegovih životnih prilika i potreba. Kršćanin i Crkva danas su pozvani, ali ne samo oni, da jače dignu svoj glas u obranu ljudskoga dostojanstva, u obranu čovjeka, osobito slabijeg i siromašnijeg koji je izložen novim pritiscima i manipulacijama. Potrebno je u javnosti braniti etičnost da bi se mogao sačuvati sustav vrijednosti prijeko potreban za život dostojan čovjeka.

Još 1991. godine Ivan Pavao II. postavio je pitanje: »Smije li se reći da je nakon pada komunizma kapitalizam društveni sustav koji je pobijedio, i da se prema njemu moraju usmjeriti napori zemalja koje nastoje rekonstruirati svoju ekonomiju i svoje društvo?« Papa kaže: »Odgovor je očito zamršen. Ako se pod 'kapitalizmom' misli ekonomski sustav koji priznaje temeljnu i pozitivnu ulogu poduzetniš-

tva, tržišta, privatnog vlasništva i, dosljedno, odgovornosti za sredstva proizvodnje, slobodnoga ljudskog stvaralaštva na sektoru ekonomije, odgovor je dakako pozitivan... No ako se pod 'kapitalizmom' misli sustav u kojem sloboda na ekonomskom sektoru nije stavljena u čvrst juridički kontekst koji će je staviti u službu integralne ljudske slobode, te je smatrati posebnom dimenzijom te slobode, središte koje jest etičko i religiozno, tada je odgovor odlučno negativan« (*Centesimus annus*, 42).

Vječna aktualnost Božića je u tome što je Bog postao čovjekom i time se zauvijek združio s čovjekom te pokazao u čemu je njegovo pravo dostojanstvo. Čovjeku je potreban Bog da bi u punini ostvario svoje čovještvo. Povijest dvadesetoga stoljeća na dramatičan je način pokazala kako ideologije manipuliraju čovjekom te kako i sama sloboda može biti razorena, i to upravo u ime slobode. Suprotno od ideologija koje su donedavno bile kriterij djelovanja ili onih koje se danas želi nametnuti, Božić u središte stavlja konkretnoga čovjeka kao kriterij ljudskoga djelovanja.

4. Čovjek koji se odlučio za Boga nikada nije sam

Isus nikada nije ugrozio dostojanstvo niti jednog čovjeka. On je radije dopustio da bude ugrožen njegov život i njegovo dostojanstvo nego da se odmakne od čovjeka. Zato čovjek koji se odlučio za Boga nikad nije sam, dok je čovjek koji se odlučio za svijet bez Boga, u tom istom svijetu napušten. Bog je položio sebe u čovjekovo dostojanstvo! Ta Isus je došao upravo zbog toga da život imamo, u izobilju da ga imamo, da uzrastemo do punine njegova uzrasta (usp. *Iv* 10,10 i *Ef* 4,13).

Koliko je Božje povjerenje u čovjeka, iščitavamo već iz njegove zapovijedi koju je dao Mojsiju: Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji! (usp. *Izl* 20,8). Dan Gospodnji je dan ostavljen čovjeku da se posveti svome osobnom rastu, da taj dan na prisniji način proživi sa svojom obitelji i s ljudima s kojima živi. Za nas kršćane nedjelja, kao dan Kristova uskrsnuća, jest dan novoga početka. Smisao je nedjelje da čovjeka oslobodi od ritma svakodnevnog rada i napora, da mu ostavi vremena, stvori potreban duhovni prostor za bolje prepoznavanje svoje ljudskosti, za sadržajni život.

Svoditi čovjeka samo na proizvođača, ili na potrošača, znači uskraćivati mu bitnu dimenziju njegove ljudskosti. Oспоравanjem nedjelje kao dana za čovjeka i njegovu obitelj, kao dana za dublje življenje sustvarateljskog odnosa s Bogom, vraćamo se u pretpovijest ljudskoga roda, u svoju duhovnu pretpovijest. Time ugrožavamo čovjekovo dosto-

janstvo; uskraćujemo mu iskustvo slobode i odgovornosti; zakidamo ga za iskustvo jedinstva sa svojim Stvoriteljem, sa stvorenjem i s čitavim Univerzumom. Nedjelja afirmira čovjekovu kreativnost, vraća posustale snage i otvara ga prema transcenciji. Tko smije čovjeka zakidati u tim njegovim pravima?

Svjedoci smo što se događa ako čovjek nije svjestan svoga dostojanstva i dostojanstva ljudi s kojima živi, ako nema iskustvo zrele slobode i zreloga dostojanstva. Sve to budi osjećaj ispraznosti i besmislenosti, i u odnosu na vlastiti život kao i život drugih. To nadalje dovodi do nesposobnosti prepoznavanja i poštivanja različitosti te do svakovrsnoga nasilja.

Na onima koji imaju moć i obvezu oblikovati društveni život velika je odgovornost. Oni su dužni ljudima osigurati pravnu sigurnost i ravnopravnost. Oni su dužni građanima osigurati elementarne pretpostavke da mogu živjeti cjelovitost svoje ljudskosti. Ne ispuniti tu odgovornost znači zloupotrijebiti je, a time se čini velika nepravda pred Bogom i čovjekom.

5. Božićna odgovornost kršćana

Isus je pokazao način na koji se preuzima odgovornost na sebe. Njegov put je put poniznosti. On ne odustaje ni od jednog čovjeka. Nitko mu nije manje važan. On ne traži sigurnost za sebe nego živi za druge. On ni od koga ne traži da mu služi. On dolazi poslužiti svakomu tko mu otvori vrata. On svojom ljubavlju potvrđuje dostojanstvo svakoga čovjeka.

Blagdan Božića, blagdan je čovjekova dostojanstva. Taj nas blagdan poziva na dublje promišljanje našega ljudskog i kršćanskog dostojanstva. Božić je blagdan opće brige za čovjeka. Božićni blagdan uspostavlja savez sa svime što je dobro u svijetu. On potiče građansku inicijativu u promicanju općega dobra. Stoga je potrebno da kršćani postanu svjesniji svoje odgovornosti za općedruštveni život. Potrebno je, uz to da se više otvorimo za međusobnu suradnju u svim segmentima Crkve i društva. Pozivam sve vjernike na snažniji duhovni i molitveni život. Promijenimo li vlastito lice, promijenimo li lice svoje Crkve, promijenit ćemo i lice ove zemlje. To možemo postići samo s Bogom, samo budemo li otvoreni nadahnućima Duha Svetoga.

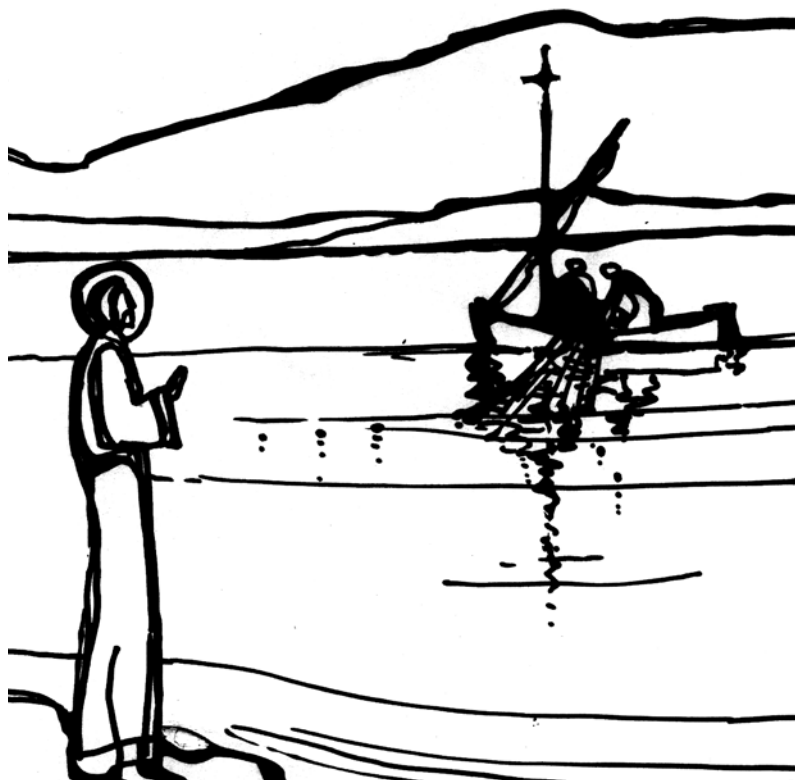
U našem hrvatskom društvu sve to dobiva dodatnu važnost u okolnostima procesa uključivanja u europsko zajedništvo. U novim okolnostima života još će biti naglašenija potreba svijesti našega dostojanstva, našega osobnog, crkvenog i narodnog dostojanstva. Samo tako moći ćemo

očuvati i unaprijediti svoj identitet, koji je naša baština, ali i posvijestiti svoj poziv i poslanje, kao i odgovornost za sadašnjost i budućnost svoje zemlje.

Stoga u ovo osobito osjetljivo vrijeme za mir i međusobno povjerenje u našem hrvatskom narodu pozivam sve vjernike na molitvu za Domovinu. I molim Isusa Krista, kralja vremena i vječnosti, koji je pristao biti ponizni sluga naših duša, da nas sve blagoslovi snagom svoga rođenja i da naš život u svemu bude život s njim.

HRVATSKA
U EUROPI

Uskrs, 2005.

1. Uskrslu Gospodin je naš suputnik

Slavimo Vazam u Godini euharistije. Ivan Pavao II. je apostolskim pismom »Ostani s nama Gospodine« dao smjernice za Godinu euharistije uzimajući sliku učenika iz Emausa koja nam zorno pokazuje kako na »putu naših pitanja i naših nesigurnosti, ponekad i naših teških razočaranja, božanski Putnik nastavlja biti našim pratiteljem« (*Ostani s nama Gospodine*, 2). Isus Krist trajno živi u svojoj Crkvi, približava se iz naraštaja u naraštaj čovjeku kao njegov suputnik. Osobito u trenutcima kušnje, kada razočaranja slabe povjerenje i nadu, uskrslu Krist spušta se na putove ljudske zbunjenosti te, iako još nepoznat, postaje našim suputnikom. Tako u uskrslom Gospodinu Bog ne prestaje osluškiivati »radost i nadu, žalost i tjeskobu ljudi našeg vremena« (*GS*, 1).

Bog poznaje srca svoje djece. Poznate su mu i tolike bolne kušnje koje je hrvatski narod morao podnijeti u izmučenom dvadesetom stoljeću. Na zalazu toga teškog stoljeća, za Domovinskoga rata, sam je Isus trpio svuda gdje je čovjek bio ubijan, protjerivan, gažen, ponižavan, tlačen i obečlašćivan u svom nepovredivom dostojanstvu. Krist nas podsjeća da je on taj koji podnosi muku, patnju i bol gdje god čovjek pati (usp. *Mt* 25,31-40), te smijemo vjerovati da je on podnosio i muku brojnih nevinih žrtava u ratu i sukobu koji je okrvavio hrvatsko tlo.

No, Kristu su poznati veliki izazovi svih naroda pa tako i sadašnjega hrvatskog naraštaja koji je ušao u treće

tisućljeće. On poznaje oduševljenje naroda koji je dočekaao pad komunističkoga totalitarizma i rušenje ograda što ih je postavila komunistička ideologija. On poznaje s kolikom je radošću bila dočekanana uspostava države Hrvatske, ostvarenje toga vjekovnog sna hrvatskoga naroda. Ovaj je naraštaj bio ohrabren međunarodnim priznanjem države Hrvatske započetim krajem 1991. i nastavljenim odmah u siječnju 1992. godine, osobito zajedničkim priznanjem zemalja Europske unije. Ovaj je naraštaj bio teško kušan u okrutnom nametnutom ratu u prvoj polovici devedesetih godina prošloga stoljeća. Ova je generacija, prije deset godina, s olakšanjem radosno dočekala oslobođenje dijelova hrvatske domovine koji su od 1991. godine bili etnički očišćeni i okupirani.

Oduševljenja i iskušenja, ljubav i žrtve, velikodušnost i ekonomski egoizmi, dobronamjernost i političke spletke, sve se to brzo ispreplelo tako da danas na usta brojnih ljudi u Hrvatskoj lako naviru bezutješne riječi dvojice učenika na putu u Emaus: »A mi se nadasmo...« (*Lk 24,21*). U ovakvom kulturnom i gospodarskom ozračju Crkva je pozvana naviještati poruku nade. I to poruku koja se ne temelji na nekim ideologijama, poput onih kojima su i u našoj nedavnoj prošlosti gažena prava čovjeka, posebno onih najslabijih.

Crkva naviješta Krista, jedinog Spasitelja i Otkupitelja čovjeka, koji je isti jučer, danas i uvijek. Vrelo nade jest Krist, uskrsli i živi. On je uvijek nova nada Crkve i čovječanstva. On je jedina i prava nada čovjeka i povijesti.

Stoga Ivan Pavao II. u postsinodskom dokumentu »Crkva u Europi« ovako izriče utješnu ispovijest nade u Krista: »U tebi i s tobom možemo naći istinu: naš život ima smisla, zajedništvo je moguće, raznolikost može postati bogatstvo, snaga Kraljevstva djeluje u povijesti i pomaže izgrađivati ljudsko društvo, ljubav daje neprolaznu vrijednost naporima čovječanstva, trpljenje postaje spasenjsko, život će pobijediti smrt, stvorenje će sudjelovati u slavi djece Božje« (*Ecclesia in Europa*, 18).

2. Biti s ljubavlju u povijesti Europe

Posljednjih se tjedana u nekim skupinama u nas postavljaju dileme koje često zagovaraju stanovitu izolaciju Hrvatske u odnosu na ostale zemlje europskoga kontinenta, osobito u odnosu na države Europske unije. Takve dileme Hrvatskoj neizravno dodjeljuju trajnije mjesto u sastavu ostatka zemalja izvan EU. Sveti Otac u svojoj novoj knjizi »Sjećanje i identitet« kaže da Poljak ne može razvijati dublje promišljanje o domovini, a da ne govori o Europi, te da na posljetku razmatra utjecaj Crkve na jednu i na drugu. (usp. Ivan Pavao II.: *Sjećanje i identitet : razgovori na prijelazu tisućljeća*, str. 93.). Ivan Pavao II. osjeća Europu kao blisku stvarnost. On javno, zauzeto i trajno govori o europskom zajedništvu. Govorio je čak i onda kada je naš kontinent bio podijeljen željeznom zavjesom koju je označavao Berlinski zid. S ponosom spominjemo da je i Katolička Crkva u Hrvatskoj u vrijeme komunizma bila ona ustanova u nas koja je promicala i gradila zajedništvo s Crkvama u drugim zemljama Europe, osobito Zapadne.

Papa jasno svjedoči kako treba »biti s ljubavlju u povijesti Europe«, jer se zdušno udubljuje u sve njezine događaje. Možemo reći da nema događaja – malog ili velikog, radosnog ili bolnog – koji bi izbjegao pozornosti pape Wojtyły, koji bi mu ostao stran, a da On u njemu ne sudjeluje. Upravo ta nazočnost, obilježena ljubavlju i simpatijom, pomaže mu otkrivati, vrednovati i usmjeravati pozornost

svih na svaki i najmanji korak koji vodi naprijed na dugom i mukotrpnom putu izgradnje sna o ujedinjenoj, slobodnoj, solidarnoj i izmirenoj Europi naroda, građana, muškaraca i žena, Europi koja sve više treba težiti k »Europi duha«. Njegovo »biti s ljubavlju u povijesti Europe« potiče ga i na snažno osuđivanje svih nedosljednosti naspram Evandjelja i naravnoga zakona u životu Europljana te na odlučno i jasno izražavanje stajališta o svemu onome što, nedostojno čovjeka, obeščašćuje i ponižava Europu.

Takav stav Ivana Pavla II. tumači i njegovo odlučno i ustrajno zauzimanje za međunarodno priznanje Hrvatske u njezinu presudnom povijesnom trenutku. Na istoj crti, uvijek dosljedan, on danas nedvojbeno podržava nastojanja Hrvatske za članstvom u EU. Javno je to posvjedočio za svoga trećeg pohoda Hrvatskoj: »Hrvatska je nedavno predala zahtjev da postane sastavni dio, također u političkome i gospodarskome pogledu, velike obitelji europskih naroda. Ne mogu ne očitovati želju da se uspješno ostvari ta težnja. Bogata će baština Hrvatske sigurno pridonijeti učvršćenju Unije, bilo kao upravne i teritorijalne cjeline, bilo pak kao kulturne i duhovne stvarnosti« (Govor, Krk, 5. lipnja 2003.). U prosincu prošle godine iznova je poručio: »Želim zbog toga da se sretno okončaju pojačana nastojanja kako bi postali sastavni dio ujedinjene Europe te dijelim zabrinutost, što je neki očitovaše, da bi usporeni pristup Hrvatske Europskoj uniji mogao nanijeti štetu postupku provedbe demokratskih reforma ne samo u Hrvatskoj nego i u drugim zemljama tamošnjega dijela europskoga kontinenta

koje su sa živom nadom krenule prema europskim integracijama« (Govor kod predaje vjerodajnica novoga hrvatskog veleposlanika pri Svetoj Stolici, 11. prosinca 2004.).

U današnjim pitanjima i nedoumicama glede sadašnjosti i budućnosti Hrvatske takav stav Svetoga Oca za Katoličku Crkvu u Hrvatskoj je orijentir, a za svakoga našeg vjernika jasan uzor i smjernica. Smijemo ustvrditi, zajedno s Ivanom Pavlom II. da je i hrvatski narod postao europska nacija po krštenju prije više od trinaest stoljeća. I mi Hrvati imali smo tijekom povijesti udjela u oblikovanju Europe. Pridonijeli smo razvoju Europe sudjelujući u stvaranju europske znanosti i kulture, ali, i kad je trebalo, braneći europski kontinent oružjem, osobito za otomanskih osvajanja.

3. Isključivanje iz zajedništva europskih naroda bilo bi bijeg

Za hrvatsku dušu, koja je po svojoj tradiciji otvorena širini europskoga duha, u čemu je ne mali doprinos dala i Crkva po svom katolištvu, svojevrsno zatvaranje i isključivanje iz zajedništva velike obitelji europskih naroda predstavlja bijeg u besperspektivnu samoizolaciju koja bi trajno bila izložena napasti pomračenja nade. Umjesto olakih tvrdnja: svi su protiv nas, međunarodne ustanove nam nisu od pomoći, Europa nas ne želi, korisnije je napraviti ispit savjesti i pitati se: Jesmo li kao pojedinci, kao država, pa i kao Crkva učinili sve što smo trebali? Radimo li danas ono što je za naše opće dobro, ili se beznadno predajemo osjećajima rezignacije te svojim postupcima nesvjesno i neželjeno pomažemo onima koji nisu za nas?

U ovo vrijeme kad smo u cijeloj zemlji pritisnuti nekim tjeskobama pozvani smo ponizno i odvažno ispitati savjest kako bismo spoznali svoje pogriješke, propuste i tromost. Danas je potrebno koristiti sva dopustiva sredstva i institucije u zemlji i inozemstvu tumačeći istinu o nama, o našoj prošlosti i sadašnjosti, pa tako i o Domovinskome ratu, kako sam to rekao i na misi za blagopokojnoga kardinala Franju Kuharića, o obljetnici njegove smrti. To je potrebno zbog naše prošlosti, sadašnjosti i budućnosti a iz ljubavi prema novim naraštajima. To je naša zadaća i dužno poštovanje prema žrtvama Domovinskoga rata da ih ne učinimo uzaludnima.

Međutim, čini mi se da je ovo za nas i providnosno vrijeme koje nam je dano da ojačamo sposobnost za obranu vlastitoga nacionalnog identiteta sa svime što ga čini i što ga je tijekom povijesti oblikovalo. Ponekad se stječe dojam kao da nam se želi nametnuti neki zaborav vlastite prošlosti, osobito onoga što se događalo u Domovinskome ratu, što može dovesti do potamnjenja vlastitoga identiteta. Stoga je potrebno ne prepustiti se nekritičkom popuštanju utjecaja takvih negativnih kulturoloških modela koji su prisutni na europskom tlu. Sjećanje, spomen treba čistiti i obnavljati. Hrvatski narod je svoj nacionalni identitet očuvao pa čak i učvrstio u komunističkom režimu. Trebamo se pripremiti za novu obranu vlastitoga identiteta u europskom zajedništvu. To je naš ozbiljni izazov koji se kao zadatak mora prereći u neku vrstu kulturne promocije.

4. Jedino Evanđelje može povezati suvremeni svijet

Draga braćo i sestre, uzmaknuti pred zahtjevnostima suvremene Europe nije evanđeoski odgovor. Mi katolici i kršćani znamo i iskusili smo da jedino Evanđelje može povezati suvremeni svijet. Sve ostalo održava postojeće podjele, njima pridodaje nove, i to sve izrazitije i bolnije. Smatram da smo u tom duhu, ugledajući se na Svetoga Oca, pozvani s odgovornošću za današnji i sutrašnji svijet, unatoč svim protivštinama, u punoj se mjeri uključiti u sva pozitivna zbivanja u Hrvatskoj, u Europi i svijetu. I to ne sa strahom, ne podijeljena srca.

Pozvani smo krenuti na taj zahtjevni put s nadom, s iskrenom odlučnošću, po Riječi koja se utjelovila među nama. S vjerom da i mi trebamo dati svoj evanđeoski doprinos oblikovanju našega zajedničkog europskog doma. Prva europska povezivanja zbivala su se po evanđeoskom zanosu onih koji su imali hrabrosti krenuti na put naviještanja Riječi Božje. Smijemo li dopustiti da se u suvremenim procesima povezivanja ne prepozna i naša kršćanska prisutnost, naša kršćanska zauzetost?

Ne stavljajmo svjetiljku svoje vjere pod posudu! Imajmo hrabrosti izložiti je vjetrovima svijeta! Imajmo hrabrosti izložiti se i svjedočiti svoju vjeru kršćanskim životom! Dok se ne izložimo, nećemo moći prepoznati Božju volju, spoznati što Bog od nas hoće i što nam povjerava. Nećemo

moći prepoznati ni svoje vlastite vrline, niti ćemo doći u priliku nadjačati svoje vlastite slabosti!

Imajmo hrabrosti biti Božji posred današnjega svijeta i u Hrvatskoj. Prešutimo li svoju vjeru, utrnemo li svoju nadu, što ćemo ostaviti u baštinu svojim potomcima? Budimo dostojni svoje katoličke, povijesne odgovornosti! Dopustimo uskrsnom Isusu da nam prosvijetli put i budimo spremni sa svakim čovjekom izreći »Oče naš«, svjesni da je Očenaš molitva hrabrih.

Ovih vazmenih blagdana posebno molimo za našu Domovinu. Presvetoj Bogorodici Mariji, Majci nade i utjehe, s pouzdanjem upravimo svoju molitvu i povjerimo joj budućnost naše domovine Hrvatske.

KRIST JE SOLIDARAN
SA SVAKIM ČOVJEKOM

Božić, 2004.

1. Betlehem govori o otvorenom Božjem srcu

Proživljavajući u duhu iznova onu svetu betlehemsku noć, budimo zahvalni za iskustvo neizrecive nježnosti koja nam se u njoj postojano dariva. Budimo zahvalni, ali ne zaboravimo da su Marija i Josip u toj noći iskusili i bolnu tjeskobu. Ne dopustimo da to promakne našem srcu.

Dok u svetoj noći žurno prolazimo Betlehemom ususret štalici u kojoj se rodilo Dijete, dobro je uočiti sva ona zatvorena vrata na koja su Josip i Marija uzaludno kucali. Istina, sva ta zatvorena vrata blijede pred otvorenosću štalice u kojoj se smjestila Sveta obitelj. I ako išta na ovome svijetu može biti odgovor na sva naša pitanja, onda je to upravo ta štalica, njezina otvorenost, otvorenost onih koji su u njoj našli svoje sklonište. Betlehemska štala nam vjekovima poručuje da možemo mirna koraka prolaziti kroz život, jer usred svijeta živi otvoreno Božje srce. Božić je očitovanje Božje ljubavi prema ljudima.

No, ići mirna koraka ne znači ujedno ići i neodgovorna koraka. Naprotiv, ta sveta noć nas prije svega potiče na odgovornost. Upozorava nas da se odgovorno odnosimo prema vratima i među nama i u nama. Poziva nas da se potrudimo da ona budu što otvorenija. Jer lažna je sigurnost iza zatvorenih vrata. Iza zatvorenih vrata život je lažan.

Vrata betlehemske štalice su otvorena jer se Bog nije želio ograditi od ljudi. On se rodio da bude svima sve. Stoga

bi bili suprotni Božiću: svaki oblik uvlačenja u uske okvire u kojima bismo se osjećali zaštićenima od prijetećih zbilja našega svijeta, svaki oblik odvrćanja od radosti i nada, žalosti i tjeskoba ljudi našega vremena, osobito siromašnih i svih koji trpe (usp. *GS*, 1).

2. Krist je sa svakim od nas životno povezan

Krist se rodio i došao na ovaj svijet kako bismo prije svega upoznali Božju ljubav. »U ovom se očitovala ljubav Božja u nama: Bog Sina svoga jedinorođenoga posla u svijet da živimo po njemu« (*Iv* 4,9). Bog nas ljubi. Nije nas stvorio i digao ruke od nas. Cijelo je Sveto pismo prožeto Božjom brigom i ljubavlju prema čovjeku i onda kad je čovjek okretao leđa, gradio svoje Kule babilonske te ustrajavao u svojoj nevjernosti i grijehu. Bog ostaje vjeran dovijeka. Njegova ljubav prema čovjeku nema mjere. Kako bi do kraja bio solidaran s nama, postao je čovjekom, jedan od nas. Time nam je pokazao koliko je svatko od nas vrijedan. Utjelovljenje Sina Božjega najsnažnija je potvrda osobite vrijednosti svakoga čovjeka i njegova dostojanstva. Svaki je čovjek voljen i željen od Boga. Svi smo mi stvoreni na sliku Božju. Zato nam se valja pitati: Tko smije podcjenjivati tu sliku Božju u čovjeku? Iz te perspektive možemo li uopće govoriti o željenoj i neželjenoj djeci? Svi smo mi željeni od Boga i od samog početka našega života pod majčinim srcem Krist je sa svakim od nas životno povezan.

Iz te povezanosti Krist nikoga ne isključuje. Krist je svojim dolaskom na ovaj svijet postao solidaran sa svakim čovjekom. Biti kristovski solidaran znači biti bliz svakom čovjeku, biti odgovoran i osjetljiv za druge, jednom riječju, biti čovjek za druge. Taj radikalni Kristov primjer solidarnosti po utjelovljenju poziv je i izazov i nama danas. Krist

otvara novu perspektivu. On postavlja ljudsku osobu u središte svijeta. Nema cjelokupnog razvoja ljudske osobe i njezina dostojanstva izvan ozračja solidarnosti. »Integralni razvoj čovjeka ne može se ostvariti bez solidarnog razvoja čovječanstva«, kaže Pavao VI. Solidarnost je neotuđiva dimenzija ljudske osobe.

Reći da je čovjek središte solidarnosti znači prepoznati da je on konkretna osoba, a ne neka virtualna ili zamišljena, poput lica koja susrećemo u filmovima, koja prividno žive i prividno umiru, prividno plaču i prividno se raduju. Reći da je osoba u središtu znači izvući je iz anonimnosti, povratiti joj »identitet«, shvatiti da se s njezinim potrebama ne može trgovati i riješiti ih dodjeljivanjem jednokratne pomoći. U životu, naime, koji je puno više od običnog filma ili show-programa, ništa nije prividno, u njemu se stvarno plače, trpi, obolijeva, umire te ostaje napušten i zaboravljen. Reći da je čovjek središte znači prihvatiti da dio puta prijedemo zajedno, pružiti mu dio svoje »odjeće«, darovati mu dio sebe.

3. Solidarnost i odgovornost

Solidarnost je društvena krjepost ne samo u smislu pomoći jačega slabijemu, nego i u smislu omogućavanja suživota među svim članovima društva. Nema pravoga suživota, tamo gdje nema solidarnosti. Ako se ona ne ostvaruje, u opasnosti smo da se nađemo pred društvenom patologijom, u kojoj zatajuje društvena savjest i istinska uljudba. Za oživljavanje solidarnosti potrebno je odlučno i svestrano zalaganje u odgajanju savjesti, a polazišna točka može biti jedino pravo, obnovljeno poimanje ljudske osobe. Oni koji su na vlasti imaju posebnu odgovornost za uspostavljanje veza uzajamnosti u društvu. Pozvani su štititi najslabije i brinuti se da solidarnost postane navikom i stilom života cijeloga društva.

To danas postaje poseban izazov, jer suvremenu kulturu snažno obilježava individualizam, koji se ne izražava samo uskogrudnim egoizmom. Radi se o individualizmu koji je i znak nesigurnosti suvremenoga čovjeka, njegova straha od drugih i svega što ga okružuje. Suvremeni čovjek na neki način misli da je anonimno mnoštvo za njega dobro. Zašto mora postojati netko s kim će čovjek današnjice izgrađivati istinsko prijateljstvo i trajni odnos? On ne želi izići iz samoga sebe. Traži tako malo: samo da bude u središtu svoga svijeta, ja i samo ja... Krist se pak potpuno poistovjećuje s »drugima«, našim bližnjima, koji na neki način postaju mjerilom našega odnosa s Bogom, jer »što god učiniste jednome

od ove moje najmanje braće, meni učiniste!» (*Mt 25,40*). Kristov vjernik se ne treba bojati susreta s drugima. Svaku osobu, posebno onu slabiju i siromašniju, treba prihvatiti i pomoći joj.

Božić nas poziva da se brinemo za opće dobro, zajedničko i svima nužno. Nažalost, danas smo svjedoci mnogih pojava u našem društvu koje bitno odudaraju od ovog ideala koji Isusovo rođenje stavlja pred nas. Propagirani individualizam sve više prerasta u praktični egoizam. Neodgovornost uzima maha. Svatko misli da za učinjeno treba odgovarati samo sebi samome. S koliko pozornosti pratimo moralnu i fizičku destruktivnost nekih tobože modernih kulturoloških ponuda? Jesmo li spremni za nešto više od puke ravnodušnosti? Glupost i banalnost nikad se ne potvrđuju vlastitom snagom ili jasnoćom činjenica. One se šire zahvaljujući »umnima« i odgovornima koji se izvlače radeći nešto drugo. Zbog svoje tromosti i nepreuzimanja građanskih odgovornosti mnogi bi trebali ponavljati: »moj grijeh«. U takvom ozračju ostvarivanje uskih osobnih interesa postaje jedina pokretačka snaga čovjeka i mjerilo njegove uspješnosti, a briga za opće dobro, koja bi trebala zauzimati vodeće mjesto, stavlja se u drugi plan.

Ne postoji, naime, samo individualizam pojedinaca, već i ništa manje opasan i žalostan grupni individualizam. Nalazimo se pred skupinama i kategorijama nesretno udruženih ljudi. Postoji u stvarnosti opaka »solidarnost« koju karakterizira drska bezočnost. To je solidarnost koja

nadilazi čak i stranačke podjele, a koja se rađa iz nezakonitih interesa, ili pak interesa koji postaju nemoralni kada se snaga skupine koristi kao sredstvo iskorištavanja slabijih, kada zakon skupine postaje izvorom nepravdi te je teško provediva učinkovita zakonska zaštita slabijih.

4. Korupcija truje različita područja javnog i privatnog života

U našem je društvu sve više zatvorenih vrata. Ono što se jednima podrazumijeva kao nešto uobičajeno, za druge ostaje trajno nedostupnim. Svijet u kojemu živimo sve se više počinje dijeliti na svijet odabranih i svijet otpisanih. U tom svijetu temeljni kriterij postaje moć, imetak i novac.

Jedna se pojava zabrinjavajuće proširila u našoj Domovini. To je pošast korupcije koja rastače i truje različita područja javnog i privatnog života. Ona je sasvim u suprotnosti s kršćanskim pozivom na solidarnost i osjetljivost prema bližnjemu. Radi se o pojavi koja zahtijeva ozbiljno etičko vrednovanje i prosuđivanje, jer narušava temeljne vrijednosti međuljudskih odnosa kao što su povjerenje, poštenje, pravednost i ravnopravnost te bitno ugrožava jednakost, solidarnost i sigurnost građana.

U društvima i sustavima opterećenima korupcijom gazi se prije svega ljudsko dostojanstvo kako onoga koji potkupljuje tako i onoga koji je potkupljen, a ponajviše onih koji u sjeni tih prljavih poslova ostaju zakinuti za svoja pripadajuća prava. Novac, privilegiji, promaknuća – preniska su cijena za koju se prodaje poštenje, dobar glas i mirna savjest. U takvom ozračju jedino mjerilo međuljudskih odnosa postaju novac, društvena moć i nezakonito stečeni status. Najveće žrtve takvoga stanja su upravo najsiromašniji koji

poput Marije i Josipa bivaju stjerani na marginu. Korupcija je stoga veliki grijeh protiv slabih i nemoćnih.

Nije li došlo vrijeme da se u duhu odgovornosti za opće dobro u našem društvu povežu svi: društvene institucije, političke organizacije, odgovorni na vlasti, nevladine udruge, mediji, Crkva i vjerske zajednice kao i svaki građanin u ozbiljnom i odgovornom zauzimanju na uklanjanju te pošasti iz našega društva, jer inače kakav ćemo sustav vrijednosti predati novim naraštajima? Je li korupcija obilježje po kojem ćemo danas i sutra biti prepoznatljivi u Europi? Nije li i ona uzrok snažne polarizacije našega društva na mali broj sve bogatijih i veliki broj osiromašenih građana?

Božić postavlja pitanje hrvatskim kršćanima. Kako shvatiti Hrvatsku kao zemlju koju većinom čine vjernici, a ponajviše kršćani i katolici, a u kojoj ima toliko korupcije, kršenja prava i zakona? U liječenju te teške bolesti društva velika je odgovornost kršćana da se ponajprije ne daju uvući u mrežu toga zla bez obzira na rasprostranjeno mišljenje kako svi tako rade i kako je nemoguće na drugi način ostvariti neka prava i potaknuti neke društvene ustanove na brzo i učinkovito djelovanje. Nije lako plivati protiv struje i odupirati se nametnutim navikama. No, valja nam ući u taj rizik bez obzira na cijenu.

Na tom putu Krist je naša snaga i veliki uzor. On je prihvatio rizik utjelovljenja i po cijenu da u samom času dolaska na ovaj svijet za njega ne bude mjesta u svratištu i da bude rođen u štalici. U svojoj neizmjerljivoj božanskoj

ljubavi nije se sustezao prihvatiti i žrtvu križa ostajući do kraja dosljedan u solidarnosti s nama ljudima i po cijenu vlastitog stradanja. Zato svaki onaj tko želi dosljedno živjeti svoje kršćanstvo neizbježno mora uzeti svoj križ i kad-tad se sukobiti s promicateljima nekih ustaljenih zala. Kršćanin ne može pobjeći od odgovornosti za drugoga, za sestru i brata koje susreće.

Obnovljenom vjerom i nadom, zagledani u maleno Dijete u jaslama, živimo dosljedno svoj kršćanski poziv i budimo kvasac i sol svoje Domovine donoseći posvuda radost i mir te obnavljajući sponu povjerenja, uzajamnog razumijevanja i solidarnosti među ljudima.

K R I S T J E
N A Š A N A D A

Uskrs, 2004.

1. Isusovo uskrsnuće dotiče svakoga čovjeka

Isusovo uskrsnuće tiče se svakoga čovjeka, svakoga vjernika, ali tiče se napose svih onih koji se nazivaju njegovim imenom, svih kršćana koji čine zajednicu Krista Uskrsloga. Isusovim je uskrsnućem prožet svatko tko je kršten u njegovo ime. Isus svojim uskrsnućem nije obnovio samo našu budućnost, našu vječnost. On je njime obnovio sav naš život, sve što jesmo, sve što činimo, sve što živimo. Isusovo uskrsnuće dotiče svakoga čovjeka. »To ne vrijedi samo za Kristove vjernike nego i za sve ljude dobre volje, u čijim srcima milost nevidljivo djeluje. A budući da je Krist umro za sve i jer je konačni čovjekov poziv zaista samo jedan, i to božanski, moramo čvrsto držati – kaže Drugi vatikanski koncil – da Duh Sveti pruža svima mogućnost da, na Bogu znan način budu pridruženi tome vazmenom otajstvu« (*GS*, 22). Naime, kako kaže Koncil, Krist potpuno otkriva čovjeka njemu samome te mu objavljuje uzvišenost ljudskoga poziva, jer se u Kristovu uskrsnuću razrješuje zagonetka boli i smrti koja nas izvan Evanđelja satire. Isusovo uskrsnuće naprosto dotiče sav svijet.

Poneseni Isusovim uskrsnućem, pozvani smo biti ne samo svjedoci, nego i proroci njegova uskrsnuća. Od onoga jutra kada je odvaljen kamen s Isusova groba, od onoga dana kada nam je darovano spoznati da je taj kamen odvaljen zbog svakoga od nas i zbog svih ljudi, mi svoje ljudsko dostojanstvo potvrđujemo osobito time što više ne

pristajemo na ono što nas umanjuje, čini manje ljudima i međusobno nas dijeli. Uskrs postaje naše određenje, mjera našega života, mjera naše osobnosti i ljudskosti.

Uistinu, suodgovorni smo za prepoznatljivost Isusova uskrsnuća u našoj svakodnevici, u svim trenutcima našega života. Pozvani smo da iz svih naših misli i riječi, iz svih naših djela izarava uskrsna snaga. O, kad bi i na našim licima i u svim našim postupcima postojano bilo prepoznatljivo da smo se odlučili za Isusovo uskrsnuće, da nas je Isus svojim uskrsnućem privukao k sebi. O, kad bismo ponovno otkrili nedjelju i Euharistiju kao slavlje s Kristom Uskrslim. O, kad bi na našim misnim slavljima bila izraženija uskrsna radost, kad bismo u svim našim okupljanjima bili i zdušniji i gostoljubiviji i kad bi svatko tko među nas dođe mogao osjetiti ono što Isus i za sebe i za svakoga čovjeka pod nebom svim srcem želi: *K svojima dođe i njegovi ga primiše.*

2. Kršćanska nada nas ne prepušta pasivnosti

Apostol Pavao nas u Hvalospjevu ljubavi potiče da temeljne odrednice našega života budu vjera, nada i ljubav (usp. *1Kor* 13). Dostojno je da se Božjem obraćanju čovjeku odazovemo vjerom u njega, da se u nama i po nama susretu ljudska i Božja nada, ljudska i Božja ljubav. Nemojmo odgađati puninu vremena. Ona se i za nas već dogodila. I nemojmo dopustiti da nam je išta zakrije, da nas išta udalji od nje. U tome je sav smisao našega života.

Krist, koji je naša nada, ne upućuje nas da svoju nadu zadržavamo za sebe. Jer nada se i ne može zadržati za sebe. On nas upućuje da je dijelimo s drugima, da druge na nju potičemo. Njegova nada, naime, odnosi se na svakoga, treba postati dio svakoga čovjeka, svih naroda, bez ikakvih ograda.

Krist je naša nada. »Nada Europe je križ Kristov«, programatski kaže Ivan Pavao II., te nastavlja, »on je znak pomirbene ljubavi Božje prema nama ljudima, koja je nadvladala patnju i smrt« (Govor u Beču, 10. rujna 1983.). Pod geslom »Krist – nada Europe« nakon pripreme i plodonosne suradnje iz koje se tijekom proteklih nekoliko godina dogodilo mnoštvo susreta, molitava i promišljanja na nacionalnoj i međunacionalnoj razini, približavamo se »Hodočašću naroda«, prvom takve vrste u novijoj povijesti. Na hodočašću će se u vazmenom vremenu ove godine, dana 22. i 23. svibnja, u Marijanskom svetištu Mariazell,

u programu Srednjoeuropskoga katoličkog dana, susresti vjernici iz osam srednjoeuropskih zemalja: Austrije, Bosne i Hercegovine, Češke, Hrvatske, Mađarske, Poljske, Slovačke i Slovenije.

Vjerujem da je ovo znakovito hodočašće, kakvo ne pamte novija vremena u Europi, potaknuto Duhom Svetim i da vodi prema vidljivom zajedništvu koje je sposobno progovoriti novim nadahnućima i novom snagom kršćanske Radosne vijesti. Stoga vas, draga braćo i sestre, a napose vas, draga mladeži, pozivam na sudjelovanje i na prepoznavanje velikih nakana Crkve: obnavljanje vjere, te promicanje opraštanja i pomirenja, solidarne ljubavi i zajedništva koje je sposobno biti kvasac novoga europskog društva koje neće biti zarobljeno sukobima i neslogama, nego prožeto vrednotama Evandjelja.

Danas naočigled brojnih protivljenja, prijetnja i izazova mi kršćani pozvani smo svoju nadu crpsti iz dubokih izvora naše vjere i svoje kršćanske baštine. Za nas izvor nade leži u Kristovu evanđelju. Naše kršćanstvo, naše katoličanstvo ne želi nas izdvojiti iz ovoga svijeta, nego naprotiv, učiniti još odgovornijima za ovaj svijet, za svakoga čovjeka, za mnogostruke zadaće i izazove koje suvremeni svijet stavlja pred nas.

Božja nada nas ne prepušta čekanju, pasivnosti. Bog svojom nadom u nama želi probuditi zanos, potaknuti nas na odgovornost, posvijestiti nam da svoje ljudsko dostojanstvo ne možemo opravdati u djelomičnostima i podijelje-

nostima, nego samo u iskrenom predanju i vjerodostojnom življenju. Da bi Božja nada u nama bila živa, ne smijemo joj ništa od sebe uskratiti. Uskraćujući joj se, mi ćemo je obezvrijediti.

3. Srednjoeuropski katolički dan

Proslava Srednjoeuropskoga katoličkog dana na jedno mjesto dovodi različite narode, kulture i jezike koje vjera združuje u jedan Božji narod. Povezani vjerom u Krista Uskrslog koji živi u svojoj Crkvi, dijelimo put međusobnog približavanja i način življenja kršćanske vjere u sličnim okolnostima i tolikim izazovima, u ohrabrenjima zajedničkih korijena i hrabrih svjedočanstava onih koji su nam prethodili, u štovanju zajedničkih nam svetaca, čuvajući, ali ne zatvarajući se u povijesne, društvene i kulturološke posebnosti.

Isus je svojim uskrsnućem ukinuo sve granice među ljudima. Svojim podjelama čovjek se suprotstavlja njegovu uskrsnom djelovanju u svijetu. Naše granice ne govore o našem povjerenju u Boga, nego o našoj nesigurnosti, o našoj nespремnosti da za Boga i čovjeka živimo čitavim srcem. Europu i danas ne dijele samo zemljopisne granice, niti će građani u njoj, učinimo li ih prohodnijima, samime time biti povezaniji. U Europi su i danas mnoge granice, a sve su posljedica nedostatka ljubavi, nedostatka duhovnosti, nedostatka poštivanja čovjeka, nedostatka osjećaja za potrebe drugih, osobito onih najmanjih. Samo ćemo konkretnim djelima ljubavi svladati granice među ljudima, granice kojima se protivimo Bogu.

U zajedničkim poveznicama nezaobilazan je lik Bogorodice Marije. Privrženost i upućenost na Marijin primjer

vjere rađa neugasivom nadom i daje pečat crkvenom i nacionalnom identitetu naroda Srednje Europe. Hrvatski vjernici se ističu žarom i ljubavlju prema hodočašćima u Gospina svetišta. Svetišta su dragocjena mjesta susretanja s Bogom i s ljudima. U Mariji prepoznajemo »početak boljega svijeta«, kako je to zapisano u svetištu na Trškome Vrh.

Marija nas okuplja svojom hrabrošću i cjelovitošću svojega predanja te nas potiče na odaziv Božjem pozivu. Okupljajući nas, ona nas upućuje k svomu Sinu, Isusu Kristu koji živi u svojoj Crkvi, Isusu Kristu – nadi našoj.

BOŽIĆ NAS POZIVA
POBIJEDITI STRAH

Božić, 2003.

1. Božić je izazov ljudskom strahu

Svaki trenutak ljudskog života može se i treba se doživljavati kao vrijeme Božje blizine i nježnosti, jer u Kristu svaki čovjek uranja u tajnu Božje ljubavi. Sveti Pavao piše da se u Isusu pojavila dobrostivost i čovjekoljublje Spasitelja našega, Boga (usp. *Tit* 3,4). Božićno je vrijeme na osobit način vrijeme Božje blizine i nježnosti, vrijeme Božjeg čovjekoljublja. O Božiću se obznanjuje radosni navještaj: »Pojavila se milost Božja, spasiteljica svih ljudi« (*Tit* 2,11).

Ne bojte se! Anđelove su riječi pastirima (usp. *Lk* 2,10). Upravo taj poziv uvijek iznova odzvanja na stranicama evanđeljâ koja govore o Isusovu rođenju. To je poziv koji nam otkriva temeljno značenje svakoga ljudskog života: čovjek prepušten samom sebi ostaje biće mnogih strahova. Strah često obuzima čovjeka, uvlači se u ljudski život i stvara nemir. Čovjek osjeća strah u dubini svoga bića. Boji se samoga sebe. Čovjek se boji i onoga što je sam proizveo jer to svakim danom postaje sve većom opasnošću za njega. Kako ne misliti na izazovno ali ujedno i zabrinjavajuće područje biogenetike, ili na uvijek sve uznemirujuća pitanja ekologije?

Riječima »Ne bojte se!« započeo je svoju papinsku službu Ivan Pavao II. One nekako sažimlju i svekoliko njegovo dvadeset i petogodišnje apostolsko djelovanje na stolici Rimskih pontifeksa kojim poziva ljude da pobijede strah od sadašnjeg stanja u svijetu te u savjestima ponovno osnaže

sigurnost da postoji netko tko drži u rukama sudbinu ovoga prolaznog svijeta. Taj netko je Ljubav koja je stalni izvor zajedništva među ljudima. Još nam u ušima odzvanjaju riječi Svetoga Oca koje nam je s očinskim povjerenjem, za svoga trećeg pohoda Hrvatskoj, uputio na svetkovinu Duhova u Rijeci: »Budite narod nade! Budite narod koji moli!... Budite narod koji vjeruje u Riječ koju nam je dao Bog i koja se je ostvarila u Kristu.«

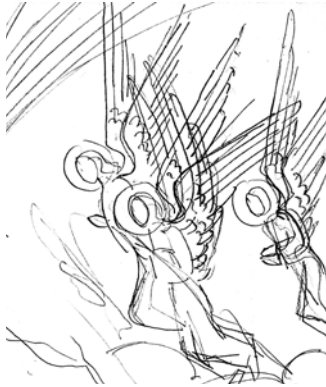
Božić je izazov ljudskom strahu, svakom strahu i osobnom i kolektivnom. Božić nas poziva da pobijedimo strah. Sin Božji je postao čovjekom. Ta istina vjere, taj misterij Božjeg odnosa prema čovjeku govori čovjeku o ljubavi Božjoj. »Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni« (*Iv 3,16*). To je ljubav koja spašava čovjeka, to je ljubav Božje blizine, nježnosti i solidarnosti. Ta je ljubav označena biblijskom riječju: shalom, mir. U njoj su sadržana sva dobra koja ljudsko srce može željeti. Dapače i ono dobro koje neizmjerljivo nadmašuje najviše čovjekove težnje: nadnaravno dobro po kojem se čovjek zove i jest dijete Božje. To nam poručuje ushićeni i radosni usklik svetog Ivana: »Gledajte koliku nam je ljubav darovao Otac: djeca se Božja zovemo, i jesmo« (*Iv 3,1*). Božićna noć je noć vječne i bezgranične Božje ljubavi koja ulazi u vrijeme ljudske noći uzimajući bezazleni lik djeteta.

2. Živjeti Božić – prihvatiti Boga koji nas ljubi

Postoji opasnost da i o Božiću ostanemo rastreseni i da ne živimo kršćanski Božić u njegovoj izvornosti i vjerodostojnosti. Živjeti Božić znači prepoznati i prihvatiti Boga koji nas ljubi: Bog ljubi čovjeka, svakoga čovjeka, sve ljude. Možemo reći da smo uistinu prihvatili ljubav Božju prema čovjeku kada dopustimo da nas u potpunosti obuzme životna logika te ljubavi, kada naša osobna egzistencija pronađe u ljubavi svoje ishodište, svoj smisao, svoju snagu, svoju pravu veličinu i ljepotu. Riječ je o ljubavi koja proizlazi iz Božje ljubavi prema nama i koja nas obuzima i ispunja, te čini sposobnima za bliskost, razumijevanje, solidarnost, za darivanje samih sebe, za velikodušno i bezinteresno služenje. Božja ljubav daje smisao i vrijednost ljudskom životu. Ona u Isusu Kristu otkriva čovjeka čovjeku i govori kako bi se trebao odnositi čovjek prema čovjeku: prema svim ljudima, bez iznimke, dajući ipak određenu prednost onima kojima su pažnja i pomoć potrebni. To konkretno znači da onaj koji je manje ljubljen mora imati prednost u našoj brizi.

Božić nam pomaže da otkrijemo temeljnu istinu naše vjere: bespomoćno i ljudske pomoći potrebno tijelo djeteta Isusa, Sina vječnoga Boga rođenog od Žene. Po utjelovljenju i rođenju u Betlehemu Isus se nerazdvojivo povezoao s tijelom svakoga čovjeka rođena na ovoj zemlji, nadasve sa siromašnim i poniženim tijelom čovjeka patnika. Zato sve

što činimo ili ne činimo čovjeku, našem bratu ili sestri, činimo ili ne činimo samome Kristu, Sinu Božjem koji je postao čovjekom.

3. Naša je povijest uistinu nova

Božja hrabrost da pođe ljudskim putovima traži naš odgovor da budemo hrabri poći njegovim putovima. Da pođemo tim putovima i kada se zbog toga od nas traži i mnogo i odviše. Ne, nije moguće biti Božji i neodlučan. Nije moguće biti Božji i ne prepoznati potrebe svijeta i vremena u kojemu živimo. Nije moguće reći »vjerujem« i ne zauzimati se za potrebne. Nije moguće odlučiti se za Boga, a prešućivati ga u svojim riječima i djelima.

Svaki čovjek – siromašan, zaboravljen, bolestan, odbačen; svaki čovjek – prognanik, stranac, beskućnik, bez posla, bez domovine, bez kruha, bez škole; svaki čovjek – bez ljubavi, bez sigurnosti, bez nade, bez budućnosti, jest živi i vidljivi lik Boga koji uvijek dolazi i kuca na naša vrata. To je naša vjera, to je naša nada!

Ako nas Bog ljubi i prihvaća do te mjere da postaje jedan od nas, naša je povijest uistinu nova, naša je sudbina radikalno promijenjena, jer smo konačno sposobni ljubiti.

Ako vjera određuje naš život, nećemo oklijevati na najbolji način živjeti svoje uvjerenje, nećemo oklijevati izjašnjavati se i zauzimati se uvijek u skladu s onime što vjerujemo. Kršćani imaju što reći ovome svijetu. Mi imamo što dati ovom svijetu. Dužni smo stoga uključiti se u oblikovanje našega društva, u stvaranje pozitivnog i poticajnog ozračja u našoj Domovini. Tko će, ako ne mi, u ovome povije-

snom trenutku, u svoj njegovoj složenosti, preuzeti na sebe evanđeosku odgovornost, nikada ne tražeći za sebe lakši put? Evanđeosku odgovornost ćemo istinski živjeti samo ako je naše samopouzdanje prožeto iskrenim pouzdanjem u Božju volju. Naše kršćansko samopoštovanje neposredno je povezano s našom vjerodostojnošću. Neka Božić, blagdan milosrdne ljubavi Božje prema čovjeku, postane blagdanom kršćanske solidarnosti čovjeka prema čovjeku!

NEDJELJA OBLIKUJE
DUHOVNI IDENTITET
NAŠEGA NARODA

Uskrs, 2003.

1. Nedjelja – Dan Gospodnji

Uskrsnuće Isusa Krista od mrtvih dogodilo se »prvog dana u tjednu« (Mk 16,1; Lk 24,1; Iv 20,1). Toga istog dana Uskrsli se ukazao dvojici učenika na putu u Emaus (usp. Lk 24,13-35) te jedanaestorici apostola zajedno okupljenih (usp. Lk 24,36; Iv 20,19). Osam dana poslije, opet u nedjelju, ukazao se okupljenim učenicima pokazujući im znakove svoje muke, te ga je apostol Toma prepoznao (usp. Iv 20,26). I na dan Pedesetnice, bila je nedjelja, kada se izlijevanjem Duha Svetoga ostvarilo obećanje što ga je Isus dao apostolima nakon uskrsnuća (usp. Dj 2,1). Bio je to ujedno i dan prvoga navještaja, prvih krštenja i prvog očitovanja Crkve.

Kršćanska vjera se temelji na Isusovu uskrsnuću kao na izvornoj datosti. Čudesni je to i sasvim jedinstveni događaj u ljudskoj povijesti. Smješten je u središte otajstva vremena. Zbog toga Crkva obnavlja spomen na Kristovo uskrsnuće, ne samo jedanput godišnje, nego svake nedjelje. To posebno snažno naglašava Drugi vatikanski koncil: »Crkva slavi vazmeno otajstvo svakoga osmog dana, pa se on s pravom naziva danom Gospodnjim ili nedjeljom. Toga se, naime, dana Kristovi vjernici moraju sastati da bi se – slušajući Božju riječi i sudjelujući u Euharistiji – spomenuli muke, uskrsnuća i slave Gospodina Isusa« (SC, 106). Stoga želim, draga braćo i sestre, u ovoj uskrsnoj poruci zajedno s vama razmišljati o značenju i vrednovanju nedjelje za kršćanski i

ljudski život kako bismo je živjeli kao istinski dan Gospodnji i u novim okolnostima našega vremena.

Od početka Crkve posebno je istaknuta povezanost nedjelje s Kristovim uskrsnućem. Nedjelja je poglavito vazmeni blagdan. Sveti Augustin nedjelju naziva »sakramentom Vazma«. Nedjelja je potpuno obasjana slavom uskrsloga Gospodina, a da bi se shvatilo njezino puno značenje, treba se posebno pozivati na Kristovo uskrsnuće. Već od apostolskih vremena nedjelja je nazivana danom Gospodnjim, ili jednostavno danom Uskrsnuća, kako je od davnine naziva kršćanski Istok. U ritmu tjeka tjednog vremena, nedjeljom se slavi tjedni Vazam koji nam priziva dan Kristova uskrsnuća. Svako nedjelji stoga pristaje radosni usklik vazmene liturgije: »Ovo je dan što ga učini Gospodin: kličimo i radujmo se njemu« (Ps 118,24).

Nedjelja je za kršćane sveta. Ona nije samo dan odmora, neradni dan. Ona je dan uskrsnuća, i to ne samo spomen nekog događaja iz prošlosti, nego je i slavlje žive prisutnosti Uskrsnuloga među svojim. Stoga se kršćani nedjeljom okupljaju na Euharistiju. Naš crkveni zakon kaže: »Nedjeljom i drugim zapovijedanim blagdanima vjernici su obvezni sudjelovati u misi« (kan. 1247). A Sveti Otac to ovako tumači: »Nezaobilazna je to obveza koju treba živjeti ne samo kako bi se izvršila zapovijed, već kao potreba kršćanskoga, uistinu svjesnog i dosljednog života« (*Novo millennio ineunte*, 36). Nedjeljna misa je kulturološka oznaka našega podneblja. Svake se nedjelje na stotine tisuća katolika u našoj Domovini okuplja u crkvama na slavlju Euharistije.

2. Slavljenje nedjelje je znak vjernosti Bogu i Crkvi

Nedjelja se nalazi u samom srcu kršćanskoga života. Ona je dan bogat sadržajem. To je prvi dan u tjednu jer podsjeća na prvine stvaranja svijeta i na novo stvaranje koje se dogodilo Gospodinovim uskrsnućem. Ona je i osmi dan, dan konačnog eshatološkog počinka. Nedjelja je blagdan, dan slavlja i zajedništva. Nedjelja je dan odmora i tjednog počinka.

Crkveni oci govore o »svetoj nedjelji«, jer je to dan koji je na osobit način počašćen Kristovim uskrsnućem. I u našoj Domovini ima više crkava posvećenih »Svetoj nedjelji«, a i neka mjesta nose naziv »Sveta nedjelja«. To nam svjedoči kako je u našoj hrvatskoj tradiciji bila visoka svijest o značenju nedjelje u kršćanskom životu.

»Otkako je hrvatski narod primio kršćanstvo, s osobitim poštovanjem prihvatio je nedjelju kao 'dan Gospodnji'. Slavljenje nedjelje oduvijek je bilo znak njegove vjernosti Bogu i Crkvi. Sudjelovanje u nedjeljnoj misi stvaralo je, više nego išta drugo tijekom naše duge povijesti, duhovni identitet našeg naroda. Kršćanska je nedjelja oblikovala našeg vjernika, hranila njegov duh, popravljala njegovu životno ponašanje, dizala ga iz padova i klonuća. Nedjelja je bila dan pouke o bitnim istinama kršćanske vjere. Ona je bila i u socijalnom smislu važan dan zaštite maloga čovjeka od naporna rada jer je u počinku izjednačavala sve

ljude... Ona je bila dan radosti, dan susreta i razgovora, pohađanja rodbine i prijatelja« (Poruka hrvatskih biskupa, *Radost dana Gospodnjega*, Zagreb 1997.). Ivan Pavao II. u svom apostolskom pismu o posvećenju dana Gospodnjega naglašava: »Na pragu trećega tisućljeća slavljenje kršćanske nedjelje, zbog značenja koja pobuđuje i obilježja koje sadrži u odnosu prema samim temeljima vjere, ostaje odlučujućim čimbenikom kršćanskoga identiteta« (*Dies Domini*, 30).

3. Nedjelja je naše zajedničko kulturno dobro

Nedjelja je dan čovjekova mira i pomirenja s Bogom, sa samim sobom, s bližnjima i s prirodom. Nedjelja je posebno dan obitelji i obiteljskoga zajedništva. Nedjelja, taj dan Božji, uvijek je i dan čovječji. Božja zapovijed: »Spomeni se da svetkuješ dan Gospodnji«, kao i svaka njegova zapovijed, iskaz je Božje ljubavi i postojane zauzetosti za čovjeka. Svetkovati dan Gospodnji znači odlučiti se za život koji traje, za Svjetlo koje nema zalaza. Čovjek zauzet za svoju dobrobit, za dobrobit svoje obitelji, za dobrobit onih za koje je odgovoran, ne može tu svoju zauzetost svesti samo na zauzetost za materijalno. Istina, bolna je činjenica da mnogi oskudijevaju i da ta oskudica pogađa sve šire krugove ljudi i uzrokuje teške nepravde čije posljedice nije moguće u punoj mjeri dokučiti. Sve je manje odgovornosti za opće dobro. Ta odgovornost se, k tome, počinje shvaćati na sve ograničenije načine. Tako se događa da je sve više onih koji su prepušteni sami sebi, koji se sami moraju suočiti sa životnim nevoljama i koji se, bez vlastite krivice, nađu u mucu u kojoj na različite načine podlegnu grubostima života.

Smisao je dana Gospodnjega da nas učini osjetljivima za pravednost Gospodinovu, za njegovu blizinu. Zbog toga Bog potiče čovjeka da nedjeljom otpočine od svakodnevnih napora i briga te ga poziva na susret sa sobom. Zbog toga nas sve potiče da sedmi dan na osobit način posvetimo

Bogu, sebi i svojima. Bez toga nema života u koji nas je Bog pozvao, osobito ne onoga koji je htio da ga u izobilju imamo.

Naše su nedjelje Božji dar, dar koji svoje ispunjenje nalazi u susretu s Bogom i s ljudima. Naše nas nedjelje žele dovesti u prigodu da zgrabimo vode žive koja će moći utažiti žeđ naših svagdana, naučiti nas otkrivati izvore vode žive u svakome danu. One nas žele potaknuti da živimo opuštenije, da u nama bude više povjerenja u djelotvornu Božju prisutnost i više osjetljivosti za sve ono što život čini lijepim i dobrim.

Poziv da živimo svoje nedjelje nije poziv na neodgovornost i površnost, već upravo na dublje i proživljenije vršenje svojih dužnosti, jer Isusove su riječi da nije čovjek radi subote nego da je subota radi čovjeka. Taj je dan ustanovljen za očuvanje Božjih i ljudskih prava. Papa Lav XIII. je u glasovitoj enciklici »Rerum novarum« na kraju devetnaestoga stoljeća upozorio na nedjeljni odmor kao na pravo radnika koje država mora jamčiti.

4. Potrebno je promicati »kulturu nedjelje«

Na početku dvadeset i prvoga stoljeća potrebno je ponovno dignuti glas u ime onih koji su bez glasa i zauzeti se za nedjeljni odmor svih građana našega društva. U Hrvatskoj su to na poseban način žene i majke koje rade po raznim trgovinama, a prepuštene su na milost i nemilost poslodavaca bez prava da koriste nedjeljni odmor i da toga dana budu zajedno sa svojim u svojim obiteljima. Ako se ne očuva nedjelja, kada se zajedno koriste mogućnosti odmora i slavljenja, teško mogu biti zadovoljene obiteljske, kulturne, međuljudske i vjerske potrebe većine hrvatskih građana. A društvo koje se organizira u ritmu protivnom čovjeku srlja u kulturnu regresiju.

Potrebno je povezati i uvažiti mnoge inicijative i zauzeti se na svim razinama za »kulturu nedjelje« koja čuva ljudsko dostojanstvo naših građana. U mnogim se slučajevima ugrožava kršćanski identitet nedjelje počevši već od djece i mladih za koje se u nedjeljno prijepodne organiziraju razna športska natjecanja ili drugi programi te ih se tako odvlači od obiteljskog zajedništva i nedjeljne mise.

No, tko bez osobito opravdana razloga onemogućuje drugima, ali i sebi, puninu doživljaja nedjelje, taj ugrožava čovjekovo dostojanstvo, ugrožava čovjeka u njegovoj ljudskosti, svodi ga, pa i samoga sebe, na sredstvo za postizanje ciljeva koji ne mogu ispuniti ni ljudsku dušu ni ljudski

život. Nedjelja nam želi posvijestiti da nije čovjek radi materijalne dobiti nego da je materijalna dobit radi čovjeka i da ona ima vrijednost samo dok je u službi čovjeka i njegova dostojanstva.

5. Država je dužna omogućiti pravo na nedjelju

Država koja svrhu svoga postojanja ispunjava upravo kroz zauzimanje za opću, a po tome, na primjeren način, i za osobnu dobrobit, dužna je skrbiti da svatko, ako je ikako moguće, ostvari svoje pravo na nedjelju. Država je dužna preko svojih ustanova dati pravednu zakonsku regulativu za to područje i ne smije pitanja od tolike važnosti prepustiti nižim lokalnim vlastima, odnosno ugovorima između društvenih strana. Pogotovo je dužna skrbiti da se spriječe sve zloporabe onih koji svoj imetak stječu i uvećavaju iskorištavajući one koji im se ne mogu oduprijeti, jer su ovisni o skromnoj plaći koju im daju.

Kako će kršćanin, koji drugomu onemogućuje slavljenje dana Gospodnjeg, i sam slaviti dan Gospodnji? Nemoguće je drugoga lišavati njegova blagoslova, a da sam sebe pritom ne lišiš blagoslova.

Pred Bogom i ljudima, a osobito pred svojom savješću, dužni smo razvijati kršćansku osjetljivost, učiti od Isusa koji nam je svojim životom očitovao da je punina ljudskosti, punina našega dostojanstva u tome da budemo ljudi za druge, da poštujemo i zauzimamo se za njihovo dostojanstvo. Samo tako moguće nam je svijet u kojemu živimo i našu državu činiti ljudskijima. Naša ljudska i kršćanska odgovornost ne tiče se, naime, samo pojedinih dijelova naše zbilje, nego upravo svega čega smo dionici. Niti možemo svoju odgovornost izbjeći, niti je možemo prebaciti na dru-

ge. Svojim propustima oštećujemo i sebe i svijet u kojemu živimo. Svaku nedjelju koju nismo prepoznali i proživjeli kao blagdan života, ničim nećemo moći nadoknaditi niti sebi, niti drugima.

LJUDI DOBRE VOLJE
I MIRA

Božić, 2002.

1. Dobra volja je bezuvjetna

Kada se Isus rodio, nad Betlehemom se začula anđeoska pjesma: »Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima miljenicima njegovim!« (*Lk*, 2,14). Otada ta pjesma odjekuje čitavim svijetom i nema pjesme koja je može nadjačati. Nema te sile koja tu anđeosku pjesmu može utrnuti. Svatko je od nas pozvan osobno se pridružiti toj radosti i biti Božji miljenik, Božji povlaštenik, osoba Božje dobrotornosti, jer je milost Božja ponuđena svim ljudima.

Slava Bogu i mir ljudima dobre volje: to su znakovi Božića. Čovjek zahvaćen Bogom, čovjek je dobre volje. Dobra je volja početak svakoga dobra. Bez nje nema Božjega i ljudskoga svijeta. Dobra nas volja potiče da mislimo i govorimo dobro, da činimo dobro uvijek i svakome, ali i da primjećujemo i poštujemo dobro koje drugi čine. Dobra volja nas potiče na odgovornost za svijet u kojemu živimo. Uči nas darivanju. Uči nas da u darivanju nađemo puninu svoje radosti.

Čovjek dobre volje ne čeka što će drugi učiniti. Ne traži od drugih očitovanje njihove dobre volje. Dobra volja drugih nije uvjet za njegovu dobru volju, jer dobra volja je zapravo bezuvjetna. Dobra volja je početak mira, početak svakoga boljeg svijeta. I taj mir, taj početak boljega svijeta uvijek najbolje prepoznaju oni koji dobrom voljom oko svega nastoje.

Našoj su Domovini, našem hrvatskom društvu, našem su vremenu potrebni ljudi dobre volje: ljudi koji će se izdići iznad svakovrsnih zlovolja, iznad neshvatljivih i bolnih ravnodušnosti i graditi svijet u kojem će se svaki čovjek osjećati dobrodošao i u kojem će svaki čovjek moći naći svoje ispunjenje. To je svijet u kojem će smisao biti prepoznatljiv i poželjan, a besmisao razotkriven; svijet u kojem se dobro neće prešućivati, a zlo razglašivati, pa i poticati; svijet u kojem opće dobro neće biti samo riječ kojom se zavodi lakovjerne, nego istina za koju se svi zauzimaju u skladu s povjerenim im obvezama.

2. Što znači biti čovjek dobre volje?

Važno je primijetiti da se istodobno, dok se nad Betlehemom čula anđeoska pjesma: »Slava na visinama Bogu«, Isus rađao na nekom skromnom mjestu u Betlehemu, jer za njega i njegove nije bilo mjesta u svratištu. Čini se da je otada uvijek tako: da za Isusa i njegove ima malo mjesta ondje gdje je obilje, lagodnost i bezbolnost. Ne, zasigurno ga nema ondje gdje je površnost, samodostatnost i isključivost. Isusu i njegovima mjesto je u srcu života. Ondje gdje je život najzahtjevniji, najbolniji, najneizvjesniji, ali i najblagoslovljeniji. Kršćanin je pozvan prolaziti ovim svijetom obilježen imenom Isusovim i za sebe odabirati povijest njegova života, povijest koja iscrpljuje, uznosi i preobražava.

Sveti Pavao je zapisao da se Isus nije kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom (usp. *Fil 2,6*). Zbog toga je i postao čovjekom, utjelovljenjem. U njemu je punina dobre volje i prema Bogu Ocu i prema čovjeku. Od njegove dobre volje svi mi ne prestajemo primati, i to milost na milost.

Biti čovjek dobre volje, čovjek mira, znači ništa u svome životu ne shvaćati kao svoj plijen. Jer nama je darovano sve, pa i sam život. Ako išta shvaćamo kao svoj plijen: sebe same, one s kojima živimo, ili one za koje smo odgovorni, nismo na Isusovoj liniji. Zbog toga sve, pa i ono naizgled najplemenitije, gubi svoju vrijednost, gubi svoju nepatvorenu ljudskost. Nema tog položaja, nema te časti, nema te vlasti, nema toga imetka, koji nas oslobađa naše obične ljudske, ali istodobno i bogosinovske odgovornosti.

3. Mir je neizmjereno ljudsko dobro

Prolaziti ovom zemljom čineći dobro, i to dobre volje čineći dobro, ono je najizvršnije što je uopće darovano čovjeku. U tome je njegovo, u tome je naše ispunjenje. I dok nije životno mudro svoju dobru volju uvjetovati ma čijom dobrom voljom, pravedno je zauzimati se za mir za svakoga, za svako biće. Mir koji bilo koga mimoilazi, nije istinski mir. Mir koji ne osigurava svakomu životni prostor u kojemu će moći ostvariti svoje ljudsko dostojanstvo, nije istinski mir.

Mir je, naime, neizmjereno ljudsko dobro, jer je sažetak svih mesijanskih dobara. A kao što je mir sažetak i simbol svih dobara, tako je nemir i rat sažetak i simbol svih zala. Mir nije samo odsutnost sukoba, smanjenje neprijateljstva, primirje. Nije niti samo potiskivanje uvredljivih riječi ili djela (usp. *Mt* 5,21-24), niti samo oprost i odustajanje od osvete. Mir ne znači samo znati popustiti, kako ne bismo bili uvučeni u napetost i svađu.

Mir je plod trajnih i iskrenih saveza, počevši od saveza koji Bog sklapa u darovanom Sinu Isusu Kristu, opraštajući čovjeku, obnavljajući ga i darujući mu sebe samoga kao sudionika u prijateljstvu i dijalogu, u vidu jedinstva svih onih koje Bog ljubi. Po tom jedinstvu i savezu svatko vidi u drugome prije svega nekoga tko mu je sličan, jer je i njemu oprošteno i jer je ljubljen na isti način. Kršćanin pak čita u licu svakoga čovjeka odraz slave Kristove i sjaj Presvetoga

Trojstva. Kršćanin govori svakom čovjeku: Ti si za mene važan, tvoje stvari poštujem, u Kristu te ljubim kao samoga sebe. Važno mi je i poštujem ne samo svoje dobro, dobro svoje obitelji, skupine, pokreta, stranke, naroda, nego važno mi je zajedničko dobro, dobro čitavog čovječanstva. Svako djelovanje protiv ovoga »zajedničkog dobra«, ovoga »općeg interesa« produbljuje korijene straha, zavisti, neprijateljstva te rađa sukobima, prouzrokuje nemire i hrani mržnju.

4. Mir je Božji dar

Ovo božićno vrijeme svima je nama poziv da se otvorimo za mir koji je dar novorođenog Kralja. Mir se gradi na stupovima istine, pravde, ljubavi i slobode. On je potreba i čežnja sadašnjosti hrvatskoga društva. Dosta je samoopuštivanja! Valja prestati s jalovim obračunom s prošlošću. Prepustimo je Božjem sudu. Okrenimo se sadašnjosti s povjerenjem prema mlađim članovima našeg društva koji drugačije pristupaju izazovima novih vremena, onima koji nisu opterećeni starim osobnim i skupnim obračunima. Oni će znati čuvati i razvijati naš kulturni i nacionalni identitet, to naše zajedničko dobro.

Društveni se mir danas može postići samo uz veliku mjeru solidarnosti. Ne može život biti obilježen pravdom, a time i mirom i slobodom, ako se u našim odnosima i našoj kulturi ne pronađe jaka zaliha nosive i čvrste solidarnosti. Mir je plod ljudske solidarnosti i ujedno Božji dar. Samo mir koji dolazi od Boga, mir koji dolazi po ljudima dobre volje, u sebi je životan. Samo nas on može obnoviti u dubinama naših srdaca i učiniti nas bliskima i zauzetima. Samo nas on može uvesti u potrebe onih s kojima živimo.

USKRS NAS POZIVA
DA SE ODMAKNEMO
OD SMRTI

Uskrs, 2002.

1. Dvije civilizacije

»Ja dođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju« (*Iv* 10,10). U ovim je Isusovim riječima sadržana povijest njegove ljubavi, koja se na osobit način potvrđuje u njegovu uskrsnuću, ali ništa manje i u njegovom skrovitom životu u Nazaretu, u njegovom javnom djelovanju te napose u njegovoj mucii i smrti. Jer: »veće ljubavi nitko nema od ove: da tko život svoj položi za svoje prijatelje« (*Iv* 15,13). Uključeni smo u povijest Isusove ljubavi, u duhu riječi: »Tko ne ljubi svoga brata kojega vidi, Boga kojega ne vidi ne može ljubiti« (*IIv* 4,20). Te nam riječi Isus do kraja pojašnjava riječima: »Što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste« (*Mt* 25,40).

Čovjek može drugomu čovjeku darovati život. Može ga, milošću Božjom, potaknuti na novi život prema uskrsnuću. Ali, isto tako, i svojom mržnjom, a još češće svojom ravnodušnošću, može ga osuditi na smrt. Uistinu, svakodnevno se, posebno one koje Isus naziva svojom najmanjom braćom, osuđuje na smrt. I u ovome vremenu u kojemu se na mnoge načine – i plemenite, ali i neprihvatljive – razmiču granice života, još se više, do neshvatljivih i posve neprihvatljivih razmjera, proširuju prostori smrti.

Tako civilizacija života i ljubavi, s jedne strane, i civilizacija smrti, mržnje i ravnodušnosti, s druge strane, stoje suočene. Pritom civilizacija smrti, mržnje i ravnodušnosti, koristeći se ljudskom ohološću, iznalazi nebrojene načine

da naudi čovjeku. I nerijetko se stječe dojam da ona bez poteškoća nadvladava. Civilizacija života i ljubavi ostvaruje se po zauzimanju za Božje i ljudsko dostojanstvo. Oni koji ljube znaju: ljudsko je dostojanstvo nedjeljivo od Božjega. To je jedini put ljubavi. I samo je u njemu istinska, životvorna snaga.

2. Kako se čovjeka osuđuje na smrt?

Svjesni da konačna riječ o svemu što se zbiva, o svakome vremenu i o svakome čovjeku, pripada samo Bogu, i s pouzdanjem da je svaka Božja riječ ljubav, duboko potreseni promatramo koliki su i među nama osuđeni na smrt. Jer čovjeka se osuđuje na smrt i kada se u njemu ubija povjerenje u život, u dobrotu, kada se u njemu guše razlozi za nadu. Osuđuje ga se na smrt i kada se na različite načine povređuje njegovo dostojanstvo. Kada ga se onemogućuje da nosi odgovornost za svoj život, za život svoje obitelji i svojih bližnjih.

Čovjeka se osuđuje na smrt i kada mu se uskraćuje mogućnost i radost rada. Kada ga se onemogućuje da svojim radom sebi i svojim osigura uvjete za život dostojan čovjeka. Čovjek ima pravo na rad. To pravo ima prednost pred profitom i golim kapitalom. Nezaposlenost, otpuštanje s posla, bolest je našega vremena. Ta bolest pritišće čovjeka današnjice te unosi tamu i nemir u obitelji.

Čovjeka se osuđuje na smrt svime što razorno djeluje na obiteljski život. Osuđuje ga se na smrt i time što se djeci i mladima, gušenjem njihovih stvaralačkih snaga, uskraćuje djetinjstvo i mladenaštvo. Čovjeka se osuđuje na smrt kada svađe i rastave bračnih drugova kažnjavaju razvoj nedužne djece; kad obitelj koja nije sposobna ljubiti, ili društvo koje nije spremno štiti pravo, zaustavlja razvoj života mladih na području ljubavi, poziva i kulture.

Čovjeka se osuđuje na smrt i time što se u javnosti prednost daje sadržajima kojima se širi osjećaj nemoći i kojima se svijet u kojem živimo oslikava isključivo tamnim bojama, dok se zauzimanje za dobro olako prešućuje kao nešto manje zanimljivo. Štoviše, događa se da se dobrota tumači kao iskaz nezrelosti te da je nerijetko prate podsmijeh, pa i prezir.

Čovjeka se može osuđivati na smrt, ništa manje, i nemarom onih koji su na vlasti, prema potrebama običnog čovjeka. Vlasti mogu osuđivati na smrt čovjeka, pa i narod, olako dajući obećanja, a istodobno ih olako gazeći; izjednačavajući prave i krive, omalovažavajući nemale žrtve mnogih i ne prepoznavajući vrijednosti baštinjene iz prošlosti. Mogu građane osuđivati na smrt i time ako bi radije služili interesima drugih nego li njima, a dakako i time ako bi svoju vlast doživljavali kao nešto što je samome sebi svrha.

3. Svjedočenje blizine Bogu i čovjeku

Nije moguće biti čovjek u najboljem značenju te riječi, ako je čovjek dvoličan. No, one koji su odveć jasni u svom životnom iskazu, dosljedni u svojim životnim nastojanjima, postojani u svojoj vjernosti Bogu i čovjeku, često se olako smatra, ili makar označuje, bezličnima. A upravo oni žive puninu svoje osobnosti i primjereno je prepoznati ih kao Bogu slične.

Uskrs je prijelomnica naših života. On nas poziva da se odmaknemo od smrti. Poziva nas da se odmaknemo podjednako i od toga da druge na različite načine osuđujemo na smrt i od toga da pristanemo na vlastitu osudu na smrt. Jer za život nas je Bog stvorio i otkupio.

Još su nam snažno prisutni događaji vezani uz smrt i sprovod blagopokojnog kardinala Franje Kuharića. I dok je u nama sve snažnija zahvalnost za njegov život i njegovo predano služenje, uz mnoge jasne poruke njegova života, u ovom je trenutku osobito vrijedno naglasiti jednu: kao odgovor svim osudama na smrt, podjednako i onima koje su se odnosile na njega osobno, kao i onima koje su se odnosile na Crkvu i narod koji su mu bili povjereni, a i na sve ljude s kojima je i za koje je živio, on je postojano pružao svoje svjedočenje blizine Bogu i čovjeku.

Blizina Bogu i čovjeku bio je njegov svakodnevni uskrsni odgovor svim izazovima svijeta i vremena u kojem je

živio. Upravo ta blizina, baština je koju nam valja znati čuvati i živjeti. Jer među bliskima nema osude. Među bliskima živi razumijevanje, suosjećajnost i podrška. Među bliskima se događaju srodnost i ljubav kojima je moguće pobijediti svijet.

Svjesni Božje i ljudske blizine steći ćemo nove razloge za nadu, nove snage da budemo bolji ljudi, da budemo bolja Crkva, da budemo Božji nepodijeljena srca. Da jedini istinski privilegij svoga života prepoznamo u tome što smo suoskrasnuli s Kristom i što nam je darovano živjeti novi život i taj novi život dijeliti s drugima. Vrijeme je da svi, napose mi koji se zovemo i jesmo Crkva, uz to što dajemo od svoga suviška, dajemo i svoj žitak, uvijek tražeći načina da živimo skromno, ali obilujući ljubavlju i suosjećajnošću kako bismo jedni drugima pomogli da živimo svoje bogosinovsko i bratsko-sestrinsko dostojanstvo. I jer je vjera bez djela mrtva, potičem sve na konkretna, pojedinačna, pa i zajednička djela ljubavi u svakom danu života.

R A D O S T
D J E T E T A

Božić, 2001.

1. Dijete nam otvara nadu

»Dijete nam se rodilo, sina dobismo« (*Iz 9,5*). Tim riječima prorok Izaija naviješta i tumači događaj Božića. Bog se, koji je tako velik i svemoćan, želio nastaniti među ljudima postavši dijete. Prva slika koju je Bog ljudima htio dati o sebi samome jest maleno dijete u jaslama. I tako je Bog objavio svoju neizrecivu veličinu u liku malenog djeteta. To čudo ljubavi čovjek nikada neće potpuno razumjeti, a uvijek će mu iznova buditi divljenje.

Postavši dijete, rođen od žene, Bog očituje ono što će kasnije Isus reći: »Slavim te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i umnih, a objavio malenima« (*Mt 11,25*). Dijete ima povlašteno mjesto u Božjem srcu. Bog objavljuje tajne svoga srca malenima i onima koji su im slični. Stoga, draga braćo i sestre, u ovoj božićnoj poruci govorim vam o djetetu i to jednostavno i s radošću, jer dijete budi u svakome od nas nježnost i divljenje. Dijete nam otvara nadu. Dijete nas okreće prema budućnosti. S djetetom počinje nešto novo.

Svako je dijete izvanredni dar Božje ljubavi. Majka, koja ga devet mjeseci nosi u svom krilu, kako ono u njoj raste majčinskom intuicijom shvaća da to biće nije ona stvorila, već da je ono dar koji dolazi od Boga. U knjizi *Postanka* čitamo: »Čovjek pozna svoju ženu Evu, a ona začne i rodi Kajina, pa reče: 'Muško sam čedo stekla pomoću Gospodina'!« (*Post 4,1*).

Napredak znanstvene spoznaje o razvoju ljudskog bića govori o veličini Stvoritelja i čudu ljudskoga života. A starozavjetni psalmist ovako pjeva svome Stvoritelju: »Ti si moje stvorio bubreg, satkao me u krilu majčinu. Hvala ti što sam stvoren tako čudesno, što su djela tvoja predivna. Dušu moju do dna si poznavao« (*Ps* 139,13-14). Danas, bolje nego u prošlim vremenima, možemo spoznati na kako čudesan način malo pomalo ljudsko biće raste u majčinom krilu. A sama znanost potiče u nama divljenje i poštovanje prema tajni ljudskog podmlađivanja.

2. Dijete mijenja odnose u obitelji

U Blaženoj Djevici Mariji Evine riječi nalaze potpuno ispunjenje. Marijino materinstvo je jedinstveno. U Presvetoj Bogorodici Mariji po Isusovom rođenju materinstvo dobiva novu dimenziju dotada nepoznatu: biti majka, otada pa nadalje, znači rađati Isusovu braću i sestre, koji su u Isusu pozvani biti sinovi i kćeri Oca na nebesima. Stoga svaka majka može s Isusovom Majkom ponavljati: »Odsad će me, evo, svi naraštaji zvati blaženom. Jer velika mi djela učini Svesilni« (*Lk* 1,48-49). Vjernički je razumljivo da je zahvala Bogu prvo spontano obraćanje mladih roditelja kod rođenja djeteta, a tek nakon toga dolazi izražaj opravdanog ponosa što im se dijete rodilo.

Muškarac i žena, postajući otac i majka, sudjeluju u onoj radosti koju je imao Bog kada je stvorio čovjeka: »I vidje Bog sve što je učinio, i bijaše veoma dobro« (*Post* 1,31). Roditelji dijele radost Stvoritelja koji razmatra svoje djelo. Dijete koje se rodilo u srcu oca i majke budi divljenje, radost i zahvalnost.

Po samoj svojoj prisutnosti dijete, u obitelji koja ga prihvaća, mijenja sve odnose. Iako samo ne može ništa činiti, dijete je u obitelji odmah partner s punom ulogom. Ono dan za danom čini od žene majku, od muškarca oca. Pojava djeteta budi u roditeljima nove snage. Dolaskom novorođenčeta bračni par doživljava promjenu. Dijete mijenja i prostorni raspored doma: kolijevka postaje središte.

Odnosi među supružnicima se otvaraju: oni zajedno gledaju prema trećemu, svome djetetu. Ne može se reći da dijete samo prima od roditelja. Dijete humanizira svoje roditelje samim tim što je tu. Ono pomaže roditeljima da njihova ljubav postane velikodušnija. Djeca nas mijenjaju po samoj svojoj nazočnosti.

Za svoje roditelje dijete nije samo blagoslov nego i zdravlje. Djeca oslobađaju odrasle ljude od osamljenosti. Mnoge starije osobe trpe od samoće. Žele vidjeti svoju djecu i još više svoje unuke. Nisu li unuci pravi saveznici baka i djedova? Oduvijek oni idu zajedno veoma dobro. Ali nažalost, ti su susreti rjeđi. Sve je veća udaljenost između mjesta boravka baka i djedova te kolijevki njihovih unuka. Sve se više stvara jaz među generacijama. A to nije dobro.

3. Našem društvu treba vratiti otvorenost za djecu

Danas se često ističe da je dijete na prvom mjestu, a istodobno upravo se današnje društvo zatvara za djecu. I u našoj Domovini sve se rjeđe rađaju djeca, sve manje ima djece u obiteljima, sve su malobrojniji razredi u školama, sve više ima škola koje se zatvaraju.

Nadalje, naše hrvatsko društvo sve je slabije organizirano da bi prihvatilo djecu: kuće i stanovi nisu planirani za brojne obitelji, porezni sustav ne ide u prilog takvim obiteljima, zakoni o radu ne štite ženu koja želi rađati. Jaslice i dječji vrtići, uza sve što pomažu, ipak nisu dostatni i ne mogu, posebice u prvim godinama života, zamijeniti roditelje. Čak se negdje pri uzimanju na posao ženi postavljaju neljudski uvjeti u odnosu na rađanje. Ako iskreno želimo budućnost svojem narodu i državi moramo se ozbiljno i odgovorno na svim razinama pozabaviti demografskim pitanjem u nas.

Našem je društvu potrebno vratiti raspoloživost, velikodušnost i radost prema djeci za koju kao da ima sve manje mjesta. Roditi dijete veliki je pothvat u kojem se odmjeravaju mnogi rizici i teškoće. Ali to je i jedinstvena mogućnost koja je dana roditeljima u njihovom životu. Danas kao i jučer najveći dar koji se pojavljuje na svijetu novi je život. U božićnim blagdanima ponavljamo: »Život bijaše ljudima svjetlost«. Bog se objavio Životom i u svakom novom životu

trag je božanskog stvaranja. Drugi vatikanski koncil hrabri obitelji s brojnom djecom: »Među supruzima koji na taj način udovoljavaju zadaći što im ju je Bog povjerio, treba posebno podsjetiti na one koji razborito i sporazumno s velikodušnošću prihvaćaju odgovarajuće odgajanje također brojnijega potomstva« (GS, 50). Ti roditelji daju svojoj djeci braću i sestre. Velika je blagodat prolaziti životni tijek u zajedništvu s braćom i sestrama.

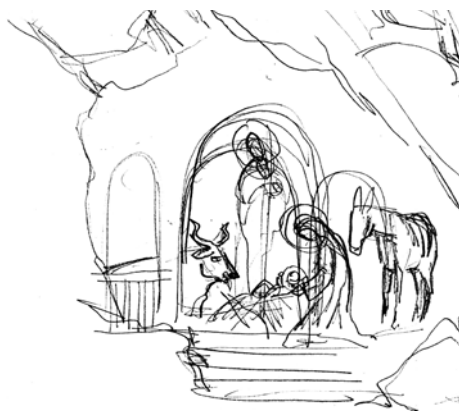
4. Pobačaj je djelo smrti

Kako bismo i na vanjski način podržali i ohrabрили naše obitelji s brojnijom djecom, za ovaj prvi Božić u novome tisućljeću, želim priopćiti da smo mi biskupi zagrebačke Crkve odlučili da ćemo odsada nastojati osobno krstiti svako peto dijete u obiteljima naše Nadbiskupije.

Zasigurno, jedna od najcrnijih stranica naše povijesti je ona koju pišu ljudi da bi dokazali svoje gospodstvo nad životom i smrću. To »dokazivanje« ide sve do ubijanja djeteta. Pitanje pobačaja ima mnogo vidova. O tome sam pisao u pastirskom pismu »Da život imaju«. U ovoj božićnoj poruci, posvećenoj radosti djeteta, reći ću samo sljedeće: pobačaj je djelo smrti. Pravo na život, koje je zajamčeno svima, zanjekano je djetetu u majčinom krilu. Poziv iz knjige Ponovljenog zakona uvijek je aktualan: »Danas preda te stavljam: život i sreću, smrt i nesreću... Život, dakle, biraj, ljubeći Gospodina, Boga svoga, slušajući njegov glas, prianjajući uz njega, da živiš ti i tvoje potomstvo« (*Pnz* 30,15.19-20).

Božić je blagdan djeteta: blagdan Božjeg Sina koji je postao čovjekom i blagdan sve djece svijeta. Stanimo i promatrajmo Dijete u jaslama, otvorimo oči za svu djecu svijeta. Ona nam pokazuju put i usmjeravaju nas prema Gospodinu. Promatrajući djecu naš pogled i naše srce postaju slični djetetovom što je uvjet za ulazak u kraljevstvo nebesko. Isus je k nama došao po Mariji. Ona je i danas

put koji nas vodi k njezinom Sinu. Njezino velikodušno »da«, njezina raspoloživost u službi, njezina radost i vjernost govore o njezinoj duši. Neka nas Bogorodica Marija uvijek vodi Isusu, svome Sinu.

ISUSOVO
USKRSNUĆE JE NOVO
STVARANJE

Usrks, 2001.

1. Prepoznavati i isticati dobro

»Tješite, tješite moj narod, govori Bog vaš« (*Iz 40,1*) - poručuje nam prorok Izaija. Taj poziv ima posebno značenje u vazmeno vrijeme. Uskrsno vrijeme svemu daje novo značenje, pruža nove poticaje ljudskom duhu. Jer Uskrs je temeljna čovjekova utjeha, utjeha koja ne upućuje na nepomičnost i ravnodušnost, nego u čovjeka usađuje novi zanos i polet, daje mu nove snage kojima je moguće preobražavati svijet. Po Uskrsu svi smo pozvani zauzeto se uključiti u sva životna zbivanja, s mnogo dobre volje uvećavati dobro. Prepoznavati i isticati dobro, veoma je važno kada se oko nas širi ravnodušnost s jedne, a malodušnost s druge strane. Kršćanski život izražava se zahvalnošću za život koji nam je darovan, a koji smo pozvani vazmenom milošću živjeti kao dar za druge.

Isusovo uskrsnuće novo je stvaranje. Smrt je nadvladana, a s njome i svako zlo, sve što se suprotstavlja čovjekovoj dobrobiti. Isusovim uskrsnućem neopozivo je potvrđena snaga dobrote. Ništa što je dobro ne može nestati. Svako, pa i ono najnezatnije dobro, ugrađuje se u novo Božje kraljevstvo koje je prisutno među nama kao zalag vječnosti.

U snazi Isusova uskrsnuća moguća je obnova čovjeka i čovječanstva. Štoviše, to je poziv i poslanje svakoga kršćanina, svakoga čovjeka dobre volje. U tom svjetlu svi smo pozvani uključiti se i trajno sudjelovati u novom stvaranju na razini osobnog i obiteljskog života, kao i na razini litur-

gijskih, župnih i biskupijskih zajednica. Crkva je pozvana novost Uskrsa unijeti u čitavu ljudsku zajednicu. Svoju osobnu i zajedničku, ljudsku i kršćansku vjerodostojnost očitujemo i potvrđujemo svojom trajnom zauzetošću za ostvarenje Božjeg kraljevstva među nama, koje ne samo da nikoga ne isključuje, nego je za sve otvoreno.

2. Što je istina?

Odgovore na goruća pitanja sadašnjosti može nam dati samo istina. Isus poručuje onima koji mu povjeroše: »Ako ostanete u mojoj riječi, uistinu, moji ste učenici; upoznat ćete istinu i istina će vas osloboditi« (*Iv* 8,31-32). Samo nam istina može otvoriti vrata dobre budućnosti. Ali do istine nećemo moći doprijeti, ako međusobno ne uskladimo svoja nastojanja, ako ne uskladimo svoja djela s riječima. Jer gladnoga nije moguće nasititi obećanjima, propuste nije moguće pokriti riječima, struktura grijeha nije muka pridržana samo za neke.

»Što je istina?« (*Iv* 18,38) – pitao je Pilat Isusa prije nego što ga je predao da ga razapnu. To pitanje u različitim prilikama postavljaju nebrojeni. No, pouzdan odgovor na njega može dati ponajprije onaj tko ljubi do kraja. Isusov život, njegova muka, smrt i uskrsnuće, bili su odgovor na Pilatovo pitanje, odgovor snažniji od svake riječi.

Taj odgovor nosi svu čovjekovu povijest ljudskog bića i oslobađa čovjeka od spona vremena, kao što to samo ljubav može. Tom Isusovom odgovoru tijekom povijesti čovječanstva pridružuju se mnogi, ljubeći do kraja. Po tome je ljudska povijest, unatoč mnogim protivnim vjetrovima, povijest ljubavi.

Što je istina? I u nas se to pitanje često postavlja. Postavljaju ga mnogi s različitih, pa i suprotstavljenih strana. I mnogi na njega odgovaraju više riječima nego životom.

Zbog toga odgovaraju poluistinama. Mnogi se zadovolje svojim poluistinama smatrajući ih jedino prihvatljivim i poželjnim istinama. Za tuđe poluistine – pa ni istine – često nemaju razumijevanja, ni otvorenosti.

Množina tih poluistina, koje uvijek isključuju one druge, bolno nas razdvaja i otežava suočavanje s pravom istinom. A bez istine zdrav život nije moguć. Isključivost i nepovjerenje koje pojedincima, pa i čitavim skupinama, oduzima pravo na očitovanje svoga mišljenja i mogućnost učinkovitog djelovanja, a druge istodobno zaštićuje od bilo kakvog osporavanja, bez obzira na to što i kako činili, sve nas to odvodi od istine. Poštenje i pravednost nalažu nam da se suočimo sa svojom djelomičnošću i da poštujemo ono što je vrijedno kod drugih.

3. Poziv na zajedništvo i suradnju

Građani naše Domovine s pravom očekuju od onih kojima je povjereno da se brinu o sadašnjosti i budućnosti naše zemlje, da će poduzeti sve što je potrebno da se osiguraju uvjeti za primjeren život, da će djeci i mladeži osigurati potrebno za rast i dozrijevanje, da će zauzeto raditi na uravnoteženom razvoju svih dijelova naše Domovine te očuvanju i promicanju hrvatskog identiteta. Pritom se s jednakim pravom očekuje da se ništa neće poduzimati pod svaku cijenu, i da naša nacionalna dobra, iz bilo kojeg razloga, neće davati u besćenje.

Prvi uvjet istinske obnove našega društva jest otvoreni dijalog svih skupina za postizanje suglasnosti o temeljnim vrijednostima našega društva i njegova razvoja. S crkvene strane, kao osnovne vrijednosti za koje se razložno može pretpostavljati da bi bile prihvatljive svim savjesnim i odgovornim skupinama u našem društvu, ističu se osobito: promicanje i zaštita ljudskoga života od začeca do naravne smrti; vrednovanje braka i obitelji kao temelje zajednice društva; promicanje solidarnosti na kojoj se treba temeljiti i graditi društveni i gospodarski poredak i napredak; poštivanje supsidijarnosti koja treba omogućiti uključivanje mnogih u gospodarski, društveni i kulturni život našega naroda.

Te temeljne vrijednosti trebale bi biti vidno zastupljene i promicane u društvenom životu, a posebno u sredstvima

javnog priopćavanja. U tom su smislu sve crkvene i državne ustanove, te napose građanske udruge i inicijative, pozvane da podupiru one oblike kulturnog djelovanja koji će pridonositi stvaranju ozračja pogodnog za svestrani razvoj tih vrijednosti.

U svemu tome osobitu pozornost valja posvetiti mladeži, jer mladi su, u osjetljivosti svoje dobi, nerijetko izloženi mnogim štetnim, pa i pogubnim utjecajima. Mnogi se mladima žele samo okoristiti te u njima vide izvor zarade, a pritom nimalo ne mare za njihovu osobnost i njihovu dobrobit. Čini se da su danas mladi u našoj Domovini u izrazito lošem položaju, jer se zbog mnogih poteškoća s kojima se susreću odgovorni u društvu, i društvo u cjelini, o mladima ne vodi dovoljno brige. Kako bi se mladeži posvetila primjerena pozornost nužna je zauzetija suradnja između državnih, civilnih i crkvenih ustanova.

Uskrsno vrijeme, novo stvaranje, započinje danas. Kako bi naš život uistinu bio nov, a Uskrs u nama živ i djelotvoran, potrebno je da se već danas i na osobnoj i na zajedničkoj razini, snažnije zauzmemo jedni za druge. Uskrsni blagdan obnavlja vjeru, budi nadu i potiče život. Neka u nama uskrsna milost obnovi pouzdanje u Boga i povjerenje u čovjeka.

NEMA ČOVJEKOVOG
DOSTOJANSTVA
IZVAN BOGA

Božić, 2000.

1. Božić upućuje na novost života

U božićnom vremenu najdublja životna mudrost, mudrost srca, provre iz svih bića i natopi božićne dane. Događa se to već dvije tisuće godina uvijek iznova, uvijek neponovljivo. Bez obzira na životne okolnosti, i uobilju i uoskudici, i u miru i u ratu, i u nadi i u tjeskobi, i u prihvaćenosti i u ugroženosti, Božić nalazi zaboravljene putove, otvara zaboravljena vrata i upućuje na novost života. Čovjekovo srce odaziva se Božjem srcu, njegovoj mudrosti i bezazlenosti i čovjek prepoznaje da je prisutno mnogo dobroga, a što u površnosti svakodnevice često previđa.

U ono vrijeme, vrata na koja su pokucali Marija i Josip bila su zatvorena i zbog toga je Isus po rođenju trebao biti položen u jaslje. Bog je svojim došao, a njegovi ga nisu primili (usp. *Iv* 1,11). Bog je naišao na čovjekovu ravnodušnost, na ravnodušnost onoga čovjeka zbog kojega se rodio kao maleno, nezaštićeno dijete. No, to ga nije obeshrabilo. Prošao je svijetom čineći dobro (usp. *Dj* 10,38). I danas prolazi darivajući nas dobrom koje mi tako često ne znamo prepoznati i primiti.

Mnogi među nama stoje pred zatvorenim vratima i ravnodušnim srcima: u obiteljima, pred vlastitim a nedostupnim domom, pred tvornicama i poduzećima, pred raznim ustanovama. Čini se da su pred mnogima i nada i hrabrost zatvorile vrata.

Beznadnost i obeshrabrenost lako se uvuku u ljude. Unakaze im dušu i razore njihove odnose: širi se sumnjičavost i nepovjerenje. Pojedinci se predaju te gube radost i nadu. Tada slabe vizije budućnosti, zauzetost oko novih pothvata i hrabrost pri preuzimanju rizika. Kao da se gasi nutarnja motivacija za inicijativu, a raste nezainteresiranost i umor. Mnogi s pravom traže razloge nade, smisao hrabrosti, ali ih ne nalaze.

Ima li izlaza iz takvog stanja? Ima, to je nada. To je Evanđelje nade, jer »čovjek ne može živjeti bez nade; njegov bi život bio lišen značenja i postao bi nepodnošljiv« (*Poruka Druge posebne biskupske sinode za Europu*, 1).

2. Božić je poziv na ljudsku i kršćansku solidarnost

»Ne bojte se! Evo javljam vam blagovijest, veliku radost za sav narod! Danas vam se u gradu Davidovu rodio Spasitelj – Krist, Gospodin. I evo vam znaka: naći ćete novorođenče povijeno gdje leži u jaslama« (*Lk* 2,10-12). Taj je navještaj poziv na kršćansku nadu, na razlog i uzrok nade. Vjera Crkve stalno ponavlja radosnu vijest nade: Bog je postao čovjekom da nas učini djecom Božjom. Postao je čovjekom da bi čovjeka podigao. Bog po Božiću stavlja čovjeka u središte. Stoga je Božić poziv na ljudsku i kršćansku solidarnost. Svatko tko zbog drugoga želi živjeti u nadi, naći će mnogo hrabrosti u sebi. Zauzimajući se za druge mi ispunjavamo zakon Kristov, stvaramo novo duhovno ozračje koje je jedino primjereno za čovječan život.

Prvi korak na koji nas Božić poziva povratak je tzv. naravnim krjepostima kao što su: solidarnost sa siromašnima, čestitost koja se opire svakom podmićivanju, poštivanje i ljubav prema životu od začeca pa do naravne smrti.

Trebamo nadalje biti ljudi koji su vjerni zadanoj riječi i onda kad se prilike promijene i kada vjernost postaje teška. Toliko puta i u malim i neznatnim stvarima otkrivamo svoju nevjernost. A niti jedno društvo ne može živjeti ni napredovati drugačije nego na temelju vjernosti prema danoj riječi na svim razinama: u politici, u poslu, u prijateljstvu, u braku. Na tom području se očituje plemenitost i veličina ljudske duše.

U hrvatskom je društvu narušeno povjerenje. Bez povjerenja, bez spremnosti da se kod drugoga, pojedinca ili skupine, prepozna i podupre dobro, nema napretka. Opće dobro traži što šire usuglašavanje oko zajedničkih interesa koji se ne smiju podrediti onim pojedinačnim i skupnim.

3. Najsiromašniji trebaju biti zaštićeni

Trebamo li danas ponovno učiti ustrajnost i strpljivost u naporima? Kao da smo se navikli sve odmah zadovoljiti i imati. Za ozdravljenje teškog gospodarskog stanja potrebni su i napor i odricanja što treba biti ravnomjerno raspoređeno. Ipak najsiromašniji trebaju biti zaštićeni. Istina, događa se da prekomjeran napor i odsutnost pravih mogućnosti za osiguranje osnovnih životnih potreba za svoje, slome čovjeka. Tada se iz čovjekova srca izvija krik: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?« (*Mt 27,46*). Ali u tom kriku odzvanjaju i riječi: Čovječe moj, čovječe moj, zašto si me ostavio?! Nikome se ne bi smjelo dogoditi da iskusi toliku nemoć, toliku ravnodušnost, da zbog toga bude lišen osnovnog ljudskog dostojanstva.

Čovjek je ugrozio svoje dostojanstvo kada Bogu u Betlehemu nije otvorio vrata. Čovjek ugrožava svoje dostojanstvo tijekom cijele svoje povijesti, kad je ravnodušan prema svojim, prema onima koji su u potrebi, prema onima za koje je svojom službom ili svojim sposobnostima i darovima zadužen. Nakon Božića nitko se ne može zvati Božjim, ako se ne zauzima za čovjeka. Nitko se ne može nazivati čovječnim, ako na najbolji mogući način ne ispunjava svoje dužnosti prema čovjeku. Nema čovjekova dostojanstva izvan Boga.

Marija i Josip, s Isusom koji se imao roditi, zatekli su se u Betlehemu zbog popisa svega svijeta. Rimski car naredio

je da se provede taj popis da učvrsti svoju vlast. I Herod se počeo zanimati za dijete Isusa tek kada je pomislio da bi ono, na neki način, moglo ugroziti njegovu vlast. Zbog toga nije birao načine kako će zaštititi svoju moć, bez obzira na neshvatljivu cijenu koju će morati platiti nedužni.

Vladati ne znači izdići se nad narodom i iscrpljivati se u nadmetanju. Vlast je ili služba narodu ili je zastranjenje. Oni kojima je vlast povjerena nose veliku odgovornost. Na njima je da u trajnoj zauzetosti traže i nalaze pravedna i najbolja moguća rješenja koja će osigurati potrebne uvjete za razvoj svih dijelova društva, posebno ona rješenja koja je moguće ostvariti bez odlaganja. Ne smije se pritom omalovažavati ičija nevolja. Ne smije se uskratiti briga za sve dobne i društvene skupine. Osobito je neprihvatljivo zamagljivati stvarne razloge određenih postupaka ili njihovih propuštanja i skretati pozornost javnosti na sadržaje koji ne pridonose izgradnji pravih vrijednosti.

Zajednička je odgovornost svih da čuvaju i razvijaju temeljne moralne zasade. To je jedno od važnih poslanja Crkve, ali i jedna od bitnih zadaća svjetovne vlasti. Neprihvatljivi su različiti pokušaji relativiziranja temeljnih ljudskih i nacionalnih vrijednosti.

Božić nas potiče na solidarnost. Uistinu, u nedostatku suosjećanja, u nedostatku obuhvatnije zauzetosti za dobrobit kako osobnu tako i zajedničku, sadržano je bolno siromaštvo koje toliko toga vrijednoga dovodi u pitanje.

Odgovorni smo podjednako i pred Bogom i pred ljudima, pred predcima i pred potomcima, a ništa manje i pred samima sobom, da dragocjenost života koja je po Božiću ušla u svijet, negujemo i razvijamo. U okolnostima posebno zaoštrenih nevolja i dvojbi, božićno svjetlo dovoljno je snažno da nam osvjetli putove mira, dobra i sreće za svakoga čovjeka.

USKRSNI POZIV,
NE BOJTE SE!

Uskrs, 2000.

1. Koga se čovjek boji?

Ženama koje su tražile Isusa Raspetoga anđeo reče: »Vi se ne bojte!« (*Mt 28,5*). Žene su tražile Isusa, jer su ga ljubile. Njima se Krist Uskrsli objavio te im reče: »Ne bojte se! Idite, javite mojoj braći da pođu u Galileju! Ondje će me vidjeti!« (*Mt 28,10*).

‘Ne bojte se!’ bio je poziv ženama da pobijede stanje duše u kojem su se našle poslije događaja Velikog petka. Njihova su srca, kao i srca učenika na putu u Emaus, bila žalosna zbog prošlosti. Prilike su bile mračne. No, ipak se ne predaju. Dok su učenici u sumrak hodili svojim putem, Isus je već išao s njima, ali oni to nisu znali. I ženama je Isus došao ususret. Ne događa li se ista stvar i nama? Usred radosti i nada, žalosti i tjeskoba ovoga svijeta, Krist kroči putem s nama, a mi to jedva primjećujemo. Isus Krist Uskrsli je posvuda prisutan. On ulazi u ljudska srca i cijela društva.

Ne boj se, rekao je anđeo Mariji (usp. *Lk 1,30*) i Josipu (usp. *Mt 1,20*). Poziv: »Ne bojte se!« Isus je često upućivao ljudima, jer je znao da se boje. Koga se čovjek boji?

Boji li se čovjek Boga? Isus nam poručuje: Ne bojte se Boga, nego ga zajedno sa mnom zazivajte: Oče naš. Ta naš Bog je »tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni« (*Iv 3,16*). Isus hoće da se ne bojimo Boga, nego da se samo bojimo svega onoga što vrijeđa Boga. U tom

smislu čovjeku je potreban sinovski strah Božji o kojem Sv. Pismo kaže: »Početak mudrosti strah Gospodnji!« (Ps 111,10).

»Ne bojte se!« Bog je ljubio svijet. Bog je otkupio čovjeka mukom, smrću i uskrsnućem Isusa Krista. Otkupljenje prožima čovjeka i svu ljudsku povijest. Ivan Pavao II. u enciklici »Otkupitelj čovjeka« govori da se suvremeni čovjek boji onoga što je sam stvorio. »Čovjek zaista sve više živi u strahu. Boji se da njegovi proizvodi... mogu vrlo oštro biti okrenuti protiv njega« (*Redemptor hominis*, 15). Na izazov toga straha dolazi odgovor Kristova uskrsnuća: milost uskrsnuća veća je od svakoga zla kojeg bi se čovjek mogao i trebao bojati.

2. Čovjek nije stvoren za smrt

Čovječe, ne boj se ni samoga sebe! Ljudsko je srce nemirno, u njemu se rađa nesigurnost. »Nemirno je srce naše, dok se ne smiri u tebi, o Bože«, tumači nam sv. Augustin. Isus poznaje naše muke. Ta On zna što je u čovjeku (usp. *Iv 2,25*). Drugi vatikanski koncil kaže: »Otajstvo čovjeka stvarno postaje jasnim jedino u otajstvu utjelovljene Riječi... Svojim se, naime, utjelovljenjem Sin Božji na neki način sjedinio sa svakim čovjekom... Po Kristu i u Kristu, dakle, rasvjetljuje se zagonetka boli i smrti, koja nas izvan njegova evanđelja zastire. Krist je uskrsnuo; uništivši svojom smrću našu smrt, darovao nam je život.« (*GS, 22*).

Čovjek nije stvoren za smrt, nego za život. Međutim, u današnjoj kulturi vlada neki tabu što se tiče patnje i smrti. Želi se prikriti smrt kao da ona ne postoji. A u stvari naša je javnost opterećena njome. Prenaglašeni publicitet seksualnosti i erotizma na našim ulicama zasigurno predstavljaju nijemi protest protiv smrti. To je prigušeni krik čovjeka koji viče: pustite me da živim zauvijek. Ispod svega izbija dokaz da u čovjeku postoji neodoljiva želja za životom. Stoga ne bojte se svjedočiti stvarnost kršćanske nade da je Krist uskrsnuo i da po Kristu i mi postajemo subaštinici uskrsnuća koje se odnosi i na naše tijelo. Potrebno je čovjeku današnjice naviještati vječni život. Istina o vječnom životu treba oblikovati naš život na zemlji.

U osvitu trećeg tisućljeća potrebno je ponavljati riječi uskrsloga Gospodina: »Ne bojte se!« Ne bojte se Božje ljubavi! Ne bojte se Boga koji je postao čovjekom! Ne bojte se ni čovjeka, ni njegove slabosti, ni njegove veličine, ni njegova djela! Čovjek se boji: sebe i Boga. Čovjek se boji izazova što ga Bog stavlja pred njega. Ivan Pavao II. kaže da se suvremeni čovjek teško vraća vjeri jer ga straše moralni zahtjevi što ih vjera stavlja pred njega. Evanđelje je zahtjevno. Isus nije nikada zavaravao svoje učenike. I kad Isus kaže: »Ne bojte se!«, On ne poništava zahtjevnost Evanđelja. On samo poziva čovjeka na novu hrabrost te mu u vjeri otvara i nove mogućnosti.

3. Ne trebamo se bojati istine

»Ne bojte se! Idite javite mojoj braći da pođu u Galileju! Ondje će me vidjeti!« Galileja je mjesto poslanja i susreta s Kristom Uskrsnim. Galileja predstavlja zemlju. Na zemlji poslije Kristova uskrsnuća započinje novi život u vjeri, nadi i ljubavi. Tamo braća i sestre susreću Krista Uskrslog i Živog.

Bez sumnje živimo u vremenima različitih pritisaka. Svaki dan nam sredstva javnog priopćavanja nude vijesti koje ne razveseljuju. Stoga je potrebno otvoriti oči za dobre stvari u sebi i oko sebe; za dobre stvari u svojoj sredini i hrvatskom društvu u kojemu živimo. Treba prepoznati i priznati dobro sadašnje, kao i prošlo. Treba se u današnjoj hrvatskoj javnosti bojati nepreciznih sudova koji se nameću kao trend sadašnjeg trenutka, osobito kad je riječ o našoj nedavnoj prošlosti. Potrebna nam je biblijska mudrost da bismo mogli ispravno razlikovati dobro od zla, te evanđeoska hrabrost koja znade prepoznati vrijeme čišćenja kao priliku za kvalitetniji rast i napredak.

Čega se ne trebamo bojati? Ne trebamo se bojati istine. »Upoznat ćete istinu i istina će vas osloboditi« (*Iv* 8,32), rekao je naš Učitelj. Do oslobođenja se dolazi po istini. Molimo za dar hrabrosti čiji je znak i rječiti svjedok Sveti Otac, da bismo i mi mogli prijeći prag nade prepuštajući sve vodstvu Duha Krista Uskrsloga.

Poziv što ga je anđeo uputio ženama ponavlja se i nama: »Vi se ne bojte!« Vi koji, makar i u nesigurnosti i maglovitosti svoga života, tražite Isusa Raspetoga, vi koji ste u njega položili svoju nadu, vi koji ste krštenjem zajedno s njime ukopani u smrt da biste s njim hodili u novosti života (usp. *Rim 6,4*), vi koji ste pozvani da budete pred ljudima svjedoci njegova uskrsnuća, vi se ne bojte!

Bez sumnje postoje poteškoće, jer nije jednostavno biti svjedok Gospodinov u svijetu koji živi u suprotnosti s Evanđeljem. Ali ne trebamo se bojati: Uskrsli Gospodin je uvijek s nama.

Gospodin Isus uskrsnuo je za sve, i za one kojima to nije poznato ili to ne shvaćaju. On je bliz svima i onima koji čine sve da ostanu daleko od njega. On je Spasitelj i Otkupitelj svih ljudi.

SVETKOVINA BOŽIĆA
– POČETAK VELIKOGA
JUBILEJA

Božić, 1999.

1. Jubilej ima radosno obilježje

Za Božić, početkom Velikog jubileja, obraćam vam se riječima kojima je anđeo navijestio pastirima Isusovo rođenje: »Javljam vam blagovijest, veliku radost za sav narod! Danas vam se u gradu Davidovu rodio Spasitelj – Krist, Gospodin« (*Lk 2,10-11*).

Veliki jubilej godine 2000., koji počinje na ovogodišnju svetkovinu Božića, usmjeruje naš pogled na otajstvo rođenja Isusa Krista. To je događaj koji nas ispunja radošću i mirom. To je događaj koji nadilazi vrijeme i prostor.

Anđeli su pjevali: »Slava na visinama Bogu, a na zemlji mir ljudima, miljenicima njegovim!« (*Lk 2,14*). Slava Bogu i mir ljudima – to je poruka Božića. Slava Božja, koja se objavljuje kao Božje spasiteljsko nastojanje u odnosu prema čovjeku, ispunja radošću ljudsko srce. Pomirenje i mir kojima nas dariva Krist Gospodin uspostavljaju harmoniju između čovjeka i Boga, čovjeka i čovjeka te čovjeka i svijeta. Stoga su radost i mir najizvrsniji plodovi Utjelovljenja i Otkupljenja. Kristova radost i mir darovi su novih vremena. Oni označuju Jubilej.

Sveti Otac kaže da je Jubilej uvijek vrijeme posebne milosti. Jubilej ima radosno obilježje. Stoga Papa naglašava u Apostolskom pismu o pripremi Jubileja: »Jubilej godine 2000. želi biti jedna velika molitva hvale i zahvale, iznad svega za dar Utjelovljenja Sina Božjega i Otkupljenja što ga

je On izveo. U jubilarnoj će godini kršćani, obnovljenim zanosom vjere, stati pred ljubav Oca, koji je dao svoga Sina, 'da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni' /Iv 3,16/« (*Tertio millennio adveniente*, 32).

2. Obnovljeno razmatranje Kristova otajstva

Ivan Pavao II. želi da Svetu godinu 2000. živimo u zahvaljivanju za dar Utjelovljenja i Otkupljenja, da obnovimo svoju vjeru, nadu i ljubav te da s odgovornošću za čovjeka i svijet ojačamo novim zanosom kršćansko svjedočenje i zalaganje, jer kraj ovoga tisućljeća i početak novoga ovisi, u određenom smislu o nama, o onome što dan za danom činimo.

Nadasve, Sveti Otac želi da kršćani godinu 2000. žive u »obnovljenom razmatranju Kristova otajstva«. To 'razmatranje' nije jednostavno promatranje. Ono je poniranje. Ono je promatranje s ljubavlju. Ono znači zadržati svoj pogled na Kristu, da bi se shvatilo Istinu koja je Krist i da bi se prepustilo toj Istini. To jednostavno znači otvoriti svoje srce osjećajima divljenja i radosti te, na neki način, doći do srca Istine koju razmatramo.

Papa govori o razmatranju 'otajstva' koje je Krist. U riječi 'otajstvo' sadržano je nešto što se otkriva, ali što istodobno ostaje sakriveno. Nalazimo se, naime, nasuprot stvarnosti koja je Krist, koju mi poznajemo jer je objavljena, ali koju ne možemo sasvim doseći. Ona sadrži neko posebno osobno bogatstvo koje je tu za čovjeka, ali koje čovjeka istodobno nadilazi i uzdiže prema Bogu.

Ivan Pavao II. predlaže 'obnovljeno' razmatranje. Ne radi se o jednostavnom ponavljanju promatranja, nego o

usmjerenju pogleda na Krista. To usmjerenje pogleda je plod one temeljne novosti koja nastaje u čovjeku kada stoji pred Isusom Kristom. Kad smo u tom stavu, nalazimo se u novosti koja se ne iscrpljuje, koja ne prolazi, koja uvijek otkriva nešto neočekivano i iznenađujuće.

Put koji vodi k jubileju srca i unutarnjem miru jest obraćenje. To je put Evanđelja. Slavlje Jubileja koje ima kao cilj darove radosti i mira usmjeruje nas na put obraćenja da bismo primili dar Božjeg milosrđa. Crkva »neće moći prijeći prag novog tisućljeća a da ne potiče svoje sinove da se u pokori čiste« (*Tertio millennio adveniente*, 33). To je poziv Svetog Oca svemu Božjem narodu da uđe u treće tisućljeće s očišćenim i obnovljenim srcem. »Sav jubilejski hod... ima kao polazište i kao cilj slavljenje sakramenta pokore i sakramenta euharistije, dakle vazmenog otajstva Krista, koji je naš mir i naše pomirenje« (*Apostolska penitencijarija, Upute za dobivanje jubilarnog oprosta*, 29. studenoga 1998.).

3. Čišćenje spomena i spomen mučenika

U buli najave Velikog jubileja godine 2000. Ivan Pavao II. nabraja šest znakova koji prate jubilarno slavlje. Prva tri znaka tradicionalno pripadaju slavljenju Jubileja, a to su: hodočašće, sveta vrata i oprost, dok se druga tri znaka mogu definirati kao 'znakovi milosrđa', a ti su: čišćenje spomena, djela ljubavi i spomen mučenika.

Papa nas poziva na čišćenje spomena. Što znači i što nosi taj jubilarni znak? Čišćenje spomena znači gledati na kršćansku prošlost da bi se bolje uočilo bogatstvo kršćanske tradicije, kako bi se jasnije shvatilo vlastitu odgovornost prema njoj, ali i da bi se razabralo negativne učinke protusvjedočanstva pojedinih kršćana. Crkva, crpeći svoju snagu iz Krista Uskrsloga koji živi u njoj i po Duhu Svetomu koji je oživljuje, sposobna je obnoviti mentalitet, učvrstiti duhovnost i osnažiti prisutnost kršćana u današnjem svijetu. I mi ćemo se, braćo i sestre u vjeri, odazvati pozivu Svetog Oca koji kao Petrov nasljednik traži i zahtijeva »da se Crkva u ovoj Svetoj godini milosrđa, ojačana svetošću koju prima od svoga Gospodina, pokloni pred Bogom i zatraži oprost za prošle i sadašnje propuste svojih sinova« (*Incarnationis mysterium*, 11). Kao Crkva u Hrvatskoj, mi prepoznamo i propuste »koje su počinili oni koji su nosili ili nose kršćansko ime« (*Isto*, 11).

Hod čišćenja spomena traži solidan ispit savjesti koji zahtijeva i od kršćanskih zajednica da dožive svojevrсно

‘pastoralno obraćenje’ kako bi prešle od pastorala koji samo čuva u misionarski pastoral nove evangelizacije.

Usko povezan s čišćenjem spomena je jubilarni znak spomena mučenika. Mučeništvo je najstariji znak Crkve koji je uvijek aktualan. Svjedočanstvo mučenika ne smijemo zaboraviti. Oni su navijestili Evandjelje žrtvujući svoj život iz ljubavi. Stoljeće koje je na izmaku imalo je brojne mučenike posebno zbog nacizma, komunizma te rasnih i plemenskih borbi. Izvrsni znak za naš jubilejski hod u Svetoj godini je naš mučenik blaženi Alojzije Stepinac. Sveti Otac nam je rekao: »U njegovu proglašenju blaženim prepoznamo pobjedu Kristova Evandjelja nad totalitarnim ideologijama; pobjedu Božjih prava i savjesti nad nasiljem i ugnjetavanjem; pobjedu praštanja i pomirbe nad mržnjom i osvetom. Blaženi Alojzije Stepinac na taj način predstavlja Hrvatsku koja želi oprostiti i pomiriti se, očistivši sjećanje od mržnje i pobjeđujući zlo dobrom« (*Bit ćete mi svjedoci*, 55).

4. Svi su pozvani živjeti Kristove darove: radost i mir

Otajstvo Utjelovljenja u jednostavnosti Božića očituje Božji ulazak u ljudsku povijest i izaziva usklik veselja koji proizlazi iz razdraganog ljudskog srca zbog mogućnosti divnog susreta ljubavi. Anđeli javljaju radost i mir svemu narodu. Stoga su i moje božićne čestitke upravljene svima da bi u Svetoj godini, koju na Božić započinjemo, mogli živjeti Kristove darove: radost i mir.

Na prvom mjestu moje misli idu k djeci: ona su prikladna za evanđeosku radost. Djetetov pogled ulijeva blagost. U svojoj jednostavnosti djeca su znak Božje veličine. Ne možemo, a da ne mislimo: na djecu koja su ostala bez jednog ili oba roditelja u Domovinskom ratu, na djecu koju su otac ili majka napustili, na djecu koja su zlostavljana i izrabljivana, na nezaštićenu djecu kojoj je život nasilno prekinut prije rođenja. Potrebno je u Svetoj godini dignuti glas za tu djecu da im se ne oduzima život i radost te da im se ne ponižava dostojanstvo.

U svojim mislima želim obuhvatiti naše obitelji. Njih pozdravljam i želim da im Sveta godina bude prigoda za obnovu velikodušne i plodne ljubavi te međusobnog opraštanja. Navještaj Evanđelja je i za one prilike gdje je ljubav 'slomljena'. Shvaćajući teško iskustvo koje prolaze, pozivam te muževe i žene da uprave pogled na Križ da bi spoznali

značenje, snagu i istinu ljubavi koja ostaje čvrsta i postojana i u napuštenosti.

S osobitom pastirskom ljubavlju mislim na našu mladež. Njima želim da se prepuste Kristovoj radosti i ljubavi te da povjeruju Njemu koji je jedini Put, Istina i Život.

Mislim na sve starije osobe. Posebno na one koje osjećaju samoću i napuštenost. Neka božićno Dijete pokrene srca dobrih ljudi koji će u Svetoj godini s njima dijeliti radost i blizinu.

Mislim i na bolesnike, na sve koji trpe, a osobito na one koji idu prema kraju ovozemnog života. Neka za njih radost Evanđelja bude istinska utjeha.

Ne mogu zaboraviti ni svijet rada. S njima se solidarizirao Sin Božji koji je živio radosti i napore ljudskoga rada. Pozivam sve, a osobito odgovorne, da porade na tome te u 2000. godini svi radnici dobiju redovitu i zasluženu nagradu za rad. Neka jubilara godina probudi odgovornost i solidarnost prema svima koji traže posao, a osobito prema mladima.

Moje misli idu i k muževima i ženama koji su u zatvorima. Neka obraćenje što ga je Isus donio bude za svakoga od njih mir, pravda i sloboda.

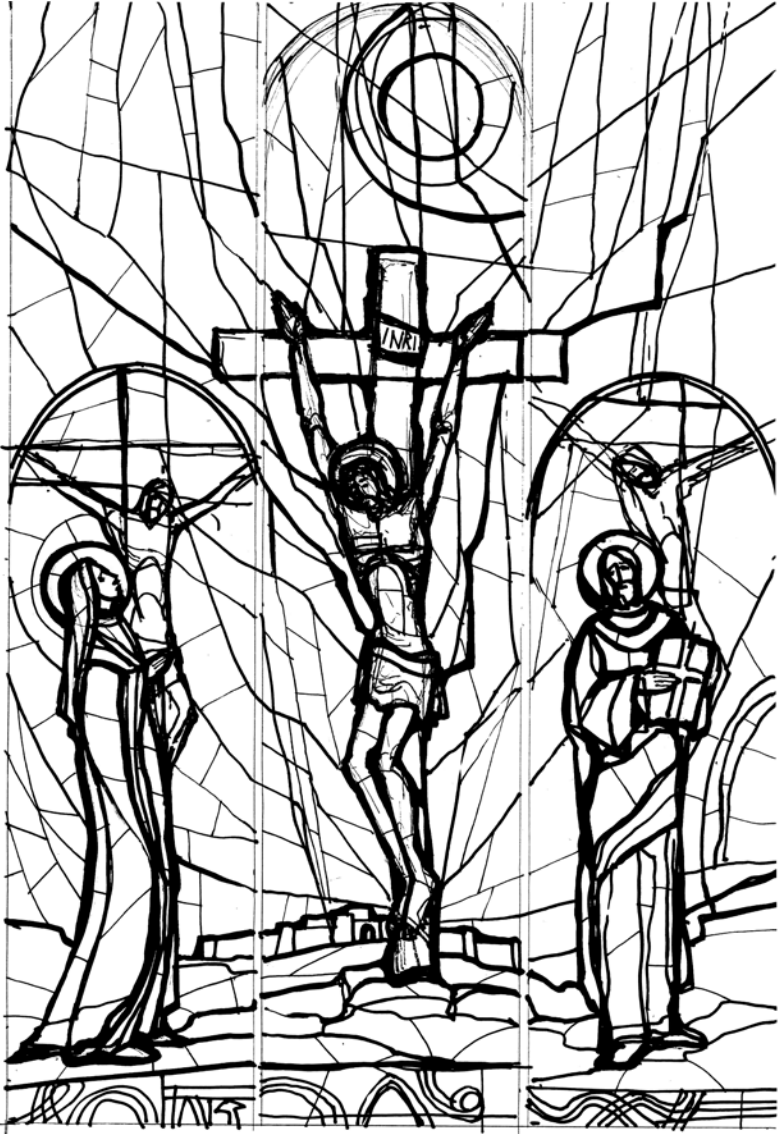
Dok na blagdan Božića započinjemo Veliki jubilej godine 2000., upravljam svoje molitve Bogu da Kristovim darovima pomirenja i praštanja obdari sve nas i sav hrvatski narod. Molim za istinski napredak nutarnjeg pomirenja u našem hrvatskom društvu.

Sveta godina 2000., posljednja je godina ovoga stoljeća i tisućljeća. Ona u našem vjerničkom nastojanju nije u prvom redu zaključak, već prijelaz ili ulazak u novi milenij. Veliki jubilej započinje na Božić 1999., a završava na Bogojavljenje 2001. godine. On znakovito povezuje dva tisućljeća i poziva vjernike da prošire vidike vjere prema novim horizontima koji čekaju navještaj Božjeg kraljevstva.

Neka nas u godini Velikog jubileja prati Blažena Dje-
vica Marija, Majka Božja da bi i mi s pastirima, koji su se odazvali radosnom pozivu anđela, našli u Betlehemu Ma-
riju, Josipa i novorođenče gdje leži u jaslama.

ISPIT SAVJESTI
U GODINI
POSVEĆENOJ
BOGU OCU

Uskrs, 1999.

1. Darovi Krista uskrslog: mir i oprostjenje grijeha

Uvečer, na uskrsni dan, došao je Isus prestrašenim učenicima s porukom mira. Pozdravio ih je riječima: »Mir vama«. Učenici se obradovaše jer vidješe Gospodina, a On ponovi: »Mir vama«, pa dahne u njih i kaže im: »Primate Duha Svetoga. Kojima otpustite grijehе, otpuštaju im se, kojima zadržite, zadržani su im.« (*Iv* 20,21-23). Isus daje svoj mir. Mir je očito plod onoga što se s Isusom dogodilo. On je prihvatio smrt. Smrt nije uništila njegovo poslanje. On, koji je prešao granicu zla i smrti, daje učenicima mir, ali i novi Duh. Duh Sveti donosi novo gledanje i novo ponašanje. To bi se moglo opisati ovako: imat ćeš mir i započet ćeš novi život, ako opraštaš, ako podupireš dobro.

Stoga je i blaženi Alojzije Stepinac na Uskrs 1941. godine započeo propovijed u zagrebačkoj prvostolnici tvrdnjom: »Jedan od najljepših darova, što ih je Isus donio svojim apostolima nakon slavnog uskrsnuća, bio je bez sumnje dar mira« (J. Batelja – C. Tomić [prir.]: u: Alojzije Kardinal Stepinac, nadbiskup zagrebački. Propovijedi, govori, poruke [1941. – 1946.], Propovijed na Uskrs u zagrebačkoj prvostolnici, 13. travnja 1941., Zagreb 1996.; str. 22.).

Po Isusovu daru nastaje nova stvarnost: mir i otpuštanje grijeha. Kajemo se i praštamo, jer svi smo grješni. Ne kajemo se pred nekim između nas, ta svi smo u zlu. Kajemo se pred Bogom svetim, koji nas prozire da bismo ušli u novo: u Božje gledanje, u Božje ponašanje, u Božje postupanje.

2. Svi su pozvani na autentično obraćenje

Nalazimo se u trećoj godini neposredne pripreme na Veliki jubilej godine 2000. Ova je godina posvećena Bogu Ocu. Sveti Otac kaže: »U toj trećoj godini smisao 'puta prema Ocu' morat će nagnati sve da, u prijanjanju uz Krista Otkupitelja čovjeka, poduzmu korake autentičnog obraćenja« (*Tertio millennio adveniente*, 50).

U buli najave Velikog jubileja »Otajstvo utjelovljenja« Ivan Pavao II. poziva nas ovim riječima: »Kao nasljednik Petrov tražim i zahtijevam da se Crkva u ovoj Svetoj godini milosrđa, ojačana svetošću koju prima od svoga Gospodina, pokloni pred Bogom i zatraži oprost za prošle i sadašnje propuste svojih sinova. Svi smo sagriješili i nitko se ne može smatrati pravednim pred Bogom (usp. *1Kr* 8,46). Neka se bez straha ponavlja: 'Sagriješismo mi i oci naši' (*Jr* 3,25), ali neka svi budu sigurni da 'ondje gdje se umnožio grijeh, nadmoćno izobilova milost' (*Rim* 5,20). Očev zagrljaj koji on čuva za svakoga koji mu pokajan dođe ususret bit će pravedna nagrada za ponizno priznanje grijeha, svojih i tuđih« (*Incarnationis mysterium*, 11).

Braćo i sestre u vjeri, pozivam vas da se prigodom ovog Uskrsa, a u godini Boga Oca, te u svjetlu navedenih Papi-nih riječi upitamo svi: što to Sveti Otac tako snažno traži od Crkve, od nas članova Crkve, kao pripravu za Veliki jubilej?

Ivan Pavao II. poziva nas na obraćenje. »A obraćenje je, u prvom redu, plod milosti. Duh Sveti je onaj koji nuka svakoga od nas 'da uđe u sebe samoga' i da bude svjestan potrebe da se vrati u Očev dom (usp. *Lk* 15,17-20). Ispit savjesti je, prema tome, jedan od najvažnijih čina osobnog života. Njime se, naime, svaki čovjek stavlja pred istinu svoga vlastitoga života. Tako on otkriva kako su daleko njegovi čini od ideala za koje se odlučio« (*Incarnationis mysterium*, 11).

Sveti Otac ističe vjernički znak čišćenja pamćenja. Taj znak prema Papinim riječima »od svih vjernika zahtijeva hrabri čin poniznosti, naime, priznavanje propusta koje su počinili oni koji su nosili ili nose kršćansko ime« (*Isto*, 11).

Papa nas poziva na ispit savjesti. Taj ispit savjesti se odnosi na prošlost i sadašnjost: na priznavanje propusta koje su počinili oni koji su nosili ili nose kršćansko ime. Ne može se reći da ti propusti i grijesi pripadaju Crkvi kao takvoj. Trebamo dobro shvatiti misterij Crkve koja je sveta, bez grijeha, ali nije bez grješnika. Crkva kao nositeljica milosti Kristove prisutna je u svakome od nas u svemu onome u čemu jesmo i u čemu djelujemo po Duhu. Grijeh nas naprotiv isključuje iz života Crkve, što ga je primila od Krista te ga daje nama. Grijeh uvodi suprotnost tom životu i postaje uzrokom prekida duhovnog zajedništva i sterilnosti kršćanskog ponašanja. Stoga je u Crkvi stalno prisutno svjedočenje i sablazan.

Iako je Crkva sveta po svojem zajedništvu s Kristom, ona neprestano čini pokoru jer prepoznaje, kao svoje, pred Bogom i ljudima, svoje grješne sinove i kćeri. Kao što izjavljuje koncilski konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*: »Crkva – koja vlastitom krilu obuhvaća grješnike te je u isti mah i sveta i potrebna čišćenja – neprestano kroči putem pokore i obnove« (*LG*, 8). Pokora temelji svoju sigurnost na činjenici da grijeh nema zadnju riječ, jer sve rane koje je grijeh prouzročio mogu biti zaliječene Otkupiteljevom obnoviteljskom milošću. U Crkvi je tijekom vjekova stalno prisutan rast u svetosti po uzoru blažene Djevice Marije o čemu svjedoči kult mučenika i svetaca. Crkva nosi u svom povijesnom spomenu vjernost, kao i zataje svojih sinova i kćeri.

Papa Ivan Pavao II. želi da se Crkva očisti i da zasja u novom svjetlu na pragu trećeg tisućljeća kršćanstva. Njegov poziv na čišćenje pamćenja je sasvim konkretan. On se sastoji od ispita savjesti i od suočenja s istinom. A istina se, kako kaže Drugi vatikanski koncil, »ne nameće drukčije doli snagom same istine, koja u dušu ulazi istodobno i blago i snažno« (*DH*, 1).

3. Povijest ne smijemo prepustiti šutnji

Kad je riječ o priznavanju propusta koje su počinili oni koji su nosili kršćansko ime, radi se o crkvenom zajedništvu s onima koji su živjeli prije nas. Danas ima kršćana koji izražavaju negativan sud o prošlosti. Takav je sud jednostran i često neobjektivan. Prošlost se ne može ni odbijati, niti brisati. Pokajati se za grijehе koje su počinila našа braća i sestre u prošlosti, ne znači opteretiti povijest bremenom grijehа. Prošlost predajemo Božjem milosrđu. Samo Bog u pravom smislu oprašta, jer samo Bog spašava. Pravo oproštenje ne može biti drugo nego uskrsnuće od mrtvila. Samo Bog uskrisuje mrtve. Isus Krist izgovara na križu riječi oproštenja, koje kao Jedinorođeni Sin upravlja Ocu. On nije rekao, ja vam opraštam, nego: »Oče, oprosti im, ne znaju što čine!« (*Lk* 23,34). Preispitivanje prošlosti mora nam pomoći da učinimo ozbiljan ispit savjesti zbog naše sadašnjosti.

Povijest ne smijemo prepustiti šutnji, jer prikrivanje i tabu-teme rađaju kompleksom, strahom i sramom. Takva se šutnja zatvara milosrđu Božjem te guši život, zajedništvo i solidarnost. Ona pogoduje razvoju zatvorene mitološke svijesti.

Na kraju dvadesetog stoljeća, pripremajući se za Veliki jubilej, osjećamo potrebu za preispitivanjem svoje prošlosti, osobito one vezane uz događaje u ovom stoljeću. Ispit savjesti otvara put k istini, a sveti Ivan kaže: »istina će vas osloboditi« (*Iv* 8,32).

I Katolička Crkva u Hrvatskoj i hrvatski narod nakon demokratskih izbora i Domovinskog rata žive u novom ozračju koje omogućuje miran i objektivan pristup vlastitoj prošlosti, da bi se mogli otvoriti novoj budućnosti. Neka nas ovogodišnji uskrсни blagdani pripreme za takav hrabar i odgovoran korak.

Sveti Otac poziva čitavu Crkvu, a time i Crkvu u Hrvatskoj, na vjernički znak čišćenja pamćenja kao hrabar čin poniznosti, na preispitivanje prošlosti i na suočenje s istinom o vlastitom životu.

Blaženi Alojzije Stepinac je svjedok i mučenik ovoga stoljeća. On sve poziva na ispit savjesti, a svome hrvatskom narodu pruža, kako nam reče Ivan Pavao II., »svojevrсни kompas da bi se znao orijentirati«.

Poziv Svetog Oca u vidu pripreme za Veliki jubilej godine 2000. omogućuje Crkvi da se otvori za dar Krista Uskrsloga: za mir što ga samo Bog može dati.

ODGOJ SAVJESTI ZA
OPĆE DOBRO

Božić, 1998.

1. Na krizu u društvu treba odgovoriti civilizacijom ljubavi

O Božiću 1998. – u godini Boga Oca – u pripremi na Veliki jubilej godine 2000., istaknuta je poruka: Bog nas ljubi. Bog je naš Otac. Bog Otac darovao nam je svoga jedinorođenoga Sina Isusa Krista. U Isusu Kristu postali smo sinovi i kćeri Božje, a međusobno braća i sestre. Bog nas poziva na ljubav u dvostrukom smjeru: na ljubav prema Bogu i na ljubav prema ljudima, našoj braći i sestrama, jer smo svi sinovi i kćeri Boga Oca. Ta ljubav je sažetak moralnog života vjernika. Ona ima u Bogu svoj početak i završetak.

»U susret Ocu ne možemo ići sami. Trebamo biti u društvu sa svima koji su članovi 'Božje obitelji'. Da bismo se pravo pripremili na Jubilej, trebamo se otvoriti prihvaćanju svake osobe. Svi su naša braća i sestre, jer su sinovi i kćeri istog Oca nebeskoga«, podsjetio nas je Sveti Otac u homiliji na prvu nedjelju došašća ove godine.

O, da bi nas ovaj Božić usmjerio čvrstim i sigurnim koracima prema onoj »civilizaciji ljubavi« o kojoj je u svetoj božićnoj noći godine 1975. proročki govorio papa Pavao VI., a koju je u svojim govorima i porukama sveobuhvatno obradio papa Ivan Pavao II. On poručuje: »Na krizu civilizacije treba odgovoriti civilizacijom ljubavi, utemeljenoj na općim vrednotama mira, solidarnosti, pravednosti i slobode, koje u Kristu nalaze svoje puno ostvarenje« (*Tertio millennio adveniente*, 52).

Podsjećajući da je Isus došao siromasima navješćivati Evanđelje (usp. *Mt* 11,5), Papa želi odlučnije naglasiti povlaštenu opciju Crkve za siromahe i one s rubova društva (usp. *Tertio millennio adveniente*, 51). U tom smislu, razumljiva je hitnost kojom kršćani trebaju upozoriti na prilike u kojima je gaženo ili povrijeđeno dostojanstvo ljudske osobe zbog nepravde ili bijede, ili zbog zahtjeva koji su neostvarivi u okolnostima njihova života. Kristovi vjernici pozvani su promicati civilizaciju ljubavi.

2. Šutnja i govor Crkve

U našoj se Domovini u posljednje vrijeme na više mjesta spominjala šutnja Crkve, i to začudo u mjesecima kad smo još svi pod dubokim dojmovima nezaboravnoga pohoda svetoga oca Ivana Pavla II. Hrvatskoj, u vremenu kada je po njemu tolikim govorima i porukama Crkva progovorila s najvišega svog vrha.

Takav prigovor o šutnji Crkve traži da Crkva jasno kaže o kojim temama želi šutjeti jer nisu pod njezinom neposrednom kompetencijom, a o kojima želi govoriti jer dotiču njezino poslanje. Crkva nije pozvana organizirati ni politički, ni gospodarski život naroda. Stoga se Crkva, slijedeći nauk Drugog vatikanskog koncila i smjernice papâ, ne treba i ne želi svrstati, ni uvući, ni umiješati s bilo kojom političkom strankom. Radi se, naime, o šutnji Crkve kad je riječ o neposrednim političkim svrstavanjima, a o govoru kad su u pitanju etička načela na kojima se temelje socijalne, političke i druge odluke. Crkva je pozvana dati smjernice za orijentiranje kršćanskih zajednica osobito kad je riječ o životu i zaštititi ljudskoga života od začeca pa do naravne smrti, o obitelji, radu, odgoju, školstvu, zdravstvu...

U ovo se vrijeme u našem hrvatskom društvu osjeća potreba za jasno izraženim etičkim načelima jer smo okruženi ponašanjima koja ne dovode u pitanje opstojnost Crkve kao takve, nego opstojnost kršćanskog morala i evanđeoskih vrjednota. Na kraju, takvo ponašanje i praksa

dovode u pitanje građanski moral koji je u temeljima svakoga demokratskog društva. U pitanju je politička etika koja dovodi do rizične točke društvenu ravnotežu u našoj mladoj državi.

Imamo u vidu da je hrvatski narod u ovom desetljeću ostvario svoju vjekovnu težnju: hrvatsku državu. Ljubav prema hrvatskome narodu, hrvatskoj državi i svim njezinim građanima potiče nas da odgovorno upozorimo na neke poteškoće, jer ozbiljno uzimamo ono što nam je rekao Papa u splitskoj zračnoj luci: »Zalaganjem svih moguće je nastaviti nimalo laku demokratizaciju društva i njegovih građanskih ustanova.« Imamo u vidu i da je iza nas teško nasljeđe komunističkog režima, zatim nedavni rat sa svojim posljedicama na raznim područjima, te tranzicijski proces koji je izvršen u nepovoljnim ratnim prilikama. Međutim, sve to nas ne oslobađa od odgovornosti pred sadašnjošću i budućnošću.

3. U pitanju je društveni moral

Kratko rečeno, Crkva ne smije štetiti jer je u pitanju društveni moral. Nije u pitanju sloboda Crkve, u pitanju je sloboda čovjeka; nije u pitanju budućnost Crkve, u pitanju je budućnost države i društva. To pokazuju mnoge pojave, a ovdje naznačujem neke:

1. U suočavanju pojedinaca i skupina prečesto se sve svodi na odnos prijatelj – neprijatelj, gdje je u prijatelja sve u redu, u neprijatelja ništa ne valja. Onaj tko pobijedi smatra se ovlaštenim da odlučuje samo zato što je pobijedio, ne obazirući se na razloge i argumente drugoga;

2. U međuljudskim odnosima zavladao je zakon mita, koji je dobio tehnički termin provizija. To je postala prava rak-rana koja ruši zakonitost i pravne odnose u našem društvu. Gdje su tu kršćanska načela? Katolik koji daje ili prima mito griješi pred Bogom i ljudima;

3. Pad osjećaja za zakonitost u savjestima i odnosima mnogih građana Hrvatske dovodi do rizične točke pravdu i mir u našoj Domovini. Ugovori se slabo izvršavaju, tako da u gospodarstvu mnogi mnogima duguju. Naše sudstvo kao da ne čini dovoljno u obrani svojih građana, općeg dobra i zakonitosti;

4. U privatizaciji, tzv. društvenih dobara, kao da se išlo u prilog uskog sloja pojedinaca, nekada i pomoću raznih problematičnih povlastica, što bi zbog društvenog zdravlja

bilo dobro preispitati s moralnog vidika, došlo je do neproportionalnog bogaćenja pojedinaca i sve većeg siromašenja srednjeg sloja. Crkva nije protiv bogatstva koje je časno, radom stečeno. Ali ono što se dobilo na drugi način, redovito se ne cijeni i olako otuđuje. U tranziciji došla je u krizu socijalna dimenzija hrvatskog društva i države, što se osobito pokazuje u nezaposlenosti, školstvu, zdravstvu i položaju umirovljenika. A tu najviše trpe naša djeca i mladi, bolesnici i starije osobe;

5. I napokon, u našoj se sredini sve više nameću načini ponašanja iz komunističkog režima. To govori koliko nas je duboko zahvatio taj mentalitet. Interesi pojedinih skupina ili političkih organizacija žele se poistovjetiti s interesom nacije, što može imati negativne posljedice za unutardržavni mir. Često loše djeluju službe nadzora, a kontrole se može bojati samo onaj tko štiti nečiste osobne ili skupne interese. Ne očituje se dovoljna spremnost za transparentnost i suočenje s istinom, bez obzira na to s koje strane dolazi, već se stvara psihoza neprijateljstva.

Nije ovo vrijeme nezainteresiranosti, šutnje ili mirne neutralnosti. Ovo je vrijeme kad treba poticati i raditi na moralnoj obnovi.

4. Zauzimanje za društvene krjeposti

Promicanje mira i pomirenja u hrvatskom društvu i u našoj državi osjećamo kao hitnu zadaću. Kultura dijaloga, usuglašavanja stavova i međusobnog poštivanja neka zavlada u odnosima između pojedinaca i skupina u našem društvu.

Pred naše društvo, ako želi obnovu, postavlja se hitan zadatak novoga pristupa zakonitosti. Odgoj savjesti za zakonitost put je u demokraciju. »Cijena je demokracije velika«, rekao nam je Sveti Otac u Splitu i nastavio: »Novac kojim se plaća ta cijena izrađuje se od plemenitih kovina čestitosti, razboritosti, poštivanja bližnjega, požrtvornosti, strpljivosti. Misliti da se ta cijena može platiti nekim drugim novcem, znači izvrgnuti se opasnosti pada pod stečaj.«

Mi smo dugo bili bez vlastite države te smo dobro razvili osjećaj za nezavisnost i potrebu za vlastitom državom. Međutim, u našem društvu osjeća se nedostatak osjetljivosti za opće dobro, pravednost, odgovornost, društveno poštenje, korektan odnos prema državnim ustanovama... Stoga je potrebno na svim razinama i područjima izgrađivati građanske krjeposti.

U apostolskom pismu o pripremi Jubileja godine 2000. Papa izričito kaže: »Mora se, štoviše, reći da je zauzimanje za pravdu i mir u svijetu kakav je naš, označen tolikim konfliktima i nepodnošljivim društvenim i ekonomskim nejednakostima, svojstveni oblik pripreme i slavljenja Jubileja« (*Tertio millennio adveniente*, 51).

Ovu poruku, koja je namijenjena u prvom redu vjernicima, pišem pred Božić, blagdan na koji Crkva naviješta »dobrostitivost i čovjekoljublje Spasitelja našega, Boga« (*Tit* 3,4). Ta ljubav Božja odgaja nas da razumno, pravedno i pobožno živimo te da revnujemo oko dobrih djela u sadašnjem svijetu iščekujući blaženu nadu i očitovanje slave velikoga Boga i Spasitelja Isusa Krista (usp. *Tit* 2,11-14). Utjelovljenje Sina Božjega objavljuje Božje čovjekoljublje. U Isusu Kristu postali smo sinovi i kćeri zajedničkoga nam Boga Oca. Taj novi odnos i zajedništvo između Boga i ljudi poziva nas i na novi odnos prema čovjeku. Ne treba gubiti nadu. Božje zajedništvo s čovjekom zalog je naše nade. Ima puno razloga za nadu u našem hrvatskom društvu. Vjernike katolike, a posebno naše mlade stručnjake, pozivam na odgovorno i složno zalaganje za opće dobro bez obzira na to u kojim se političkim skupinama nalaze.

Neka božićni dani koji su pred nama budu blagoslovljeno blagdansko vrijeme u kojem ćemo ispitati svoj odnos prema općemu dobru i svoje zauzimanje za najpotrebnije u našoj sredini. Danas s pouzdanjem upiremo pogled u novoga blaženika, mučenika kardinala Alojzija Stepinca. On je živio u teškim vremenima. U tami, bio je pouzdano svjetlo za svoj narod. A sada, kako nam je rekao Sveti Otac u Mariji Bistrici, »svojim ljudskim i duhovnim životnim putem blaženi Alojzije Stepinac svojem narodu pruža svojevrsni kompas da bi se znao orijentirati«. Zazivam njegovu hrabrost i mudrost na sve da bi se znali pravo založiti za dobro čovjeka, a na slavu Božju.

KRŠĆANSKA NADA
– DAR KRISTA
USKRSLOGA

Uskrs, 1998.

1. Nada ne postiđuje

»Uskrsnuo je Krist, nada moja« – tako pjeva Crkva na Uskrs. Gospodinovo uskrsnuće temelj je naše vjere, jer da Krist nije uskrsnuo, uzaludna bi bila vjera naša (usp. *1Kor* 15,14). Ono je istodobno i temelj naše nade, jer kao što je Krist uskrsnuo, prvina usnulih, tako ćemo i mi uskrsnuti (usp. *1Kor* 15,20-22). »Nada pak ne postiđuje. Ta ljubav je Božja razlivena u srcima našim po Duhu Svetom koji nam je dan« (*Rim* 5,5).

Onaj koji je uskrsnuo, obećao je, i On ostaje vjeran. Njegovo obećanje, a ne pouzdanje u vlastite sposobnosti, razlog je naše nade. Čovjek sam sebe ne može spasiti. To znači da naša budućnost nikada nije posve u našim rukama. Katekizam Katoličke Crkve podsjeća nas da »čovjek ne može u potpunosti odgovoriti božanskoj ljubavi vlastitim snagama« (*KKC*, 2090). Kršćanin u Božjem obećanju i u Kristovu uskrsnuću nalazi izvor i oslonac za vlastitu nadu.

Nada je dar Duha Svetoga ponuđen svakom čovjeku koji se u vjeri otvara Kristu, Božjem Sinu. Ovom daru treba posvetiti osobitu brigu, posebno u današnjem vremenu kada mnogi ljudi, a i nemali broj kršćana, lutaju između obmane o neograničenoj sposobnosti samoostvarenja, te napasti koja ih vodi do pesimizma zbog iskustva čestih razočaranja i neuspjeha. Čovjek se treba osloboditi iluzije da je u vremenu moguće konačno spasenje. Ono nije moguće ni u povijesnom, ni u kozmičkom vremenu, nego u vječnosti.

2. Kršćanska nada je krjepost čovjeka-hodočasnika

Duh Sveti je dar koji nas obasiplje pravom nadom. Nada, zajedno s vjerom i ljubavlju, ima temeljnu ulogu u kršćanskom životu. Kršćanska pak nada, tipična je krjepost čovjeka-hodočasnika koji, iako po vjeri poznaje Boga i poziv na vječni život, još nije došao do blažene vizije. Nada mu pomaže da na stanovit način već u ovom životu prijeđe »iza zavjese«, kako bi to rekla poslanica Hebrejima (usp. 6,19). Bitan vid te krjeposti je eshatološka dimenzija. Za one koji posjeduju vjeru u Božju Riječ koja odzvanja u Kristu, već se počela ostvarivati vječnost. Dapače, za njih je vječnost već ostvarena u temeljima, što je u stvari: prisutnost Duha Svetoga u ljudskoj povijesti.

Duh Sveti je zalag naše buduće baštine. U ovozemnom kršćanskom životu početak je vječnoga života. Tako kršćanska nada nije samo sigurnost, nego i predokus buduće stvarnosti. Drugim riječima, vječnost je prisutna u svakom trenutku našega života. Kršćanin treba živjeti i činiti ono što će opstati ne samo pred sudom budućnosti nego i pred sudom vječnosti. Nadati se u kršćanskom smislu znači ne težiti za nečim čega još nema, nego živjeti ono što je već tu, to jest htjeti u potpunosti postati ono što već po Božjem, stvoriteljskom i otkupiteljskom naumu i obećanju jesmo. A to se može reći i riječima: Ne težiti samo da imamo više, nego nastojati da budemo više. Kršćanska nada ne odvodi

nas od nas samih prema traženju sreće i spasenja, nego nas vraća samima sebi pomažući nam da po milosti rastemo do punine Božjeg obećanja.

3. Duh Sveti je jamac naše nade

Nada koju je u kršćanskoj duši pobudio Duh Sveti ima i jednu kozmičku dimenziju. Uključuje zemlju i nebo, poznato i nepoznato, jer – kako piše sveti Pavao – stvorenje sa svom žudnjom iščekuje objavljene sinova Božjih (usp. *Rim* 8,19). Kršćanin je svjestan poziva što ga ima čovjek i svemir, te zbog toga s ozbiljnom nadom gleda na smisao i ljudi i svijeta koji prolaze kroz nevolje živeći u vremenu. U nemoćima i poteškoćama svakidašnjeg života Duh Sveti dolazi u pomoć našoj slabosti. »Doista ne znamo što da molimo kako valja, ali se sam Duh za nas zauzima neizrecivim uzdasima« (*Rim* 8,26).

Duh Sveti nas oslobađa od iluzija i stranputica na putu spasenja, a srce nam upravlja prema pravom cilju života. On nas oslobađa od pesimizma i nihilizma, tih podmuklih napasti, osobito za one koji ne polaze od pretpostavke vjere ili barem ozbiljnog traženja Boga.

Kršćanska nada pomaže vjerniku da ne ispusti iz vida posljednji cilj koji daje smisao i vrijednost čitavom njegovu životu, a otvara mu čvrste i duboke razloge za svakidašnje zalaganje u preobrazbi ovozemnih stvarnosti kako bi ih što više uskladio s Božjim planom.

Duh Sveti, dar Krista Uskrsloga, jamac je i naše nade, ali i naše baštine. Na tome se temelji kršćanski optimizam o smislu svijeta, o čovjeku koji se može spasiti u svim vre-

menima, pa i onim najtežim, o hodu čovječanstva i svemira prema potpunoj proslavi Krista Gospodina i danu konačnog otkupljenja.

4. Crkva – savjest društva

Vjernicima u Hrvatskoj potreban je novi navještaj kršćanske nade. Svjedoci smo širenja ozračja beznađa u hrvatskom društvu. Iza nas je teško doba komunističkog totalitarizma, razdoblje buđenja novih nada koje je donijelo oslobađanje od hegemonističkog režima i ostvarenje vlastite države, zatim vrijeme domovinskoga ratnog stradanja, žrtava i rana. Sada pak kao da mnogi upadaju u neku duhovnu prazninu. Sadašnje prilike najviše osporavaju naši mladi svojim ponašanjem, stavovima i ispadima. Oni na taj način upućuju hitan poziv, nama starijima i odgovornima, na promjenu i obnovu.

Svjesni smo da su se, gledajući globalno, u Hrvatskoj dogodile velike stvari. Uspostava države s potrebnim ustanovama program je koji traži vrijeme, ljude, znanje i iskustvo. Međutim, to nas ne smije uspavati i ostaviti nam pogled okrenut prema prošlosti. Trebamo gledati u budućnost. Crkva osjeća da ne smije šutjeti. Ona je svjesna da – poslušna Evanđelju, a iz ljubavi prema hrvatskom narodu i svim građanima naše Domovine – treba biti savjest u društvu u kojem djeluje.

Čini nam se da je duhovna praznina posljedica nastojanja koja su nekim ovozemnim stvarnostima pridavala i religijsku dimenziju, a k tomu i neodgovorna obećanja, pa i neopravdana povjerenja. Zabrinjava nas što se gubi povjerenje prema državnim i lokalnim ustanovama, te uprav-

no-pravnom sustavu, a sve se više vjeruje u posredništva, preporuke i poznanstva. Zapažamo da se u javnosti stvara neki osjećaj nepovjerenja prema inozemnim ustanovama i nastojanjima, a da se otvoreno ne analiziraju uzroci i razlozi tih situacija. Takva javnost naciju može dovesti do bolesnog stanja. U isto vrijeme sa žalošću primjećujemo da moralni poroci »Zapada« osvajaju naše prostore, kao, primjerice, droga. Mnogi naši gradovi i mjesta su bez primjerenog zakonodavstva i bez službe učinkovitog nadzora nad lokalima u kojima se maloljetnicima nudi alkohol i druga pogubna sredstva.

Ti i drugi razlozi uzrok su duhovne praznine i beznađa što ima svoj posebni izražaj u zemljama postkomunizma, a o čemu češće govori papa Ivan Pavao II. Ovime se ne želi nikoga suditi, nego sve, a posebno odgovorne, pozvati na budnost, promjenu i obnovu. Crkva govori i u ime onih čije se riječi ne čuju, ili se ne žele čuti. Ovdje mislim u prvom redu na roditelje koji strepe za budućnost svoje djece.

5. Bog budi nove nade

Svi smo pozvani da se što više otvorimo kršćanskoj nadi, tom izvrsnom i nezasluženom daru Krista Uskrsloga. Naša je nada često manjkava. Nestrpljiva nas očekivanja zatvaraju u sebičnost naših želja. Očekujući od čovjeka ono što je njemu nemoguće, to jest što ne može sam postići ili dati, mnogi su se razočarali, ne pomislivši da je ono što je ljudima nemoguće, Bogu moguće.

Bog, živi i istiniti, spušta se do nas, njegova vječnost ulazi u naše vrijeme. Čovjekovo vrijeme je i vrijeme Božjeg milosrđa i spasenja. U čovjekovo izgubljeno vrijeme ulazi vrijeme Kristova opraštanja i mira. Vrijeme Duha Svetoga puno je djelotvornog strpljenja u kojem Bog milošću obnavlja svoja stvorenja i budi nove nade, da bi čovjek – kako bi to rekao Sveti Otac – prešao prag nade.

Neka dar Duha Svetoga u nama ojača nadu vječnih dobara i učini da nam već u sadašnjem životu klije sjeme konačnoga spasenja.

BOŽIĆ JE OČITOVANJE
BOGA KOJI JE
ZA ČOVJEKA
I S ČOVJEKOM

Božić, 1997.

1. Božić je Božje opredjeljenje za čovjeka

Pred nama je svetkovina Rođenja Gospodinova. To je blagdan ljudske blizine i topline obiteljskog doma. Božić je navještaj Boga koji se u svom Sinu Isusu Kristu objavljuje kao čovjekoljubac. »Kad se pojavila dobrotivost i čovjekoljublje Spasitelja našega, Boga, on nas spasi ne po djelima što ih u pravednosti mi učinismo, nego po svojem milosrđu« (*Tit* 3,4-5). Božić je očitovanje Boga koji je u Isusu za čovjeka i s čovjekom. To je konačno Božje opredjeljenje, to je i poziv čovjeku na nov odnos prema svakom čovjeku.

Bog svemogući i vječni, koji je nad svime, od početka se zauzeo za čovjeka koji je vrhunac i dovršenje stvaranja. Bog se spustio do čovjeka i htio od njega učiniti sugovornika, jedno »ti« koje je sposobno za dijalog. Bog se povezao s čovjekom na divan i nepredvidiv način time što je učinio da se Isus rodi na zemlji kao ljudsko biće, koje ima u sebi svu puninu božanstva.

I još više: Božja prisutnost u čovjeku dogodila se u okolnostima ljudske svakidašnjice pritisnute krutošću i hladnoćom ljudskoga srca. Bog je toliko privržen čovjeku da je htio biti s čovjekom ne samo u sretnim nego i u nesretnim trenucima njegove povijesti. Značenje Isusove prisutnosti među nama je ovo: On je Bog s nama. On je Bog naše povijesti, našeg iskustva i naše zbilje, Bog u radosti i nadi, žalosti i tjeskobi ljudi našeg vremena.

Božić je u prvom redu očitovanje Božje ljubavi prema ljudima i program otkupljenja čovjeka koji još nije do kraja dovršen. On iščekuje svoje dovršenje na kraju vremena. Božić je polazište od kojega se, gledano tjelesnim očima i u našoj povijesnoj stvarnosti, može promatrati prava slika Božja po kojoj je čovjek na početku stvoren. Ta slika je Isus, Sin čovječji i Sin Božji. U Božiću se jasno očituje Božja blizina i privrženost čovjeku. U Božiću ljudska povijest boli i trpljenja, ranjena grijehom i smrću, po Isusu postaje povijest spasenja za čovjeka.

2. Božićni poziv na solidarnost

Promatrajući otajstvo Božića, betlehemske Djeteta rođeno za nas, Sina Božjega koji nam je darovan, pitamo se: Koja je danas snaga tog otajstva, na koji način ono u naše vrijeme i u našoj sredini pokazuje i ostvaruje Kristov put prema čovjeku? Može se reći da je Kristov put prema čovjeku u Hrvatskoj danas označen: odgovornom solidarnošću sa svakim građaninom naše zemlje, navještajem evanđeoskog siromaštva kao jednog od bitnih uvjeta solidarnosti i pomirenja.

Iz Božića za kršćane izvire poziv na solidarnost u svim pravcima svakidašnjeg života. Nagle promjene političkog i gospodarskog sustava omogućile su brzo bogaćenje pojedinaca i sve veće siromašenje brojnih građana. Na djelu je grijeh struktura što su ih omogućili zakoni i propisi, kojima prvotni cilj nije bio opće dobro čovjeka i zajednice. Svima koji u Hrvatskoj slave Božić, i svim građanima dobre volje poručujemo: Božić je blagdan čovjeka, jer je radi nas ljudi i radi našega spasenja Sin Božji sišao s nebesa. Čovjek je vrhovna vrijednota iznad svih ovozemnih vrijednota. Čovjekov put do Boga je čovjek. Naš se Gospodin poistovjećuje s čovjekom najmanjim i najsiromašnijim: »Što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!« (*Mt* 25,40).

Čovjek je i put Crkve, kako nas uči sveti otac Ivan Pavao II. Stoga Crkva, prosvijetljena otajstvom Božića, poziva

na solidarnost s mladim ljudima koji završavaju školovanje, a ne vide mogućnost zaposlenja, s radnicima koji su pod pritiskom otpuštanja s posla ostavljeni na milost i nemilost novih gospodara, s majkama i očevima koji svojim radom ne mogu osigurati potrebna sredstva za život svojih obitelji, s umirovljenicima, izbjeglicama, prognanicima i povratnicima. Ovo je naše društvo, koje je tranziciju provodilo u prilikama kad je pozornost bila usredotočena na ratna događanja, u ovom poslijeratnom vremenu pozvano hitno preispitati teške socijalne prilike u kojima se našao velik dio pučanstva, osobito u našim gradovima.

Navještaj Božića stavlja pred nas aktualnost evanđeoskog siromaštva – na koje su pozvani svi kršćani: pojedinci, obitelji i zajednice – kao jednog od bitnih uvjeta solidarnosti. Živjeti evanđeosko siromaštvo znači biti slobodan u odnosu na svoja dobra (gospodarska, kulturna, profesionalna i druga) i znati ih dijeliti. Ali to znači i biti za siromašne, to jest biti na njihovoj strani u jednom povlaštenom kulturnom i djelatnom izboru, koji nikoga ne privilegira niti ikoga zapostavlja, ali koji prvotnu pozornost posvećuje onome koji je u potrebi. Biti sa siromašnima znači, koliko je moguće, iznutra razumjeti i shvatiti uvjete i prilike u kojima se nalaze oni kojima nedostaju osnovna sredstva za život: od kruha do rada, od razumijevanja do zdravlja.

3. Božićni dar mira i pomirenja

Isusovo rođenje obnavlja sve stvoreno. Božić naviješta mir ljudima, miljenicima Božjim. U ovo poratno vrijeme promicanje mira i pomirenja zadatak je svakoga građanina naše Domovine. O pomirenju se u našoj javnosti dosta govori. Promicanje pomirenja spominje se kad je riječ o odnosu između vjera i religija, naroda i etničkih zajednica. Ovdje želim naglasiti važnost novih odnosa između skupina i zajednica u našem hrvatskom društvu. Dijalog, tolerancija, uvažavanje demokratskih procedura, ublažavanje radikaliziranih društvenih odnosa, nastojanje oko širokog usuglašavanja, stavljanje općeg dobra iznad uskih stranačkih, grupnih i lokalnih interesa – novo je ime za pomirenje u današnjoj Hrvatskoj.

Božje opredjeljenje za čovjeka koje se najsnažnije očituje u Božiću daje nam snagu da u tom svjetlu razmišljamo našu osobnu, društvenu, političku i crkvenu stvarnost, te da u betlehemskom Djetetu nađemo nove snage za hod u budućnost. Mi koji slavimo Božić jedni drugima čestitamo novost života za sve. Božić je milost više negoli jednostavan moralni poticaj. Božić je nazočnost Onoga koji nam daje snagu u svakidašnjem djelovanju. Prihvatiti betlehemsko Dijete u svoje kuće znači istodobno otvoriti vrata čovjeku, na što nas poziva Sveti Otac u pripremi na Veliki jubilej kršćanstva, jer čovjek je put Crkve.

POGOVOR

Prof. dr. Stjepan Balaban

Zagrebački nadbiskupi uvijek su imali značajnu ulogu

U povijesti Crkve i društva u hrvatskome narodu zagrebački nadbiskupi uvijek su imali značajnu, a često i odlučujuću ulogu. Povijest je zabilježila njihova zauzimanja i ostvarenja na kulturnom, prosvjetiteljskom, nacionalnom i nadasve na vjerskom području. Od sredine 30-ih godina dvadesetog stoljeća posebno mjesto u hrvatskoj povijesti zauzimaju trojica zagrebačkih nadbiskupa i hrvatskih kardinala: Alojzije Stepinac, Franjo Šeper i Franjo Kuharić. Svaki je od njih na svoj specifičan način utjecao na razvoj Crkve i društva u hrvatskome narodu u dvadesetom stoljeću. Sva trojica su djelovala u komunističkom sustavu, u kojem su se odvažno i hrabro borili za slobodu vjere, za ljudska prava, ali i za nacionalni identitet hrvatskog naroda u tim za Crkvu i narod teškim vremenima.

Sadašnji nadbiskup i kardinal Josip Bozanić imenovan je za zagrebačkog nadbiskupa (1997. godine) u slobodnoj državi Hrvatskoj, u novim okolnostima kako za Crkvu tako i za hrvatski narod. Prije toga kao krčki biskup i član Hrvatske biskupske konferencije bio je aktivan u radu s vjernicima laicima (Predsjednik Vijeća za laike HBK-a), a kao član Hrvatske biskupske konferencije bio je zapažen u različitim aktivnostima koje su obuhvaćale odnose Katoličke Crkve i hrvatske države, posebno pregovore između države i Crkve. S pravom je nakon njegova imenovanja za zagrebačkog nadbiskupa hrvatska crkvena i društvena javnost očekivala njegov aktivan angažman u odnosu na brojna pitanja i probleme s kojima se susretalo hrvatsko tranzicijsko društvo. Stoga su njegove poruke, pastirska pisma i homilije u pravilu u hrvatskoj javnosti i medijima bile popraćene brojnim i različitim reakcijama i komentarima. To se posebno

odnosi na *božićne i uskrсне poruke*, koje su s nestrpljenjem očekivane i u pravilu u medijima dobile važno mjesto.

Za razliku od drugih pastoralnih pisama i homilija, koje se objavljuju ili izgovaraju u nekim posebnim prigodama, božićne i uskrсне poruke pojavljuju se u »pogodnom« crkvenom i društvenom trenutku, tj. u vremenu prije Božića i Uskrsa, kada je i crkvena i društvena javnosti »osjetljivija« i »otvorenija« za takve poruke crkvenih predstavnika.

Budući da *socijalni govor Crkve*, koji se temelji na socijalnome nauku Crkve, a kojim govore crkveni predstavnici, u hrvatskome javnom diskursu još uvijek, nažalost, nije prihvaćen kao legitiman, kao što je to slučaj u europskim zemljama s demokratskom tradicijom, pojedini su dijelovi poruka bili izvlačeni iz konteksta crkvenoga govora i često dobivali isključivo političku konotaciju u odnosu na konkretne crkvene i društveno-političke prilike.

Naslov knjige, *Čovjek, Crkva i Domovina u otajstvu Uskrsa i Božića*, odgovara temeljnoj nakani koja je vodila zagrebačkog nadbiskupa Josipa Bozanića u pisanju božićnih i uskršnjih poruka, a to je konkretizirati kršćansku poruku u konkretnome hrvatskom društvu. Uz uvod, knjiga donosi 12 božićnih i 12 uskršnjih poruka. Riječ je o svim božićnim i uskršnjim porukama od vremena preuzimanja Zagrebačke nadbiskupije (prva je za Božić 1997.) do uključivo poruke za Uskrs 2009. godine. Poruke u knjizi nisu poredane kronološkim redom objavljivanja, već obrnuto, od zadnje objavljenje (Uskrs 2009.) prema prvoj objavljenoj (Božić 1997.). Značajka poruka jest da je svaka od njih smještena u crkveno-društveni kontekst vremena u kojemu je nastala i kao takva nudi pogled zagrebačkog nadbiskupa na crkvenu i društvenu situaciju u Hrvatskoj. Ako bismo sadržajno željeli izvući temeljnu nit poveznicu, usudio bih se tu poruku sažeti u dva naslova. Glavni sadržaj božićnih poruka jest čovjek u crkvenome i društvenome životu: *Čovjek je u središtu*. Uskrсне poruke hrvatskoj crkvenoj i društvenoj

javnosti nude nadu koja proizlazi iz vjere. Stoga i naslov: *Kršćanstvo nudi nadu*.

Objavljivanjem božićnih i uskrsnih poruka zagrebačkog nadbiskupa i kardinala Josipa Bozanića dobivamo mogućnost iznova čitati i proučavati pojedine poruke i, iz određene vremenske distance, o njima donositi svoj sud i to u odrednicama crkvenosti, društveno-političke zbilje i osobito u odnosima čovjek – društvo, Crkva – društvo.

Knjiga je namijenjena prije svega hrvatskim vjernicima, članovima Crkve, koji žele aktivno sudjelovati u zbivanjima hrvatskoga crkvenog i društvenog života. Knjiga je nadalje namijenjena svim hrvatskim građanima dobre volje, kojima je »na srcu« opće dobro hrvatskog naroda i hrvatske države i koji se žele riješiti ostataka bivšega komunističkog mentaliteta, ali i hrvatskog sindroma »mentaliteta podložnosti«, koji su uzrokom brojnih prošlih kao i sadašnjih »krivudanja« i nesnalaženja kako »hrvatskih elita« tako i običnih ljudi.

Knjiga je napose namijenjena svim pozornim analitičarima hrvatskog društva, koji su se kadri izdići »iznad uobičajene« i od medija jednostrano »obojene« te za određene *skrivenne ciljeve i interese* »iskonstruirane« slike hrvatskog društva.

Čovjek je u središtu

Božićne poruke zagrebačkog nadbiskupa pod različitim vidovima obrađuju probleme i poteškoće čovjeka u hrvatskom društvu. Društvenoj javnosti najpoznatija je prva iz 1997. godine upravo po izrazu *grijež struktura*. Pod izrazom *grijež struktura* nadbiskup Bozanić ukazuje na puno širi i sveobuhvatniji problem u Hrvatskoj nego što je to sa strane političke i pogotovo medijske javnosti bilo tada shvaćeno i u hrvatskoj javnosti protumačeno. Riječ je o naslijeđenu mentalitetu iz komunističkog razdoblja, koji priječi razvoj istinske demokracije u Hrvatskoj. Crkva u Hrvatskoj ne smije šutjeti u pitanjima

koje se odnose na njezino poslanje. Ne može biti ravnodušna prema krizi društvenog morala, koja se u Hrvatskoj očituje u negativnim pojavama: zakon mita, pad osjećaja za zakonitost, privatizacija s moralnoga gledišta, kriza socijalne dimenzije hrvatskog društva, komunistički mentalitet (Božić 1998.). Uz ukazivanje na negativne pojave kao što je relativiziranje temeljnih ljudskih i nacionalnih vrednota, kao i bolna činjenica da je u hrvatskom društvu narušeno povjerenje, nadbiskup Bozanić traži pozitivan pristup, kojim je moguće graditi bolju budućnost. Prigodom Jubileja 2000. godine poziva na čišćenje memorije, tj. oprostiti i tražiti oprost (Božić 1999.), a u poruci za Božić 2000. godine poziva na ljudsku i kršćansku solidarnost, na koju nas Bog potiče. Za Božić 2001. godine u središte svoje poruke stavlja dijete. Hrvatsko društvo slabo prihvaća djecu, što je vidljivo pri zapošljavanju žena i posebno u odnosu na demografsko pitanje. Crkva ohrabruje obitelji s brojnou djecom, a hrvatsko društvo poziva da se ne zatvara djetetu. Hrvatskomu društvu su potrebni ljudi dobre volje. Treba se okrenuti mladim ljudima, koji će znati čuvati i razvijati hrvatsku kulturu i nacionalni identitet i to kao zajedničko dobro (Božić 2002.). Kršćane poziva da se ne boje, jer su kao kršćani dužni uključiti se u oblikovanje hrvatskog društva, stvarajući pozitivno i poticajno ozračje (Božić 2003.), a godinu dana kasnije (Božić 2004.) poziva na solidarnost i proziva »pošast korupcije«. U Hrvatskoj se tiho i sustavno ugrožava ljudsko dostojanstvo, a propalu komunističku ideologiju zamjenjuje ideologija liberalizma, po kojoj se sve više ravna javni život (Božić 2005.). Ukazujući na problem »krivotvorenja izjava crkvenih službenika« u javnosti, postavlja pitanja kršćanima kako prihvaćaju utjelovljenog Boga u osobnome a kako u javnome životu (Božić 2006.), a godinu dana kasnije (Božić 2007.) poziva kršćane na prakticiranje kršćanske ljubavi, jer u Hrvatskoj nitko ne smije ostati bez najpotrebnijega. U vremenu krize i nesigurnosti u svijetu kardinal Bozanić ukazuje na

uporišta i prave vrijednosti: obitelj, zajedništvo, solidarnost, vjera, nada (Božić 2008.).

Jednom riječju, nadbiskup se preko brizantnih i aktualnih tema obraća hrvatskoj crkvenoj i društvenoj javnosti; svakomu čovjeku, neovisno o njegovoj društvenoj poziciji, te kritičko-proročki ukazuje prije svega na svojevrsna društvena i politička skretanja, koja su u konačnici protiv čovjeka i općeg dobra u Hrvatskoj.

Kršćanstvo nudi nadu

U vremenima širenja beznađa i porasta nepovjerenja zagrebački nadbiskup uskrsnim porukama poziva na susret s kršćanskom nadom, koja se temelji na Isusu Kristu uskrsnu-lome i na prisutnosti Duha Svetoga. Hrvatskoj je potreban novi navještaj nade, koji će potaknuti ljude na pogled prema budućnosti i na nov iskorak prema društvu povjerenja (Uskrs 1998.). Otvaranje budućnosti pretpostavlja suočavanje s proš-lošću, te prema pozivu pape Ivana Pavla II., uključuje čišćenje pamćenja, tj. na ispit savjesti i suočenje s istinom (Uskrs 1999.). Uskrs nas potiče na nadvladavanje straha i na obnovu čovjeka i društva (Uskrs 2000.). Istinska obnova hrvatskog društva pretpostavlja osiguravanje uvjeta za primjeren život, jasnu brigu za očuvanje hrvatskog identiteta, otvoren dijalog i sugla-snost o temeljnim vrednotama društva. Crkva ističe posebno vrednote života i braka, solidarnost, supsidijarnost te posebnu pozornost posvećuje mladeži, koja je u izrazito tešku položaju (Uskrs 2001.). Uskrs je poziv na civilizaciju života, koja se su-protstavlja civilizaciji smrti. Ta je u Hrvatskoj vidljiva u tome što se u ljudima ubija povjerenje, što se uskraćuje mogućnost i radost rada, osobito nemarom onih koji su na vlasti (Uskrs 2002.). U vremenu rasprava o ograničenju rada nedjeljom u Hrvatskoj zagrebački nadbiskup se snažno zauzima za pošti-vanje nedjelje, jer ona oblikuje duhovni identitet hrvatskog naroda (Uskrs 2003.). Prigodom proslave Srednjoeuropskoga

katoličkog dana poziva hrvatski narod da se pod vodstvom Isusa Krista, kao istinske nade, okrenu budućnosti unutar naroda Srednje Europe (Uskrs 2004.), a godinu dana kasnije (Uskrs 2005.), deset godina nakon završetka Domovinskog rata, zagrebački nadbiskup budućnost Hrvatske vidi u Europskoj Uniji. Uskrsna poruka 2006. godine posvećena je Sinodi Zagrebačke nadbiskupije, koja želi otvoriti nove prostore suodgovornosti i prostore nade. Toliko je ljudi u svijetu prikovano na križeve gladi i žeđi, nasilja i ovisnosti, a uskrsna vjera nudi nadu u kojoj će suvremeni čovjek moći pronaći istinu (Uskrs 2007.). U hrvatskom društvu prevladava neodgovorno ponašanje, neka čudna »infantilizacija društva«, koja je povezana s »viktimizacijom«, tj. krivci za našu tešku situaciju su uvijek drugdje. Uskrsli Krist otkriva lice istinske zbilje i nudi nadu koju ne može dati ovaj svijet (Uskrs 2009.). Na kraju (Uskrs 2009.) zagrebački nadbiskup ukazuje na Kristovo uskrsnuće, koje kao radosna vijest mijenja lice povijesti i kao takvo izazov je svijetu u kojemu živimo.

Iz sadržaja ove knjige vidljivo je da se kardinal Josip Bozanić češće poziva na dva autoriteta. To je papa Ivan Pavao II. i blaženi Alojzije Stepinac. Za drugog posjeta Hrvatskoj 1998. godine papa Ivan Pavao II. je rekao: *»Kršćani su u hrvatskim krajevima danas pozvani dati novo lice svojoj domovini, posebno se zalažući da se u društvu ponovno učvrste etičke i moralne vrijednosti.«*¹ Prigodom proglašenja blaženim zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca na Mariji Bistrici 1998. godine, papa je rekao: *»Svojim ljudskim i duhovnim životnim putem blaženi Alojzije Stepinac svojemu narodu pruža svojevrsni kompas da bi se znao orijentirati.«*²

Knjiga u kojoj zagrebački nadbiskup zauzima stav prema aktualnoj društvenoj situaciji, tj. prema hrvatskom društvu

¹ Ivan Pavao II., *Bit ćete mi svjedoci*, KS, Zagreb, 1998., str. 32.

² *Isto*, str. 19.

i državi, u kojoj većina građana pripada Katoličkoj Crkvi, na svojevrsan je način pregled, i u pojedinim segmentima određena kritika odnosa Crkve i države, kršćana i društva u Hrvatskoj u vremenskom razmaku na koji se odnose objavljeni tekstovi.

Kardinal Josip Bozanić poziva na ozbiljnost i dosljednost u poštivanju i provođenju zakona. Veoma oštro ukazuje na opasnost korupcije u hrvatskom društvu, bilo da je riječ o gospodarskoj ili pak o političkoj korupciji. Izravno i neizravno poručuje političarima da je na njima velika odgovornost za budućnost hrvatskog naroda. Zagrebački nadbiskup naime gleda univerzalno, dugoročno i europski, ukazujući političarima da uske stranačke, koalicijske, opozicijske, kratkoročne i druge interese podrede općemu dobru birača koji su im dali povjerenje i građana koje trenutno vode.

Nijednomu zagrebačkom nadbiskupu u 20. stoljeću vrijeme nije bilo »naklonjeno«. Svaki od njih je na svoj način obilježio povijest Crkve u Hrvata i društvena zbivanja u hrvatskome narodu. Tako je i sa sadašnjim zagrebačkim nadbiskupom, kardinalom Josipom Bozanićem, koji je zagrebačku Crkvu uveo u 21. stoljeće. I on se poput svojih prethodnika bori za ulogu i mjesto kršćana i Crkve u hrvatskom društvu, ne zaboravljajući pritom unutarcrkvene prilike, koje se u Hrvatskoj također brzo mijenjaju i obiluju brojnim izazovima i poteškoćama.

U svibnju 2001. godine umirovljeni zagrebački nadbiskup kardinal Franjo Kuharić na Radio Sljemenu govorio je o vjeri kao životnom svjetlu i obvezi i o kršćanima vjernicima u današnjem vremenu, koji pokušavaju biti »svjetlo svijeta« i »sol zemlje« (Mt 5, 13 – 14): *»Dakako, takvi vjernici nailaze na protivljenje, čak i na prezir svijeta. Ismijani su mladi koji čuvaju nevinost braka, prezreni su roditelji koji žive čisti brak po Božjemu zakonu, prezreni su ljudi koji se ne uklapaju ni svojim govorom ni svojim djelima u tzv. 'moderni' stil života. Ali takvi*

mijenjaju svijet, polagano, kao kvasac. Svaki je kršćanin pozvan da na svakom položaju u društvu, na svakom radnom mjestu, u svakom pozivu bude nadahnuće i izvršitelj dobra, svjedok istine i časnog života.»³

Kao neposredan nasljednik kardinala Franje Kuharića kardinal Josip Bozanić hrabro progovara o svim važnijim pitanjima i problemima s kojima se susreće hrvatsko društvo nakon Domovinskog rata i u teškim tranzicijskim vremenima. Njegova riječ i poruka, poput onih njegovih prethodnika zagrebačkih nadbiskupa, ima odjek u hrvatskom društvu. Vremena kao da se ne mijenjaju, jer i danas vrijedi poruka zagrebačkog nadbiskupa Alojzija Stepinca iz 1939. godine koju je izgovorio prigodom blagoslova »Gospodarske sloge«. Ono što je tada rekao, možemo primijeniti i na naše vrijeme: *»Crkva i njezini predstavnici moraju ulaziti u sve faze i u sve sfere ljudskoga života... Ali kao što su Kristu prigovarali i prijatelji i neprijatelji, tako je i s Crkvom. Neki joj zamjeraju ... što se dovoljno ne upušta u vrtlog dnevnih događanja... Drugi opet prigovaraju Crkvi da previše zalazi u zemaljske stvari, da se odviše plete u socijalne, narodne i međunarodne odnose. Baš tako su i Krista optuživali... Ali Krist se nije obazirao na prigovore, dolazili oni s desna ili s lijeva... Stoga se eto i Crkva poput Krista ne može obazirati na prigovore bilo s desna bilo s lijeva.«⁴*

Drugog puta, još bolje, druge pastirske metode nema. Sadašnji zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić tekstovima u ovoj knjizi to potvrđuje.

Stjepan Baloban

³ Kardinal Franjo Kuharić, *S Bogom licem u lice. Razmišljanja o čovjeku*, Glas Koncila, Zagreb, 2002., str. 65.

⁴ Crkva i narod. Govor preuzv. g. Nadbiskupa dra A. Stepinca prigodom posvete doma »Gospodarske Sloge«, u: *Katolički list*, 90(1939), br. 29, str. 353.

KORIŠTENI DOKUMENTI
KAZALO POJMOVA

KORIŠTENI DOKUMENTI

SVETO PISMO

Stari zavjet

Knjiga Postanka

1,2-3	77
1,31	199
2,7	91
4,1	197
15,17ss	77

Knjiga Izlaska

12,29ss	77
20,8	121

Ponovljeni zakon

30,15.19-20	203
-------------	-----

Prva knjiga o kraljevima

8,46	246
------	-----

Psalmi

8,6	115
111,10	226
118,24	170
127,1	43
139,13-14	198

Knjiga Mudrosti

5,23	106
------	-----

Izaija

9,1	39
9,1-2	77
9,5	197
40,1	207

Jeremija

3,25	246
------	-----

Novi zavjet

Evangelje po Mateju

1,20	225
5,21-24	184
11,5	254
11,25	197
25,31-40	127
25,35-36.40	55
25,40	56, 115, 144, 275
25,45	115
27,40	67
27,42	32, 67
27,46	219
28,5	43, 225
28,10	225

Evangelje po Marku

8,33	32
16,1	169
16,6	111

Evangelje po Luki

1,30	225
1,48-49	199
2,6-7	53
2,10	161
2,10-11	233
2,10-12	217
2,14	181, 233
2,20	87
6,40	30
15,17-20	247
23,34	249
24,1	169

Evangelje po Luki

24,5	45
24,13-35	169
24,21	128
24,36	169

Evangelje po Ivanu

1,11	215
2,25	227
3,16	162, 225, 234
8,31-32	209
8,32	229, 245
10,10	121, 189
13,23	68
15,13	189
18,38	209
20,1	68, 169
20,19	169
20,21-23	245
20,26	169

Djela apostolska

2,1	169
2,6	91
10,38	215

Poslanica Rimljanima

5,5	263
5,20	246
6,4	99, 230
8,19	266
8,26	266
8,35.37	29

Prva poslanica Korinćanima

13	153
15,14	263
15,20-22	263
15,42-44	111

Druga poslanica Korinćanima

8,9	55
-----	----

Poslanica Galaćanima

4,4	78
4,4-5	115

Poslanica Efežanima

4,13	121
4,24	92

Poslanica Filipljanima

2,6	183
4,2	17

Poslanica Kološanima

1,23	98
------	----

Poslanica Titu

2,11	161
2,11-14	260
3,4	161, 260
3,4-5	273

Poslanica Hebrejima

6,19	264
------	-----

Prva Petrova poslanica

3,15-16	99
---------	----

Druga Petrova poslanica

1,4	115
-----	-----

Prva Ivanova poslanica

3,1	162
4,9	141
4,20	189

DRUGI VATIKANSKI KONCIL

Lumen gentium

8 248

Dignitatis humanae

1 248

Gaudium et spes

1 127, 140

22 151, 227

30 11

36 10

39 9

50 202

Sacrosantum concilium

106 169

PAPINSKI DOKUMENTI

LAV XIII.

Rerum novarum (1891.)

174

IVAN PAVAO II.

Redemptor hominis (1979.)

14 116

15 226

Sollicitudo rei socialis (1987.)

41 10, 11, 12

Centesimus annus (1991.)

5 11

42 120

Tertio millennio adveniente (1996.)

32 234

33 236

50 246

Tertio millennio adveniente (1996.)

51 11, 254, 259

52 253

Dies Domini (1998.)

30 172

Incarnationis mysterium (1998.)

11 237, 246, 247

Bit čete mi svjedoci (1998.)

55 238

Novo millennio ineunte (2001.)

36 170

57 94-95

Ecclesia in Europa (2003.)

18 129

Ostani s nama Gospodine (2004.)

2 127

BENEDIKT XVI.

Deus caritas est (2005.)

35 110

Sacramentum caritatis (2007.)

72 73

Spe salvi (2007.)

11.12 49

31 61

OSTALI CRKVENI DOKUMENTI

Katekizam Katoličke Crkve

2090 263

Zakonik kanonskoga prava

1247 170

GOVORI/PISMA

Ivan Pavao II.: <i>Govor u Beču</i> , 10. rujna 1983.	153
Ivan Pavao II.: <i>Govor</i> , Krk, 5. lipnja 2003.	131
Ivan Pavao II.: <i>Govor kod predaje vjerodajnica novoga hrvatskog veleposlanika pri Svetoj Stolici</i> , 11. prosinca 2004.	132
J. Ratzinger: <i>Propovijed za izbor novoga Pape</i> , Bazilika sv. Petra, 24. travnja 2005.	117
<i>Pravda u svijetu</i> , dokument biskupa sa sinode 1971. godine	11
Poruka Druge posebne biskupske sinode za Europu, 1	216
Poruka hrvatskih biskupa: <i>Radost dana Gospodnjega</i> , Zagreb 1997.	172
Apostolska penitencijarija: <i>Upute za dobivanje jubilarnog oprosta</i> , 29. studenoga 1998.	236
Alojzije kardinal Stepinac, nadbiskup zagrebački. <i>Propovijedi, govori, poruke [1941. - 1946.]</i> , J. Batelja – C. Tomić [prir.], Zagreb 1996.;	
<i>Propovijed na Uskrs u zagrebačkoj prvostolnici</i> , 13. travnja 1941., str. 22.	245
<i>Propovijed u katedrali, na Božić</i> , 25. prosinca 1941., str. 77.	34
Ivan Pavao II.: <i>Sjećanje i identitet: razgovori na prijelazu tisućljeća</i> , Split 2005., str. 93	130

KAZALO POJMOVA

BANKE

Doprinos hrvatskom gospodarstvu	21
Obiteljsko i malo poduzetništvo	21
Visoke kamatne stope	21

BEATIFIKACIJA ALOJZIJA STEPINCA

Deseta obljetnica beatifikacije	33
---------------------------------	----

BOG

Transcendentni temelj čovjeka i svijeta	9
Temelj nade	64
Ljudsko neprihvatanje Boga	73, 77
Put do Boga je čovjek	115, 275
Bog ljubi čovjeka	163
Godina Boga Oca	246, 273

BOGATSTVO

Časno i radom stečeno bogatstvo	258
---------------------------------	-----

BOŽIĆ

Božić i potrošačka građanska religija	81
Božić i čovjekovo dostojanstvo	85, 115, 123
Istina o bogolikosti čovjeka	87, 88
Božić i briga za opće dobro	123, 144
Blagdan kršćanske solidarnosti	217, 220, 275
Božje opredjeljenje za čovjeka	273, 277

CIVILIZACIJA

Razvitak industrijske civilizacije	10
Civilizacija ljubavi	189, 190, 253, 254
Civilizacija smrti	189

CRKVA

Proročka uloge Crkve	10
Crkva i prokazivanje zla i nepravdi	10
Vjersko-moralna i odgojna razina	11
Socijalna poruka	12

Povlaštena opcija za siromašne i marginalizirane	11, 254
Zajednica uskrsnutih koji u vjeri grade	
novi svijet pun solidarnosti	70
Napadi i pogrde protiv Crkve	83
Mjesna, zagrebačka Crkva	94, 95, 96, 97, 98
Crkva u Hrvatskoj	101, 130, 132, 237, 250
Crkva i preispitivanje prošlosti	249, 250
Šutnja i govor Crkve	255, 257, 268
Savjest društva u kojem djeluje	268

ČOVJEK

Nerazmjer između želja i mogućnosti	35
Borba čovjeka protiv čovjeka	50
Svaki čovjek je vidljivi Božji lik	115, 141, 165
Čovjek – put Crkve	116, 275, 277
Konkretni čovjek – kriterij ljudskoga djelovanja	120
Individualizam i nesigurnost suv. čovjeka	143
Osuđivanje čovjeka na smrt	191, 192
Vrhovna vrjednota iznad ovozemnih vrjednota	275
Čovjek je put do Boga	275

DEMOKRACIJA

Odgoj savjesti za zakonitost	259
------------------------------	-----

DOMOVINSKI RAT

Poštovanje prema žrtvama	133
Nametanje zaborava	134
Obrana vlastitoga nacionalnog identiteta	134

DRUGA SINODA ZAGREBAČKE NADBISKUPIJE

Prihvaćanje Koncila	94
Predsinodski susreti u župama	95, 97
Svijest o poslanju i odgovornosti za Crkvu	98

DRUGI VATIKANSKI SABOR

Koncilska obnova i crkveni život	94
40. obljetnica	94
Liturgijska obnova	94

DRUŠTVO

Hrvatsko društvo	12, 25, 31, 47, 59, 73, 81, 83, 100, 101, 105, 123, 182, 186, 201, 218, 229, 240, 255, 258, 259, 260, 268, 277
Umjetne vrijednosti	35
Osporavanje kršćanskih vrijednosti	46
Infantilizacija	47
Viktimizacija društva	47
Nedovoljna briga o mladima	212

DUH SVETI

Obnova jedinstva ljudskoga roda	91
Duh Krista Uskrsloga	91, 229
Pokretač svakog crkvenog djelovanja	96
Prisutnost u ljudskoj povijesti	264
Jamac nade	266

EGOIZAM

Filozofija egoizma	119
Ekonomski egoizam	128
Praktični egoizam	144

EMAUS

Put u Emaus i kušnje hrvatskog naroda	128
---------------------------------------	-----

ETIKA

Individualistička etika	11
Etička načela i zarada	118
Politička etika	256

EUHARISTIJA

Najpotpuniji oblik Kristove prisutnosti	63
Nedjeljna	64
Godina euharistije	127

EUROPA

Europsko zajedništvo	102, 123, 130, 133, 134
----------------------	-------------------------

Crkva u Hrvatskoj i zajedništvo s Crkvama Europe	130
Europa duha	131
EUROPSKA UNIJA	
Pristupanje Hrvatske Europskoj uniji	130
Europska unija i demokratske reforme	131
EVANĐELJE	
Naviještanje 20, 239, 254	
Povezivanje suvremenog svijeta	135
EVANGELIZACIJA	
Poslanje na socijalnom području	10
GLOBALIZACIJA	
Globalizacija solidarnosti	119
GRIJEH	
Svijet obilježen grijehom	50
Grijeh struktura	209, 275
HRVATSKA, HRVATI	
Uspostava države Hrvatske	128
Sudjelovanje u stvaranju europske znanosti i kulture	132
Isključivanje iz zajedništva europskih naroda	133
Nametanje zaborava vlastite prošlosti	134
HUMANIZAM	
Kršćanska vjera i obični humanizam	9
Kršćanska vjera i integralni humanizam	9
IDEOLOGIJA	
Komunistička ideologija	79, 117
Ideologija liberalizma i libertinizma	117

Ideologija i sloboda	117, 120
Ideologije i manipulacija čovjekom	120
INDIVIDUALIZAM	
Suvremena kultura i individualizam	143
Grupni individualizam	144
Individualizam pojedinca	144
INSTITUCIJA	
Javne institucije i zakoni štite bogate i moćne	119
ISPIT SAVJESTI	
Vjernički znak čišćenja pamćenja	238
Priznavanje propusta kršćana	247
Ispit savjesti i suočenje s istinom	248
ISTINA	
Mentalitet svijeta potiče potrošivost, istrošenost i banaliziranje istine	71
Istina i kultura šutnje	71
Istina vjere	162, 163, 171
Usklađivanje djela s riječima	209
Poluistine	210
ISUS KRIST	
Pravi Bog i pravi čovjek	53
Dar Krista uskrslog	250, 266, 270
JUBILEJ	
Vrijeme posebne milosti	233
Veliki jubilej 2000. godine	233, 237, 240, 241, 246, 249, 250, 253, 259, 277
Obnovljeno razmatranje	
Kristova otajstva	235
Sveta godina	235, 237, 238, 239, 241, 246,
Poziv na autentično obraćenje	246
Čišćenje pamćenja	247, 248, 250

KAPITALIZAM	
Društveni sustav i rekonstruiranje ekonomije	119
KARITAS (CARITAS)	
Župni karitas i briga za siromašne obitelji	23
Karitativni rad i mladi	23
Caritas Zagrebačke nadbiskupije i trajno očitovanje Božjega utjelovljenja	39
KOMUNIZAM	
Oduševljenje naroda i pad komunističkoga totalitarizma	128
Hrvatski narod i nacionalni identitet u komunističkom režimu	134
Nametanje ponašanja iz komunističkog režima	258
KORUPCIJA	
Rastakanje i trovanje javnog i privatnog života	146
Narušavanje temeljnih vrijednosti međuljudskih odnosa	146
Korupcija i gaženje ljudskog dostojanstva	146
Grijev protiv slabih i nemoćnih	147
KRIZA	
Ideologija krize	16
Krizu sustava gospodarske, političke i kulturne moći	16
Uzroci krize	16
Gospodarska kriza i izazov za zajedništvo i solidarnost	23
Krizu u društvu i civilizacija ljubavi	253
KRIŽ	
Križevi svijeta	67
Križ sebedarne ljubavi	70
KRJEPOST	
Društvene krjeposti	143, 259
Naravne krjeposti	217
Kršćanska nada	264

KRŠĆANI

Promicatelji integralnog humanizma	9
Promicatelji pravde i solidarnosti u svjetskim razmjerima	11
Nositelji nade	16
Kršćanski identitet	20, 175
Borba protiv siromaštva i nepravde	20
Borba protiv osiromašivanja kršćanske kulture ljubavi	108
Svjedočenje kršćanstva u obitelji i radnom mjestu	108
Kršćani i odgovornost za izgradnju boljega svijeta	110
Kršćani i odgovornost za općedruštveni život	123

KRŠĆANSTVO

Briga za čovjekove zemaljske i vremenite potrebe	10
Smisao slavlja kršćanske inicijacije	23
Zloraba kršćanskih simbola	79
Kristovo utjelovljenje i neutjelovljeno kršćanstvo	79, 80

KULTURA

Kršćanska kultura	37, 39
Kršćanska »radosna ozbiljnost« kulture Evanđelja	47
Poticanje kulture laži	71
Kultura šutnje	71
Kršćanska kultura ljubavi	108
Kultura dijaloga	259

LAICI

Suradnja vjernika laika i zaređenih službenika	94
Laici i primljene karizme u Crkvi i svijetu	95

LJUBAV

Kristova ljubav	29, 189
Božja ljubav prema čovjeku	30, 32, 59, 139, 163, 166, 173, 260, 274

Ljubav prema potrebnima i siromašnima	59
Ljubav kao način Božjega djelovanja	59
Kršćanska ljubav prema bližnjem i savjesno obavljanje posla	59
Naviještanje evanđeoske ljubavi i teške povrede ljubavi	100
Ljubav prema Bogu	253
Ljubav prema hrvatskom narodu	256, 268
LJUDSKO DOSTOJANSTVO	
Ispravno poštivanje i promicanje dostojanstva čovjeka	11
Čovjekovo dostojanstvo mjera čitave povijesti	115
Isus i zauzimanje za ljudsko dostojanstvo	115, 121, 123, 141
Dostojanstvo svakog čovjeka i put do Boga	115
Ugrožavanje ljudskoga dostojanstva	117, 191, 219, 219, 239
Kršćanin i Crkva su pozvani u obranu ljudskoga dostojanstva	119, 177, 190, 194, 254
MANIPULACIJA	
Pokusi genetske manipulacije	118
Čovjek i manipulacija tržišta, medija i mode	118
MATERIJALIZAM	
Praktički materijalizam i sebičnost	13, 61
MEDIJI	
Mediji i napadi i pogrde protiv Crkve	83
Masovni mediji i promicanje moći	107
Medijsko nepoštivanje istine i ljudskoga dostojanstva	100
MILOST	
Milost oproštenja	101
Uskrsna milost	212, 226
Obraćanje - plod milosti	247
Crkva – nositeljica milosti Kristove	247

MIR

Politički mir	53
Odgoj za mir	62
Dobra volja je početak mira	181
Neizmjereno ljudsko dobro	184
Sažetak svih mesijanskih dobara	184
Mir – Božji dar	186
Mir – dar Krista Uskrsloga	245, 250
Božićni dar mira	233, 239, 277

MLADI

Taizé, hodočašće povjerenja na zemlji,	
Zagreb	87
Mladi u Hrvatskoj	212
Izloženost mnogim štetnim i pogubnim utjecajima	212

MOLITVA

Molitva i kršćanski život	104
Molitva daje kršćanski identitet	104, 105
Zajedništvo s Bogom u molitvi	105
Molitva za Domovinu	124, 136

MORAL

Kršćanska vjera i osobni i društveni moralni život	10
Granice morala i uski osobni ili skupni interesi	118
Crkva i društveni moral	257

NADA

Kršćanska nada	49, 153, 217, 227, 264, 266, 268, 270
Božić – blagdan nade	64
Nada i istina o čovjeku	111
Nada Europe je križ Kristov	153
Krist – nada Europe	153
Kristovo evanđelje – izvor nade	154, 216
Nada i Kristovo uskrsnuće	227, 263

Kršćanska nada i krjepost čovjeka-hodočasnika	264
Eshatološka dimenzija nade	264
Kozmička dimenzija nade	266
NAPREDAK	
Poticanje potrošnje i razvoj i napredak	118
Napredak znanstvene spoznaje o razvoju ljudskog bića	198
Društveni i gospodarski poredak i napredak	211
NAROD	
Hrvatski narod	64, 102, 124, 127, 128, 132, 134, 171, 240, 250, 256, 268
Božji narod	95, 156, 236
Europski narodi	131, 133
NEDJELJA	
Poštivanje nedjelje	64
Nedjeljni susret s Gospodinom u Euharistiji	64, 152
Dan Gospodnji i čovjekov osobni rast	121
Obnavljanje spomena na Kristovo uskrsnuće	169
Nedjeljna misa – kulturološka oznaka našega podneblja	170
Slavljenje nedjelje je znak vjernosti Bogu i Crkvi	171
Nedjelja oblikuje duhovni identitet hrvatskoga naroda	171
Nedjelja je dan obitelji i obiteljskoga zajedništva	173
Nedjelja – zajedničko kulturno dobro	173
Nedjelja i zakidanje ljudskih prava	174
Nedjeljni odmor kao na pravo radnika	174
Nedjelja i ugrožavanje ljudskog dostojanstva	175, 176
Promicanje »kulture nedjelje«	175
OBITELJ	
Odgoj djece – unošenje neprimjerenih sadržaja	21
Obitelj i zakonska i ekonomska potpora države i društva	37

Obitelj i rođenje Božjega Sina	37
Obitelj i čvrsti temelji društva	37
Obitelj i drugi oblici zajedničkoga življenja	37
Bračni drugovi i otvorenost životu	61
Rastave bračnih drugova kažnjavaju razvoj nedužne djece	191
Dijete mijenja odnose u obitelji	199
Zakoni o radu ne štite ženu koja želi rađati	201
Obitelji s brojnijom djecom	202, 203
OPĆE DOBRO	
Crkva i opće dobro u našem hrvatskom društvu	12
Opće dobro i dobro konkretnog čovjeka	119
Božić i briga za opće dobro	144
Manjak odgovornosti za opće dobro	173
OTAJSTVO	
Vazam – središnje otajstvo kršćanske vjere	15
Otajstvo Božića	53, 56, 60, 85, 275
Otajstvo vjere	67
Otajstvo muke, smrti i uskrsnuća	92
Otajstvo trojedinog Boga	102
Vazmeno otajstvo	108, 151, 169, 236
Otajstvo čovjeka	227
Otajstvo utjelovljenja	227, 239, 246
Kristovo otajstvo	235
PODUZETNIŠTVO	
Kreativnost i nove poduzetničke ideje	118
POLITIKA	
Borba za osobnu premoć	107
PRAVDA	
Socijalna pravda	10, 11
Zakonodavstvo modernih država	11
Pravda kao preduvjet i zahtjev ljubavi	10
Moderno doba i pitanje pravde	10
Socijalna nepravda	61

PRIVATIZACIJA	
Privatizacija u gospodarstvu	72
Privatizacija i kulturološko biće u kojemu se izražava vjera	72
Neproporcionalno bogaćenje pojedinaca	258
PROFIT	
Ograničenost financijskog profita	18
“Profit” sadržan u Kristovu križu	18
Tvrtke i ostvarivanje profita	21
Tehnološki viškovi i otpuštanje zaposlenika	21
Pretvaranje stručnosti u sredstvo profita	59
Profit kao apsolutni zakon	118
Rad koji ima svrhu	191
RAD	
Pravo na rad	191
Redovita i zaslužena nagradu za rad	240
RADNICI	
Radnici i ekonomski i društveni potresi	21
Zaštita istine na radnim mjestima	60
Radnici i pritisak otpuštanja s posla	276
RAT	
Sažetak i simbol svih zala	184
RECESIJA	
Životna nesigurnost, tegobe i uzmicanja	31
SIROMAŠTVO	
Socijalna i teološka kategorija	23
Siromaštvo jaslica	63
Siromaštvo križa	63
Evandeosko siromaštvo	275, 276
SLOBODA	
Odgovorna sloboda	73
Sloboda na ekonomskom sektoru	120

Razaranje slobode upravo u ime slobode	120
Integralna ljudska sloboda	120
Iskustvo slobode i odgovornosti	122
Sloboda Crkve	257
Sloboda čovjeka	257
SMRT	
Isusova smrt – čin ljubavi iz poslušnosti Bogu	50
Osuda čovjeka na smrt	191, 192, 193
Pobačaj – djelo smrti	203
Čovjek nije stvoren za smrt	227
Današnja kultura i tabu o patnji i smrti	227
SOCIJALNI NAUK CRKVE	
Sastavni dio nove evangelizacije	11
Socijalna pravda – jedan od stupova SNC-a	11
Smjernice za suživot u humanom i pravednom društvu	12
SOLIDARNOST	
Gospodarska kriza i solidarnost	23
Župnici, redovnici i redovnice i promicanje solidarnosti	23
Neotuđiva dimenzija ljudske osobe	142
Čovjek – središte solidarnosti	142
Omogućavanje suživota među svim članovima društva	143
Navika i stil života cijeloga društva	143
Kršćanska solidarnost	217
Solidarnost prema mladima koji traže posao	240, 276
SREDNJOEUROPSKI KATOLIČKI DAN	
»Hodočašće naroda«, Mariazell	153
Združivanje vjerom različitih naroda, kultura i jezika u jedan Božji narod	156
STRAH	
Strah od Krista	46
Strah od smrti	92

Božić – izazov ljudskom strahu	161, 162
Strah od okoline	108, 143
USKRS	
Uskrsnuće mijenja lice povijesti	20
Uskrs – izazov i u svijetu gospodarstva	21
Isusovo uskrsnuće dotiče čovjeka	151
Mjera života, osobnosti i ljudskosti	152
Uskrsnuće ukida granice među ljudima	156
Temelj kršćanske vjere	169
Novo stvaranje	171, 207, 212
Uskrsnuće obnavlja ljudsko društvo	207
Temeljna čovjekova utjeha	207
VJERA	
Kršćanska vjera	9, 10, 15, 94, 156, 169, 171
Uvjet uskrsne vjere	69, 70
Iskustvo vjere	92
Istine vjere	103, 162, 163
Vjera bez djela je mrtva	194
Vjera Crkve	217
VLAST	
Državne i lokalne vlasti i društveni život	21
Odgovornost za uspostavljanje veza uzajamnosti u društvu	143
Odgovornost za opće dobro	147
Služba narodu ili zastranjenje	220
Čuvanje i razvijanje temeljnih moralnih zasada	220
VRIJEDNOST	
Osporavanje kršćanskih vrijednosti	46
Nepravda i neravnoteža u sustavima vrijednosti	106
Vrijednosti prirodnih bogatstava	106
Život čovjeka – prva od svih vrijednosti	106
Suvremeni svijet i izokretanje sustava vrijednosti	117

Stvaranje novih vrijednosti i razvoj i napredak	118
Očuvanje sustava vrijednosti potrebnog za život dostojan čovjeka	119
Vrijednosti baštinjene iz prošlosti	192
Relativiziranje temeljnih ljudskih i nacionalnih vrijednosti	220
VRIJEME	
Čovjekovo vrijeme i vrijeme Božjeg milosrđa i spasenja	270
VRJEDNOTA	
Autonomija zemaljskih vrjednota	10
Duhovne vrjednote i otvorenost prema životu	102
Vrjednote Evanđelja	154, 255
Čovjek – vrhovna vrjednota	275
ZAKONI	
Formalna zakonska ravnopravnost siromašnih	119
Bezakonje i nepravda siju pustoš	106
Naravni zakon	131
Zakon skupine i izvor nepravdi	145
Crkveni zakon	170
Zakoni o radu	201
Kristov zakon	217
Zakon mita	257
ŽENA	
Dostojanstvo žene i majke pri zapošljavanju	22
ŽIVOT	
Vječni život	9, 15, 49, 92, 162, 264
Ugrožen i obscijenjen život	20
Kršćanski život je kritika svemu što niječe ljubav	21
Zemaljski život	55, 63, 85, 227
Kršćanski život	19, 91, 102, 104, 135, 171, 207, 225, 227, 234, 264

Konzumizam kao ideal života	58
Obescjenjivanje života od začeca do naravne smrti	85, 100
Život Crkve	93, 94, 95, 101, 247
Zaštita života od začeca do naravne smrti	102, 211, 255
Otvorenost prema životu kao daru i zadaći	102
Pobačaj i eutanazija	102, 203
Eksperimenti kloniranja i genetske manipulacije	118
Trgovina ljudskim fetusima	118
Trgovina ljudskim osobama i ljudskim organima	118
Život dostojan čovjeka	119, 191

N A P O M E N A O A U T O R U

Kardinal Josip Bozanić rođen je 20. ožujka 1949. u Rijeci, od oca Ivana i majke Dinke rođene Valković. Roditelji su mu živjeli u župi Vrbnik na otoku Krku, gdje je rastao i završio osnovnu školu.

Kao svećenički kandidat Krčke biskupije završio je klasičnu gimnaziju u Pazinskom sjemeništu. Studij teologije započeo je u Rijeci, a nastavio u Zagrebu, gdje je diplomirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu.

Za svećenika Krčke biskupije zaređen je 29. lipnja 1975. godine u Krku. Prvu svećeničku službu vršio je kao biskupski tajnik krčkoga biskupa dr. Karmela Zazinovića. Od 1976. do 1978. vršio je službu župnoga vikara u Malom Lošinju i upravitelja župe Ćunski, a potom upravitelja župe Veli Lošinj. Od 1978. ponovo je u službi biskupskoga tajnika. U isto vrijeme upisao je i poslijediplomski studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, gdje je u jesen 1979. postigao akademski stupanj magistra teologije u dogmatskoj specijalizaciji.

Krčki biskup poslao ga je potom u Rim, gdje je kao pito-
mac Papinskoga hrvatskog zavoda sv. Jeronima nastavio studij teologije na Papinskom sveučilištu Gregorijana i upisao studij crkvenoga prava na Papinskom lateranskom sveučilištu. Ondje je postigao akademski stupanj licencijata iz kanonskog prava.

Po povratku iz Rima imenovan je kancelarom Biskupskoga ordinarijata u Krku (1986.–1987.) i generalnim vikarom Krčke biskupije (1987.–1989.) Od 1988. do 1997. predavao je crkveno pravo i dogmatsku teologiju na Teologiji u Rijeci.

Sveti otac Ivan Pavao II. imenovao ga je 10. svibnja 1989. biskupom koadjutorom krčkim. Za biskupa je zaređen 25. lipnja 1989. u krčkoj katedrali. Iste godine 14. studenoga postao je dijecezanskim biskupom krčkim.

U BKJ, a potom u HBK, vršio je službu predsjednika Vijeća za laike i potpredsjednika Komisije »Justitia et pax«. Bio je članom i predsjednikom Biskupske komisije za Papinski hrvatski zavod sv. Jeronima u Rimu. Od konstituiranja Hrvatske biskupske konferencije bio je u svim mandatima član Stalnoga vijeća HBK. Godine 1993. izabran je za člana, a potom predsjednika Komisije HBK za odnose s državom. U tom su razdoblju pripremljeni i potpisani Ugovori između Svete Stolice i Republike Hrvatske. Od 5. lipnja do 22. studenoga 1996. bio je i apostolski administrator Riječko-senjske nadbiskupije.

Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je zagrebačkim nadbiskupom 5. srpnja 1997. godine. Službu zagrebačkoga nadbiskupa i metropolite preuzeo je 4. listopada iste godine u zagrebačkoj katedrali, od dotadašnjega nadbiskupa kardinala Franje Kuharića. Iste je godine izabran za predsjednika HBK. Tu je službu vršio u dva uzastopna mandata do 2007. godine. Kao zagrebački nadbiskup veliki je kancelar Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

U travnju 2001. izabran je za prvoga potpredsjednika Vijeća biskupskih konferencija Europe (CCEE), a 2006. je reizabran na istu dužnost. Sudjelovao je na prvoj (1991.) i drugoj (1999.) posebnoj Sinodi biskupa za Europu u Rimu. Na drugoj je izabran i za člana Posebnoga vijeća Generalnoga tajništva Biskupske sinode za Europu. Član je Kongregacije za bogoštovlje i disciplinu sakramenata te Papinskog vijeća za laike.

Godine 1998., kao zagrebački nadbiskup i predsjednik HBK, pozdravio je u Zagrebu papu Ivana Pavla II. za njegova drugoga apostolskog pohoda Hrvatskoj, a u Mariji Bistrici, u obredu beatifikacije, zamolio ga je da kardinala Alojzija Stepinca proglasi blaženim. Godine 2003. ponovo je kao predsjednik HBK pozdravio papu Ivana Pavla II. za njegova trećega apostolskog pohoda Hrvatskoj prilikom kojega je pohodio Rijeku i Trsat, Dubrovnik, Osijek i Đakovo te Zadar.

Papa Ivan Pavao II. uvrstio ga je u Zbor kardinala Svete Rimske Crkve na svečanom Konzistoriju u Rimu, 21. listopada 2003. godine.

N A D B I S K U P O V A U Č I T E L J S K A S L U Ź B A

1. Najsvjetliji lik Crkve Božje u Hrvata (1998.)
2. Društvo po mjeri Očenaša (1999.)
3. Da život imaju (2000.)
4. Osobna i društvena dimenzija korizme (2001.)
5. Sinoda - življenost vjere, nade i ljubavi (2002.)
6. Na tragu Stepinčeve baštine i uzora (2003.)
7. Hrvatska - domovina koju se voli (2004.)
8. Krepost umjerenosti (2004.)
9. Privlačnost Stepinčeve blizine (2005.)
10. Hrvatska u Europi (2005.)
11. Petre, uvijek treba oprostiti (2005.)
12. Svjedočanstvo ljubavi blaženog Alojzija (2006.)
13. Sinoda - Božji poziv na novi početak (2006.)
14. S blaženim Alojzijem graditi evanđeosku kulturu (2007.)
15. Propovijed na Blajburškom polju 13. svibnja 2007.
16. Miroslav Bulešić - mučenik svete potvrde (2007.)
17. Spomen na poginule u Domovinskom ratu (2007.)
18. Istina ne smije ostati bez glasa (2008.)
19. Kao Crkva ne možemo šutjeti (2008.)
20. Radosno zajedništvo Stepinčeva (2009.)
21. Svjedočanstvo istine (2009.)

Istina u ljubavi (2008.)

Blaženi Alojzije Stepinac - baština koja obvezuje (2008.)

S A D R Ž A J

Mons. dr. Ivan Devčić: PREDGOVOR	5
UMJESTO UVODA: Kršćanska vjera je više od običnog humanizma	9
KRISTOVO USKRSNUĆE OBNAVLJA LJUDSKO DRUŠTVO ...	13
1. Kristovo svjetlo obasjava čovječanstvo	15
2. Kriza poziva na preispitivanje načina rada i života.....	16
3. U Kristovu križu sadržan je najveći »profit«.....	18
4. Uskrsnuće mijenja lice povijesti	20
5. Kršćanski život je kritika svemu što niječe ljubav	21
6. Gospodarska kriza je izazov za veće zajedništvo i solidarnost	23
7. Svima neka ne ponestane snage uskrsnoga jutra	25
BOG HITI USUSRET ČOVJEKU KOJI JE IZGUBIO UPORIŠTE	27
1. Najradosniju vijest trebamo čuti i ponovno slušati	29
2. Pozvani smo u vjeri prihvatiti Božju ljubav	30
3. Isus nije uzmicao	31
4. Križ i betlehemska špilja uporišta su novih početaka	33
5. Božić nam donosi obzorje beskonačnoga dobra	35
6. Obitelj traži i zakonsku i ekonomsku potporu države i društva	37
7. <i>Caritas</i> je trajno očitovanje Božjega utjelovljenja	39
USKRS JE OTKRIVENO LICE ISTINSKE ZBILJE.....	41
1. Krist je graditelj i temelj života i povijesti	43
2. U vrtlogu vlastite sebičnosti nema nade	45
3. Besplodnost raznolikih insceniranja zbilje	47
4. Uskrsnuće ne dopušta odbacivanje životne zbilje	49
5. Osudom izmišljenoga krivca ne oslobađa se čovjek	50
NAŠA JE LJUBAV MOGUĆA JER JE ON UČINIO PRVI ISKORAK LJUBAVI	51
1. Utjelovljenje Božje Riječi obuhvaća i sažimlje cijelu povijest.....	53
2. Božić uprisutnjuje zbilju Božje darežljivosti	55
3. Jaslice u susretu s Kristom u bližnjima koji trpe	56
4. Danas u Hrvatskoj nitko ne smije ostati bez najpotrebnijega!	58

5. Ljubav prema potrebnima ima i drugi oblik	59
6. Ima puno božićnog svjetla u našoj sredini.....	61
7. Pozvani smo da budemo djeca Svjetla	63
8. Čuvajmo nedjelju!	64

NOVI SVIJET	65
PO MJERI USKRSA.....	65
1. Noć drame ljudskoga života.....	67
2. U najsretnijoj zori čovječanstva rođen je novi svijet.....	68
3. Uvjet uskrсне vjere	70
4. U bujici riječi istina je sve manje poštivana	71
5. Kršćanin je čovjek koji svetkuje dan Gospodnji	73

ŽIVLJENO KRŠĆANSTVO VRAĆA ČOVJEČANSTVU

IZGUBLJENA UPORIŠTA	75
1. Božje svjetlo ulazi u ljudsku tamu	77
2. Tko želi neutjelovljeno kršćanstvo?	79
3. Crkvu se želi koristiti prema vlastitim mjerilima	81
4. Zahtjevnost Kristova utjelovljenja	83
5. Koliko Božić stvarno prihvaćamo?	85
6. Božić je istina o bogolikosti čovjeka	87

SINODA – POZIV NA NOVI POČETAK.....	89
1. Vazam je ispunjenje Božjega susreta s čovječanstvom	91
2. Koncil je siguran kompas	94
3. Predsinodski susreti unose novu dinamiku u naše zajednice	96
4. Razvija se novi stil suodgovornosti	98
5. Vjernici daju dušu hrvatskom društvu.....	100
6. Otvorenost prema životu kao daru i zadaći	102
7. Molitva nam daje identitet	104
8. Bezakonje i nepravda siju pustoš	106
9. Kršćanin ne prihvaća ponašanje koje pustoši društvo	108
10. Uskrnuće otvara put za novu dimenziju življenja	111

BOŽIĆ JE BLAGDAN ČOVJEKOVA DOSTOJANSTVA.....	113
1. Božićni govor o čovjekovom dostojanstvu	115
2. Tiho i sustavno ugrožavanje ljudskoga dostojanstva	117
3. Javne institucije i zakoni sve više štite bogate i moćne	119

4. Čovjek koji se odlučio za Boga nikada nije sam.....	121
5. Božićna odgovornost kršćana	123
HRVATSKA U EUROPI	125
1. Uskrсни Gospodin je naš suputnik.....	127
2. Biti s ljubavlju u povijesti Europe	130
3. Isključivanje iz zajedništva europskih naroda bilo bi bijeg	133
4. Jedino Evanđelje može povezati suvremeni svijet.....	135
KRIST JE SOLIDARAN SA SVAKIM ČOVJEKOM	137
1. Betlehem govori o otvorenom Božjem srcu	139
2. Krist je sa svakim od nas životno povezan.....	141
3. Solodarnost i odgovornost.....	143
4. Korupcija truje različita područja javnog i privatnog života	146
KRIST JE NAŠA NADA.....	149
1. Isusovo uskrsnuće dotiče svakoga čovjeka	151
2. Kršćanska nada nas ne prepušta pasivnosti.....	153
3. Srednjoeuropski katolički dan	156
BOŽIĆ NAS POZIVA POBIJEDITI STRAH	159
1. Božić je izazov ljudskom strahu	161
2. Živjeti Božić – prihvatiti Boga koji nas ljubi.....	163
3. Naša je povijest uistinu nova	165
NEDJELJA OBLIKUJE DUHOVNI IDENTITET NAŠEGA NARODA	167
1. Nedjelja - Dan Gospodnji	169
2. Slavljenje nedjelje je znak vjernosti Bogu i Crkvi	171
3. Nedjelja je naše zajedničko kulturno dobro	173
4. Potrebno je promicati »kulturu nedjelje«	175
5. Država je dužna omogućiti pravo na nedjelju	177
LJUDI DOBRE VOLJE I MIRA.....	179
1. Dobra volja je bezuvjetna	181
2. Što znači biti čovjek dobre volje?	183
3. Mir je neizmjerljivo ljudsko dobro	184
4. Mir je Božji dar.....	186

USKRS NAS POZIVA DA SE ODMAKNEMO OD SMRTI.....	187
1. Dvije civilizacije	189
2. Kako se čovjeka osuđuje na smrt?.....	191
3. Svjedočenje blizine Bogu i čovjeku.....	193
 RADOST DJETETA	195
1. Dijete nam otvara nadu	197
2. Dijete mijenja odnose u obitelji	199
3. Našem društvu treba vratiti otvorenost za djecu.....	201
4. Pobačaj je djelo smrti	203
 ISUSOVO USKRSNUĆE JE NOVO STVARANJE	205
1. Prepoznavati i isticati dobro	207
2. Što je istina?	209
3. Poziv na zajedništvo i suradnju.....	211
 NEMA ČOVJEKOVOG DOSTOJANSTVA IZVAN BOGA	213
1. Božić upućuje na novost života.....	215
2. Božić je poziv na ljudsku i kršćansku solidarnost	217
3. Najsiromašniji trebaju biti zaštićeni.....	219
 USKRSNI POZIV, NE BOJTE SE!.....	223
1. Koga se čovjek boji?.....	225
2. Čovjek nije stvoren za smrt	227
3. Ne trebamo se bojati istine.....	229
 SVETKOVINA BOŽIĆA –POČETAK VELIKOGA JUBILEJA ...	231
1. Jubilej ima radosno obilježje	233
2. Obnovljeno razmatranje Kristova otajstva	235
3. Čišćenje spomena i spomen mučenika.....	237
4. Svi su pozvani živjeti Kristove darove: radost i mir.....	239
 ISPIT SAVJESTI U GODINI POSVEĆENOJ	243
BOGU OCU	243
1. Darovi Krista uskrslog: mir i oprostjenje grijeha.....	245
2. Svi su pozvani na autentično obraćenje	246
3. Povijest ne smijemo prepustiti šutnji.....	249

ODGOJ SAVJESTI ZA OPĆE DOBRO	251
1. Na krizu u društvu treba odgovoriti civilizacijom ljubavi	253
2. Šutnja i govor Crkve.....	255
3. U pitanju je društveni moral	257
4. Zauzimanje za društvene krjeposti	259
KRŠĆANSKA NADA – DAR KRISTA USKRSLOGA	261
1. Nada ne postiđuje	263
2. Kršćanska nada je krjepost čovjeka-hodočasnika.....	264
3. Duh Sveti je jamac naše nade	266
4. Crkva – savjest društva.....	268
5. Bog budi nove nade.....	270
BOŽIĆ JE OČITOVANJE BOGA KOJI JE ZA ČOVJeka	
I S ČOVJekom.....	271
1. Božić je Božje opredjeljenje za čovjeka.....	273
2. Božićni poziv na solidarnost.....	275
3. Božićni dar mira i pomirenja.....	277
Prof. dr. Stjepan Baloban: POGOVOR.....	279
Zagrebački nadbiskupi uvijek su imali značajnu ulogu	281
Čovjek je u središtu.....	283
Kršćanstvo nudi nadu	285
KORIŠTENI DOKUMENTI.....	289
KAZALO POJMOVA	295
NAPOMENA O AUTORU	311
NADBISKUPOVA UČITELJSKA SLUŽBA.....	314

L E K T U R A
s. M. Ines Tutić

K O R E K T U R A
Alka Pintarić

S U R A D N I C A U P R I P R A V I
Vlatka Plazzeriano

G R A F I Č K O O B L I K O V A N J E
Glas Koncila / Blaženka Matić

T I S A K
Grafika Markulin, Lukavec
Tiskano u prosincu 2009.
Naklada: 1000

I S B N : 9 7 8 - 9 5 3 - 2 4 1 - 2 2 3 - 9

C I P Zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 723887.

KARDINAL JOSIP BOZANIĆ

ČOVJEK, CRKVA I DOMOVINA

U OTAJSTVU USKRSA I BOŽIĆA

Božić je polazište od kojega se, gledano tjelesnim očima i u našoj povijesnoj stvarnosti, može promatrati prava slika Božja po kojoj je čovjek na početku stvoren. Ta slika je Isus, Sin čovječji i Sin Božji. U Božiću se jasno očituje Božja blizina i privrženost čovjeku. U Božiću ljudska povijest boli i trpljenja, ranjena grijehom i smrću, po Isusu postaje povijest spasenja za čovjeka.

Božić, 1997.

Za učenike Krista uskrsloga, kršćanski identitet je dar života u sadašnjem vremenu, i ujedno poslanje: pozvani smo djelovati hrabro i predano u naviještanju Evanđelja i u borbi protiv siromaštva i nepravde, posvuda gdje je ugrožen i obescijenjen život. Nada koja nam je po uskrsnuću darovana obvezuje nas na obnavljanje društva, na unošenje svjetla Evanđelja u naše vrijeme i prostor, kako bi svijet postao gostoljubivim domom svakom čovjeku.

Uskrs, 2009.

Glas Koncila

